

69-5

68 III
-7

1126

-32

Latvijas Satwersmes Sapulzes stenogramas

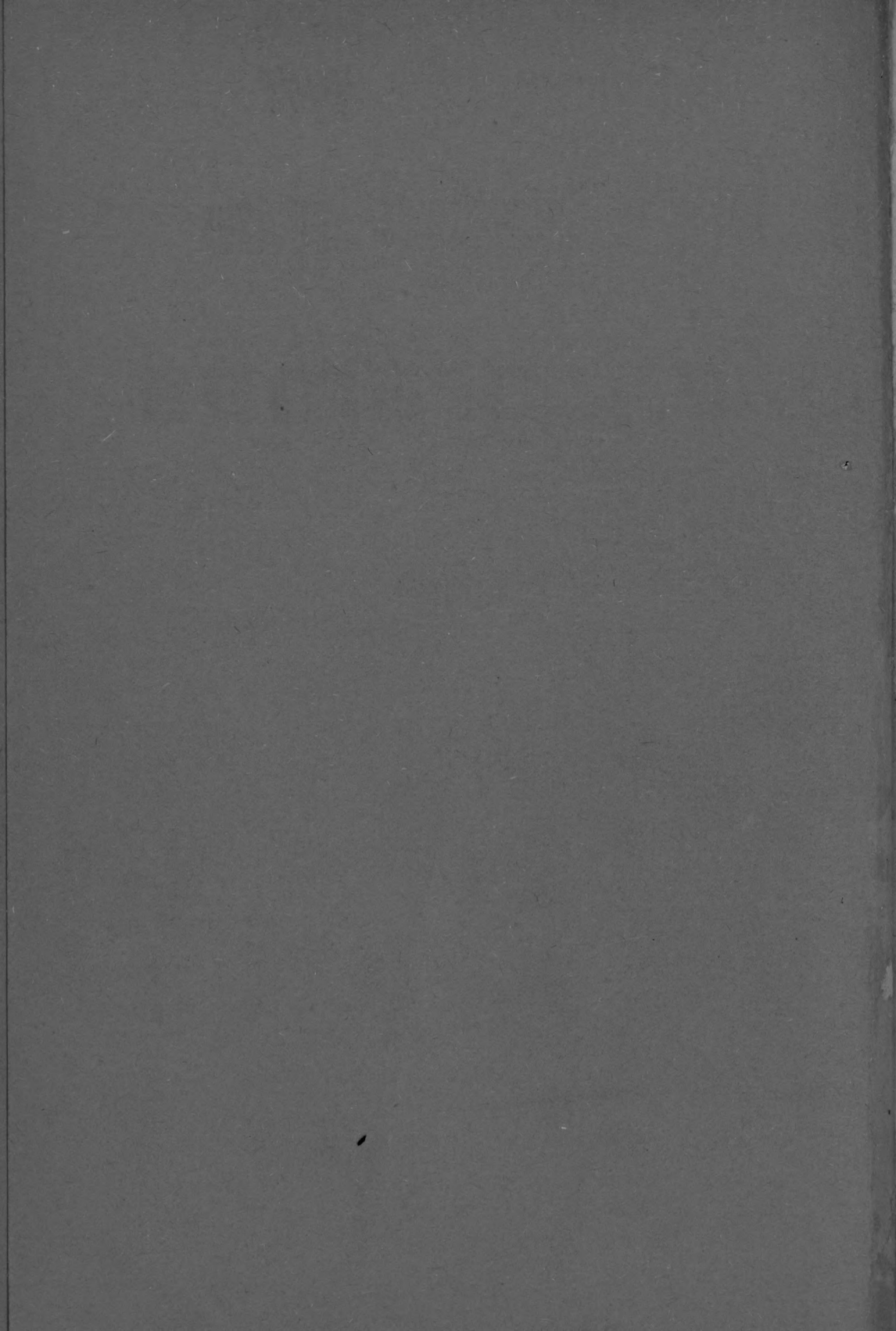
7. burtniza

1921.

Satwersmes Sapulzes isdewums

Krahjumā pee A. Gulbja, Rigā,

Suworowa eelā 14.

Lasītājs
4448

7. burtnīza

Latvijas Satveršmes Sapulzes stenogramas

III. sēdijas 18. sēhde 18. martā 1921. gadā.

(Atklahta plkst. 5.50 pēc pusdeenas).

Ļifums par nodokli uz tabaku un tabakas izstrahdajumeem, iſchaulitem un ſehrfozineem (ſheidsamibas ſahrtā peenemts diwoš laſijumos). — Ļifums par iſhefu (treſchā laſijumā). — Ļifums par darba laitu tirdſneežibas un ruhpneežibas uſnehmumos (treſchā laſijumā). — Ļifums par Krēewijas bijuſcho waldbibu naudas ſihmem (ſheidsamibas ſahrtā peenemts diwoš laſijumos). — Ļifums par walſis taſes ſihmju iſlaiſchānu 1.100 miljonu rubļu leelumā (ſheidsamibas ſahrtā peenemts diwoš laſijumos).

Preſidents J. Tſchakſte: Satveršmes Sapulzes ſēhde atklahta. Satveršmes Sapulzes lozeklim R. Skalbe preſidijš peeſchkihris atwaſinajumu no 1. aprila lihds 1. maijam. Gebildumu naw? Peenemts. Tad eš ſanehmu no ministru preſidenta rakſtu, kuru luhdsju ſekretaru nolafit.

Sekretars R. Jwanowš:

Loti godats Preſidenta funkcš!

Papildinot ſawu ſch. g. 15. marta wehſtuli Nr. 2278, pagodinas Jums paſinot, loti godats Preſidenta funkcš, ka par finanšu ministri eſmu uſaizinajis cand. rer. merc. Ringoldu Kalnina funkcš, kurſch eeſtahſees amata ſahfot ar ſch. g. 21. martu.

Ar pateesu zeeniſchānu

Almanis,
ministru preſidents.

Preſidents J. Tſchakſte: Jr eenahkuſchi likumprojekti, kuri nododami atteezigām komiſijam: Likumprojektiš par ſchlihreju teeſu, — nododams juridiftai komiſijai; Ļifums par Oſola Wainaga ordena ſtatutu projektu, — nododams kara leetu komiſijai. Gebildumu naw? Peenemts.

Agraf paſludinatā deenas ſahrtiba teeſ wehl papildinata ar likumu par Krēewijas bijuſcho waldbibu papira naudas ſihmem.

Mehš pahreeſim uš deenas ſahrtibu. Ļifums par nodokli uz tabaku un tabakas izstrahdajumeem, iſchaulitem un ſehrfozineem. Reſerents Seezeneekš.

Reſerents P. Seezeneekš: Augſtā ſapulze! Ļifums par nodokli uz tabaku un izstrahdajumeem no tabakas, iſchaulitem un ſehrfozineem ir kā papildinajums pee likuma, kurſch ſem ta paſcha noſaukuma iſdots 11. auguſtā 1920. g. ſchi likuma wajaſiba iſſaukta zaur muhſu walutas ſtipru groſiſchānoš, tā ka wairš newareja atteezinat noteiktāš zeeshāš zenāš un tāpat ari atteezigo nodokli uš ſcheem preeſchmeteem. ſchiš mums preeſchā ſtahwoſchāis likumš neatteezaš uš 1920. gadā 11. auguſtā iſdoto likumu wiš-

pahr, bet tikai uf wina pirmam 4 dalam. Tapehz ari ir teiktš, ka teef atzelti pastahwoščhâ likuma 1. lihds 16. pantî. Wišâ pahrgrosibâ gulwenais ir tas, ka ir paaugstinats nodoklis uf tabaku un tabakas isstrahdajumeem un ar to famehrigi ari pahrdošchanas zenas. Râ jauns šchâ likumâ ir eeweštš tas, ka zenas uf tabaku un ari famehrigi ar to nodoklis ir noteiktš pehz selta rubla kursa, pahrrhešnot to Latwijas rublos. Tas tapehz, lai šchahdi likumi nebuhtu tif beešchi atkal japahrstrahdâ un atkal no jauna iaisdod. Tapehz ari beigâš, 16. pantâ, paredsetas finansu ministrim teešibas grofit nodokli famehrâ ar pahrdošchanas zenam; ja Latwijas rublis jeb Latwijas naudas kursš mainitos wairak nekâ 25% apmehrâ, winam ir teešiba nodokli un pahrdošchanas zenas atteezigi pašeminat waj paaugstinat. Ar to tiftu nowehrsta ta newehlamâ parahdiba, ka pee mums tahdi likumi tif beešchi japahrstrahdâ un jaisdod atkal no jauna. Likumâ beš tam wehl eewehrotš tas, ka japaaugstina fewišchli nodokli un pahrdošchanas zenas uf tabaku, kas eewesta no ahršemem gatawâ weidâ, lai tahdâ weidâ wizinatu muhsu, weetejâš, tabakas ruhpnenezibu. Pee preefšchâ itahwoščhâ likumorojesta man japeešimê, ka zaur drukas kluhdu islaisiš otrâ un treščhâ nodalâ atteezīgâ weetâ, kur eet runa par zeeščam zenam, ka tās naw wišaugstītâš bet ka winam jašneedsas lihds tam un nedrihšt buht augstafas. Pirmâ nodalâ tas paredsetš pee papirofu tabakas, bet otrâ un treščhâ nodalâš tas ir nolaisiš. Tapehz šchis buhtu papildinajums. Noteiktâš zenas tad buhtu kâ uf papirofeem, tâ ari uf zigareem lihds tai augstakai normai, bet gan naw, ka taisni winam wajag buht tif un tif augstam. Finansu un budščeta komiſija šcho likumu peenemdama luhds augsto šapulzi to štatit zauri un peenemt winu steidsamibas šahrtibâ.

Presidents J. Šchakste: Romiſijas referents luhds pe nemt šcho likumu steidsamibas šahrtibâ. Es liščhu uf balsošchanu steidsamibu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret steidsamibu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsošchanas. Naw. Steidsamiba weenbalsigi peenemta. Teef atklahtas wišpahrejas debates. Neweens pee wahrda nepeeteijas. Es liščhu uf balsošchanu pahreju uf pantu lašišchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret pahreju uf pantu lašišchanu. Naw. Luhdsu pazeltees kas atturas no balsošchanas. Uri naw. Pahreja uf pantu lašišchanu peenemta. Wiršrafsiš:

(Likums par nodokli uf tabaku un tabakas isstrahdajumeem, iščhaulitem un šehrfozineem).

Cebildumu naw? Peenemš. Gewads.

(1920. g. 11. augusta likumâ par nodokli uf tabaku un tabakas isstrahdajumeem, iščhaulitem un šehrfozineem 1. lihds 16. pantus atzelt un nodokli un pahrdošchanas zenas noteizot pehz tagadejâ selta rubla kursa Latwijas rublos, to weetâ list šefošcho.)

Cebildumu naw? Peenemš. 1. pants.

(1. Nodoklis uf tabaku.

1. Tabaka eedalama diwâš šchirâš: papirofu un pihpja tabaka. Par papirofu tabaku atšišstama šmalti greesta tabaka, pee kam greeštâš tabakas šchkeedrina nedrihšt buht platafa par 2 mm. un par pihpja tabaku — šahkot ar 3 mm platu šchkeedrinu).

Peenemš. 2. pants.

(2. Tabaka islaischama eepafajumos par $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$ un $\frac{1}{8}$ mabrziņas; uf eepafajumeem šabritâš atšišmejama škadri redšama zena, par kuru dahrgaki weikalos nedrihšt tabaku pahrdot).

Preenemts. 3. pants.

(3. Tabaka apleekama ar šefošču nodolli:

Tabakas nosaukums un šķītra.	Nodollis no mahrzinas	Pahrdošanas zena par mahrzinu līdž:
Papirošu tabaka 1. šķītras	120 rubku	brihwa
" " 2. "	60 "	180 rub.
" " 3. "	30 "	120 "
Piļņju " 1. "	100 "	brihwa
" " 2. "	40 "	152 rub.
" " 3. (weetejā)	16 "	96 "
Šhauzama un ūhtajama tabaka	100 "	brihwa).

Preenemts. 4. pants.

(4. Tabaka fabrikās eewedama neistrahdatā weidā un islaishot no fabrikam apleekama ar atteezigām bandrolem).

Preenemts. 5. pants.

(5. No ahrsemem isstrahdatā weidā eewesta tabaka apleekama ar nodolli: papirošu tabaka un augstakā labuma piļņja, ūhauzama un ūhtajama tabaka ar 160 rub. no mahrzinas pee brihwām pahrdošanas zenam; eewesta piļņja tabaka: „Machorka“, „Bakun“, „Schwizent“ un „Droginka“ apleekama ar nodolli 16 rubtus no mahrzinas pee pahrdošanas zenas ne augstakā par 80 rub. mahrzina).

Preenemts. 6. pants.

(II. Nodollis uš papirošem.

6. Papiroši islaischami no fabrikam eepafajumos pa 10, 20, 25 un 100 gabaleem un fabrikās apleekami ar atteezigām bandrolem. Uš eepafajumeem fabrikās atsihmejama ūstaidri redsama zena, par furu dahrgafi papirošus weitalos nedrihtst pahrdot).

Preenemts. 7. pants.

(7. Papiroši eedalami ūķīrās ar šefošču nodolli:

Šķītra.	Tabakas ūwars 1000 gabalos:	Nodollis par 1000 gabaleem:	Pahrdošanas zena par 1000 gabaleem:
1.	līdž 2 mahrzinam	450 rubku	brihwa.
2.	" 1 ³ / ₄ "	360 "	800 rubku
3.	" 1 ⁵ / ₈ "	240 "	600 "
4.	" 1 ¹ / ₂ "	140 "	400 "
5.	" 1 ¹ / ₈ "	100 "	320 "
6.	" 1 ¹ / ₄ "	70 "	260 "
7.	" 1 ¹ / ₈ "	50 "	200 "

Preenemts. 8. pants.

(8. No ahrsemem eewestee papiroši apleekami ar nodolli 60 kap. no gabala pee tabakas ūwara līdž 1¹/₂ mahrzinam 1000 gabalos: ja tabakas ūwars 1000 gab. ūneedšas no 1¹/₂ līdž 3 mahrzinam — 1 rubli no gabala. Ja tabakas ūwars 1000 gabalos pahršneegtu 3 mahrzinas, tad par fatru turpmato mahrzinu japeemakšā 40 kap. no papiroša).

Preenemts. 9. pants.

(9. Zigaretēs no greeņas tabakas, lapas eetinumā, apleekamas ar nodolli 50 procentus no pahrdošanas zenas. Tabakas ūwars 1000 cigaretēs nedrihtst pahršneegt 4 mahrzinas).

Preenemts. 10. pants.

(III. Nodollis uš zigareem.

10. Zigari islaischami no fabrikam eepafajumos pa 2, 5, 10, 25, 50 un 100 gabaleem un fabrikās bandrolejami. Uš eepafajumeem atsihmejama ūstaidri redsama zena, par furu dahrgafi zigarus weitalos nedrihtst pahrdot).

Preenemts. 11. pants.

(II. Zigari eedalami šķīrās ar šefošču nodokli:

Sēktra.	Tabakas swars 1000 gabalos.	Nodoklis no gabala.	Pahrdošanas zēna par gabalu:
1.	lihdj 15 mahrzinam	1 rubli 50 kap.	brihwa.
2.	" 15 "	1 " 20 "	3 rubli.
3.	" 15 "	— " 50 "	2 "

Peenemtš. 12. pants.

(12. No ahrsemem eewestee zigari apleefami ar nodokli 2 rub. no gabala pee tabakas swara lihdj 15 mahrzinam 1000 gabalos. Smagaki zigari apleefami ar diwfahrtigu nodokli).

Peenemtš. 13. pants.

(13. Sabata un tabakas isstrahdajumi pahrdojami tikai banderoletos eepafajumos, uš kureem ašihmejami fabrikas ihpafšneeka wahrds waj firma un adrese).

Peenemtš. 14. pants.

(14. Wiši lihdj šchim isdotee noteikumi par nodokleem uš tabaku un tabakas isstrahdajumeem ar šcho atzelti).

Peenemtš. 15. pants.

(IV. Papirošu isgatawošanas darbnizas).

15. Papirošu darbnizas atkauts isgatawot papirosus tikai no banderoletas tabakas un banderoletam ischaulitem, maksajot 7. pantā mineto nodokli. Akzises walde isdara darbnizas norehēinus reiji nebešā par pahrstrahdatas tabakas un ischaulišču daudsumu. Par ašimaksjato tabakas un ischaulišču nodokļa sumu isšneedsjamas papirošu banderoles beš maksjas.

Suwakus noteikumus par darbnizu eefahrtu un isnemamo bandrošu normu isdod finansu ministrs).

Peenemtš. 16. pants.

(16. Finansu ministrim teešiba grošit nodokļu normas šamehrā ar pahrdošanas zenam, ja rubļa kuršs mainitos par wairak nekā 25^{0/0}).

J. Rindsulis (Latgales semneeku partija): Pee 16. panta es leeku preefšā papildinat finansu ministrijas teešibas ne tik ar to, ka wina lihdj šchim noteiz nodokļu normas, bet ari pahrdošanas zenas. Ja pehz buhtibas šchis zenas teek noteiktas preefš pahrdošanas, tad tajā gadījumā, kad naudas kuršs stīprā mehrā krihtas, wajaga atšewišķu likumu preefš tam, lai atkautu pahrdot ne par 100, bet par 120 waj 125 rubleem par tuhštoti. Šche ir teešibas pehz buhtibas peeschkirtas finansu ministrijai, tāpat kā tai teešiba nodokļu normas grošit un tadehl es leeku preefšā pehz wahrda „grošit“ eespraušt wahrduš „pahrdošanas zenas un“.

Prezidents J. Ščakste: Wahrds peeder Šheram.

U. Šhers (semneeku šaweeniba): Šā ka Rindsula kungs isteiza taišut to, to es wehlejos, tad es atšatos.

Prezidents J. Ščakste: Wahrds Bušchewizam.

U. Bušchewizs (sozialdemokrats): Man leefas, ka redafzijas šinā neees tā, kā Rindsula kungs leek preefšā. Wiašč leek preefšā: „grošit nodokļu normas un pahrdošanas zenas šamehrā ar pahrdošanas zenam“. Man leefas, to wajaga formulēt zitadi: šaškanā ar walutas mainu waj kā zitadi.

Prezidents J. Ščakste: Wahrds Rindsulam.

J. Rindsulis (Latgales semneeku partija): Šaškanā ar Bušchewiza kunga ašrahdijumu es leeku preefšā strihpot wahrduš „šamehrā ar pahrdošanas zenam“ un tai weetā list „un pahrdošanas zenas“.

Presidentis J. Ščakste: Währds Bušchewizam.

U. Bušchewizs (sozialdemofrats): Es tomehr newaru peekrist Rindsula lunga preekschlifumam, tapehz fa par to bija runa komiſijā un komiſija atfina, fa iahdas teeſibas finanſu ministrim atstaht newar. Finanſu ministrim ir tika weena teeſiba — groſit pahrdoſšanas zenas, ſaſtanā ar walutas mainu un newis neatkarigi no walutas mainas. Tapehz es leeku preekschā peenemt Rindsula lunga pirmo preekschlifumu un tahlaf teikt „ſaſtanā ar walutas mainu, ja rubla kurſs u. t. t.“; wiſs zits paleef tāpat.

Presidentis J. Ščakste: Pahrlabojums, kurſch ir eefneegts wiſpirms, ir no Rindsula un ſkan tā:

„Eſpraust pehz wahrda „groſit“ wahrduš: „pahrdoſšanas zenas un“.

Beſ tam ir pavildinajums, kurſch tika eefneegts no Bušchewiza:

„likt wahrdu „pahrdoſšanas zenas“ weetā wahrdu „walutas mainu“.

Šchee preekschlifumi abi ir ſakombineti kopā weenā. Wiſs pahrlabojums, apnemts kopā, ſkanetu ſchahdā weidā:

„Finanſu ministrim teeſiba groſit pahrdoſšanas zenu ſaſtanā ar walutas mainu, ſamehrā ar pahrdoſšanas zenam“.

(Bušchewizs no weetas luhds wahrdu.) Währds Bušchewizam.

U. Bušchewizs: Tas pahrlabojums ſkanetu:

„Finanſu ministrim teeſiba groſit pahrdoſšanas zenu un nodokļu normas ſaſtanā ar walutas mainu, ja rubla kurſs groſas u. t. t.“

Presidentis J. Ščakste: Tā tad turpinajums buhtu:

„ja rubla kurſs par wairaf tā 25% mainitoš“

Par ſcho pahrlabojumu es luhdsu referentu dot ſawu atſauſmi.

Referents P. Seezeneks: Šchee pahrlabojumi ir redakzionelas dabas, tad man naw pret teem ſo eebilſt.

Presidentis J. Ščakste: Referents pret ſcheem ſakombineteem pahrlabojumeem eerunas nezel. Es liſſchu uſ balſoſchanu. Luhdsu peezeltees toš, ſas ir pret pahrlabojumeem. Naw. Es luhdsu peezeltees toš, ſas atturas no balſoſšanas. Naw. Tā tad ſchee pahrlabojumi ir peenemti. Tagad es liſſchu wiſu 16. pantu uſ balſoſchanu un luhdsu peezeltees toš, ſas buhtu pret 16. panta peenemſchanu. Naw. Es luhdsu peezeltees toš, ſas atturas no balſoſšanas. Naw. 16. pants peenemts. Lihds ar to es liſſchu tagad wiſu liſumu wiſā wiſumā uſ balſoſchanu un luhdsu peezeltees toš, ſas ir par ſchi liſuma peenemſchanu. Luhdsu peefeſhtees. Es luhgtu tagad peezeltees toš, ſas ir pret ſchi liſuma peenemſchanu. Naw. Es luhdsu peezeltees toš, ſas atturas no balſoſšanas. Uri naw. Šchis liſums ir weenbalſigi peenemts.

Beſ tam pee ſchi liſuma ir peefprausta pahrejas formula, kura ſkan tā:

„Satwerimes Sapulze uſdod waldibai ſaſtanot ſchi liſuma V. un VI. datu ar I., II., III. un VI. datā peenemteem noteikumeem“

Finanſu un budſcheta komiſijas uſdewumā: (Seſo paraſti.)“

Es liſſchu tagad ſcho formulu uſ balſoſchanu un luhdsu peezeltees toš, ſas ir par ſcho finanſu un budſcheta komiſijas pahrejas formulu. Luhgtu peefeſhtees. Es luhdsu peezeltees toš, ſas buhtu pret ſcho formulu. Naw. Es luhdsu peezeltees toš, ſas atturejuſchees no balſoſšanas. Uri naw. Tā tad ſchi formula ir peenemta.

No kabineta ir eenahzīs luhgums dot atpakaļ zinām noteikumus par zelu un buhvu wirswaldes eefahrtu, kuri atrodas juridiskās komisijs rihzibā. Es luhgſchu juridiskās komisijs atfaufsmi.

U. S i h m a n i s (semneeku ſaweeniba): Juridiskā komisijs peekriht ſchi likuma atpakaļatdoſchanai waldbibai dehl pahrſtrahdaschanas.

Prezidents J. T ſ c h a ſ t e: Juridiskai komisijs peekrihtot, es tagad liſſchu ſcho preekſchlikumu uſ balſoſchanu un luhdsu peezeltees toſ, ſas buhtu pret to. Naw. Luhdsu peezeltees toſ, ſas atturas. Naw. Peenemts likumu atdot atpakaļ waldbibai.

Uſ ſcho deenu bija nolikts treſchais laſijums likumam par tſheku. Ne-weens papildinajums waj pahrgroſijums naw eefneegts. Es liſſchu tagad ſcho likumu par tſheku treſchā laſijumā uſ balſoſchanu un luhdsu pazeltees toſ, ſas ir par ſchi likuma peenemſchanu. Es luhdsu peefehstees. Es luhdsu pazeltees toſ, ſas ir pret ſchi likuma peenemſchanu. Naw. ſas atturas no balſoſchanas. Naw. Likums par tſheku treſchā laſijumā ir weenba! ſgi peenemtſ.

Tāpat uſ ſcho deenu ir nolikts treſchais laſijums likumam par darba laiku tirdsneeziabas un ruhpneeziabas uſnehmumos. Referents Bihlmanis. Ir eefneegti ſekofchi pahrlabojumi: Wiſpirins wirſrakſts. Es luhgſchu ſekretaru nolafit.

ſekretars R. J w a n o w s:

„Wirſrakſtā ſtrihpot wahrbus „tirdsneeziabas un ruhpneeziabas uſnehmumos“.

Prezidents J. T ſ c h a ſ t e: Wahrds Rudewizam.

U. R u d e w i z s (ſozialdemokrats): Augſti godatā ſapulze! Otrā laſijumā peenemdami ſcho likumprojektu par darba laiku un eewesdami wahrbus „tirdsneeziabas un ruhpneeziabas uſnehmumos“ mehſ eſam iſſweeduſchi ahrā loti leelas ſtrahdneeku kategorijas. Behz tahda formulejuma no ſchi likuma ir iſmeſti wiſi dſelſzekerſki, jo toſ mehſ newaram apſihmet ne par tirdsneeziabas, ne par ruhpneeziabas uſnehmumu ſtrahdneekem. Iſmeſti ir pat paſta, telegrafa un telefonu kalpotaji. Tahlaſ ir iſmeſti walſts eestahſchu darbineeki, kuri ſtrahda daschados uſnehmumos un eestahdēs, kuras beſ ſchaubam newar apſihmet par tirdsneeziabas un ruhpneeziabas eestahdem. Tad iſmeſti ir transporta ſtrahdneeki, kuras ari, ſtingri nemot, newar apſihmet par tirdsneeziabas un ruhpneeziabas ſtrahdneekem. Iſmeſti, beidsot, ir wiſi ſatiffmes ſtrahdneeki, peemehram, tramwajneeki. Tā ſa wiſas ſchis ſtrahdneeku kategorijas pee tagadejā ſtrahdneeku ſkaita Latwijā ſaſtahda, warbuht, wiſleelako ſtrahdneeku ſkaitu, tad buhtu pawiſam neſaprotami, ja tas tā ari paliktu likumā, ſa 8 ſtundu darba deena piſſehitā teek atteezinata likai uſ tirdsneeziabas un ruhpneeziabas eestahdem. Tajautā, kapehz tad weenai ſtrahdneeku dalai tahdas priwilegijas dot un kapehz dſelſzelu un zitām ſtrahdneeku kategorijām ſchis teefiſas nemt. Ja mehſ paſtatamees praktikā, tad dſelſzelu un paſta ſtrahdneekem, walſts eestahſchu darbineekem, tā ari wiſeem tirdsneeziabas un ruhpneeziabas uſnehmumu darbineekem paſtahw 8 darba ſtundas ſiſiſta darba ſtrahdneekem un 6 ſtundas gariga darba ſtrahdneekem. Tagad mehſ gribam radit priwilegijas preekſch tirdsneeziabas un ruhpneeziabas uſnehmumu darbineekem un zitūs atſtaht ahrpus likuma. Ahrpus likuma mehſ gribam atſtaht dſelſzekerſkus. Kamdehl? Tahſchu wiſi ſtrahdneeki ir zihiņiſchees dehl tāſ 8 ſtundu darba deenas, dehl darba laika noteiſſchanas, un ja tahds gribetu

teift, ka dselzelneets waj walsts darbineets naw deht winas zihnjees, tas buhtu, wispirms, apwainojums pret wineem, ta buhtu netaisniba. Un ka tas ta ir, to rahda protesti, kas ir eenahfufchi no wiseem dselzelneekem un no wairafam dselzelneeku kategorijam sozjalai likumdoschanas komisijai. Kopeja tirdsneeziabas un ruhpsneeziabas un sozjalas likumdoschanas komisijas sehde mums zehla preefscha eefneegumu no dselzelneeku arodneeziakas saweenibas waldes, fur noteikti teef protestets pret to, ka no dascham frakzijam no laba spahrna ir mehginajums atstah tos darba laudis ahryps likuma par darba laiku. Ir eefneegta prasiba, lai tiktu atteezinats likums ari us dselzelu maschinisteem, winu palihgeem un ziteem tamlidhfigeem. Ir eenahzis protestis ari no tramwajneekem; tas, masafais, ir eefneegts sozjaldemokratu frakzijai. Tramwajneeki prasa ari winus eewehrot un faka, ka wini usstahschotees par 8 stundu darba deenu. Tapat wini faka, ka wini nelauschot sewi eerobeschot. Tapat ir eenahfufchi protesti no transporta, pasta un telegrafa strahdneekem, kas jau presē publizets. Uzimredstot, schee strahdneeki nesaprot, kamdeht winus grib isslehgt no schi likuma. Ja weena, otra no schim resoluzijam ir leetoti deefgan siipri wahrdi, tad weens otrs fauz toz par draudeem. Pee sinameem apstahleem tas ari buhtu saprotams. Bet schini gadijuma es gribetu prasit, waj ir kahds attaisnojums, kamdeht wini isslehgti no schi likuma. Wini fajuht pahrestibu un saprot, ka winu protestis ir dibinats. Sahlaf gribu aifrahdit us to, ka mehš it ka weenmehr wehlamees, lai dselzelneeki beefchi nefarihfotu streifus; bet waj mehš nesnam to, ka dselzelneeki streifus rihto fafara ar noteiktam prasibam. Sagad wineem weena no tam prasibam, kura jau ispaudusees pehz tam, kad mehš efam scho likumu peenehmufchi, ir pehz 8 stundu darba deenas; us to wineem ir teefibas un ta tad wainigi nebuhs wini, tee, kas protestē un aistahw fawas prasibas, bet buhs wainigi tee, kas wineem tas atnem. Waj buhs moraliskas teefibas kahdam teift, ja dselzelneeki eedomafees kahdreif streifu rihtot, ka wini to nerihfo tadeht, lai aistahwetu fawas teefibas un prasitu 8 stundu darba deenu? Es domaju, ka tahdas teefibas nebuhs. Tapehz wiseem teem, furi pateescham wehlas, lai Latwijas dselzleekem un Latwijas dselzelneekem netiktu radits jauns eemeslis preefsch streifa ussahlschanas un satifmes trauzeschanas, buhtu jabalso par scho pahrlabojumu, kurfch ir eefneegts pee wirsrafsta. Ur wirsrafstu fassan 1. pants, kurfch runa par strahdneeku kategorijam, kuras ar scho likumu teef apwertas un kahdas no ta teef isslehgtas. Sa tad ja mehš wirsrafsta atstahjam pahrgrosijumu, kas eenests pee 2. lasijuma, tad tas patz buhs jadara ari nahtoschos pantos. Un es atfahrtoju, mums naw us to teefibas. 8 stundu darba laiks preefsch strahdneekem ir winu eefarojums, rewoluzijas eefarojums. Ja dselzelneeki un wiif ziti walsts eestahschu, pasta, telegrafa un satifmes strahdneeki ari ir nehmfufchi dalibu Latwijas neatkaribas zihnās, Latwijas brihwibas zihnās tani laika, kad stahwollis Latwijā bij kritifis, ja wini ispildija sawu peenahfumu, tad weena no prasibam, kas wineem par to ir wajadšiga, ir 8 stundu darba deena. Wini, schee darbineeki, nehaidijas no tam waru mainam, kas draudeja, un paschaisleedšigi ispildija sawu peenahfumu. Bet tagad da chi no teem fungeem, furi Satwerfmes Sapulze un ahryps Satwerfmes Sapulzes tif firdigi usbruhf dselzelneekem un ari schim likumam, grib atnem wineem to 8 stundu darba deenu; daschi no teem tani laika, kad dselzelneeki stahweja pirmas zihnitaju rindas, stahweja gan zitas weetās un greefa

fawus status us eenaidneeku. See runaja par islihgšhanu ar eenaidneeku, tee domaja, ka Latwiju war glahbt Needras walidiba. Tagad tee ir sirdigi 8 stundu darba deenas apfartaji. Rā juhs ar nešfatatees us šho jautajumu, jumš naw nekahda pamata šho pahrلابojumu nepeenem. (Kindsulis no weetas: „Rahds tam šakars ar likumu?“). Tam ir loti leels šakars ar likumu, jo likums, kursch naw dibinats us dšthwi, paleef gaisā karajotees un newar tift iswestis. Bes tam tas rada leelus pahrpratumus un war issaukt jaunus streikus, lai šhi teešiba tiftu strahdneekem garanteta. Tapeh3 es usturu sawu prasibu ar šhi pahrلابojuma peenemšhanu wiršrakstā un par atteezigeem tahlakeem pahrلابojumeem nahloschos pantos.

Presidents J. Šchakste: Wahrds peeder Reinhardam.

G. Reinhardš (kristigā nazionālā šaweeniba): Augiti zeenitā šapulze!

Se mans preekschrunatajs lai man atļauj leetot wina wahrduš, ko winsch nupat teiza. Winsch teiza, ja naw likums peemehrots dšthwei, tad winsch karajas gaisā. Us manu preekschlikumu šchis augstais nams 2. lasijumā peenehma šho likumu tahdu, kahds winsch ir jumš preekschā, tahdā formā, ka šchis ir likums par darba laiku tirdšneezibas un ruhpnenezibas eestahdem un to winsch darija aif teem eemesleem, tā winsch šaprata wina wajadšibas un gribeja, lai likums nepaliktu karajotees gaisā. Par to jau man bija isdewiba norahdit, ka šchis likums, atteezinats us wiseem arodeem, paliks karajotees gaisā. Winsch ir tift neparasts muhsu apstahleem, ka preeksch katra aroda ir jaisdod saws atšewišchts likums. Se ir preekschā likumprojekts par darba laiku preeksch tirdšneezibas un ruhpnenezibas usnehhumu darbinee-keem. Preeksch wiseem ziteem tāpat wajadšes isdot atšewišchu likumu un pret to es ari neesmu bijis, eenesdams šho papildinajumu. Tadehl wišas šchis demagogištās runas ir tilai, lai rihditu tos, kas esot bijuschi tehwišas aissargataji, pret teem, kas esot tee tehwišas nodeweji. Tās bija pilnigi leefas un, šaprotama leeta, leeki ari tee draudi, kas ir šchinis rezoluzijās, kuras eesneegušas dšselfzelneeku un tramwajneeku šaweenibas. Ta ir loti noschehlojama parahdiba, ka ar draudeem daschi no pilšoneem grieb eespaidot muhs šhe, augstā namā. Bet šchis pilšonu aprindas wehl nebuhtu tift noschehlojamas, bet noschehlojamafi ir tee, kas šho protestu dittejuschi un tagad šhe wed tās demagogištās runas. See ir dittejuschi tās rezoluzijas un šaweenibas winas ir usrakstijušas un eesuhtijušas. Draudi herepre- sentē wišas šaweenibas domas, bet tilai to domas, kas wineem ir dittejuschi. Es domaju, ka tadehl nemas naw eemesla tagad peenem šho likumu par wišpahrigu 8 stundu darba laika eeweschanu. Peenem šho likumu wajaga ar apdomu un preeksch katra aroda strahdneekem atšewišchi. Se ir preekschā likums preeksch tirdšneezibas un ruhpnenezibas usnehhumeem un to eestahschu darbineekeem. Es domaju, ka katram tāpat ir eespehhams eesneegt tagad jaunu likumu, kaut waj nu preeksch šatiksmes strahdneekem, preeksch tram- wajneekem, preeksch dšselfzelneekem, walsts eeredneem u. t. t. Tās šawadibas šchinis arodos ir tift leelas, ka winas newar eebahst weenā maišā waj weenā katlā, tā es par to jau winreis runaju.

Presidents J. Šchakste: Neweens wairaf pee wahrda naw peetei- zees. Es luhgšhu referenta atšaušmi.

Referents R. Bihlmanis: Man ir jasiho, ka abas komisijas pahrbandija eesneegtos pahrلابojumus un waru teift, nes tā tad preekschā talsni tahdu likumprojektu, kahds winsch tifa pirmo reisi eesneegts. Atteeziba

us wirsraustu komissija bija tajos eestatos, ka winsch japatur tahdâ weidâ, kâ winsch tika pirmo reisi eefneegts. Likumš jaatteezina ne tikai us tirdšneezibas un ruhpnenezibas usnehmumem, bet ari us pahrejâm eestahdem, kur nodarbinats algots spehšs, isnemot mahjtalpotajus, laukstrahdneekus un slinnizu kalpotajus, tâ ka man jaišfasas par to pahrlabojumu, kuru eenešis Rudewizs.

Presidentis J. Šchakste: Es likšu tagad us balsošanu šho pahrlabojumu pee wirsraustia. Referentš peefriht šhim pahrlabojumam. Es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šho eefneegto pahrlabojumu. (Kristigai nazionalai šaweenibai peezelotees, Dermanis no weetas: „Luhds Deewu un strahdâ!“). Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir par šho pahrlabojumu. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturejuschees no balsošanas. Balsošanas isnahkums šefošois: pret eefneegto pahrlabojumu nodotas 56 balsis, par to 81, atturejees 1. Tâ tad pahrlabojums pee wirsraustia ir peeneemtš. (Klihe no weetas: „Sozialdemokrati un baroni!“). Pee pirmâ panta eefneegti diwi pahrlabojumi. Es luhgšhu sekretara fungu nolasit.

Sekretars R. Jwanowš:

„1. pantâ strihpot wahrduš: „tirdšneezibas un ruhpnenezibas“ un panta beigâš peelikt wahrduš: „bet ne wairak, kâ 46 stundas nedelâ.“

Sozialdemokratu frakzijas wahrdâ: A. Rudewizs.

2. pantâ strihpot pehž wahrda „šabeebriskos“ interpunkzijas šhmi „“; pehž wahrda „šifika“ likt wahrduš „waj gariga“.

Kristigâš nazionalâš šaweenibâš frakzijas wahrdâ eefneeds:

Dr. G. Reinhardš.“

Presidentis J. Šchakste: Wahrds Rudewizam.

A. Rudewizš (sozialdemokrats): Pee ta panta, kâ es jau teizu, pirmâis no pahrgrosijumeem atteezas us to, kas jau ir peenemtš wirsraustâ, tâ kâ pee ta es neapstahšoš. Bet otrâ panta dalâ ir no sozialdemokratu frakzijas eeneštš pahrlabojums atteezibâ us darba stundu škaitu nedelâ. Otrâ lasijumâ šhis preefšklifikums tika atraidltš, kaut gan winsch bija peenemtš jau agrak komissijâ, t. i.: par 46 stundam, un tika pilnigi strihpotš. Bet otrâ lasijumâ tika atšihtš, ka šestdeenâš strahdneekem ir jastrahdâ 2 stundas masak, nekâ zitâš deenâš. Tâ tad isnahza pretruna: šo weenâ pantâ atraidija, to otrâ peenehma. Us teem pašcheem motiweem, šo jau peewedu otrâ lasijumâ, ka strahdneekam ir nepeezeeschami wajadšiga ne tikai šwehtdeenas atpuhta, bet ari pahris stundas šaimneezisk darischanu nokahrtošchanai, preefšch eepirkumeem un tamlihdšigeem darbeem. Un to winsch war isdarit šestdeenâš, ja šho likumu peenem ar muhsu preefšchâ likto pahrlabojumu — 46 stundas nedelâ. Ir ari jafaka, ka šaktiski tahda šabriba jau pastahw, tâ kâ nepeenemt šho pahrlabojumu nosihmē grofit to, kas jau dšihwē ir nostiprinajees bes likumdeweju eemaiššchanâš. Tahlak lihds ar to es gribetu isteiktees pret Reinharda kunga pahrlabojumu, kursch ir eefneegts šhe treschâ lasijumâ. Pahrlabojums par interpunkziju te nekriht swarâ, kas ir tihri rezadzionelas dabas. Bet tahlak wahrdi „waj gariga“ nosihmē, ka tas atteezas us wifeem gariga darba strahdneekem. Ar to ir teiktš, ka teem ir normalais darba laiks 8 stundas, tad tas nosihmē strihpot 6 stundu darba deenu gariga darba strahdneekem. 6 stundu darba deenu gariga darba strahdneekem peenehma Satwerfmesš Sapulze otrâ lasijumâ ar leelu balsu wairakumu un tapehž es domaju, ka wina to ari tagad peenems. Bet šastanâ ar šho Reinharda kunga preefšklifikumu isnahš, ka winsch leek ottru pantu strihpot un

otrs pants štan, ka gariga darba strahdneekem ir 6 stundu darba deena. Es negribu atfahrtot wišus motiwus; man šķeet, ka wišlabākā leeziba ir pati dšihwe, ka wišur, tur pastahp 8 stundu darba laiks, tur fisisfa darba strahdneeki no gariga darba strahdneekem teel šķiroti un šķe aīs dibinateem eemesleem atfal pati dšihwe to rahda. Es gribu atgahdinat fungeem no fristigās nazionalās šaweenibas, ka tad, kad wini-motiweja šawu preekšlikumu atteezibā uš laulibas preekšlikumu, tad es dširdeju motiwu: „Redseet, tas likums nešakkan ar dšihwi un tapehž winšch nebušs išwedams“. Es domaju, ka wineem tareis nebija taišniba. Bet šhini gadijumā dšihwes ištēniba rahda, ka tas tā ir un ka gariga darba strahdneekem jahuht šķiroteem no fisisfa darba strahdneekem. Uš teem eemesleem huhtu galigi noraidams Reinharda funga preekšlikums pee 1. panta.

Presidentis J. Šķakste: Neweens wairaf pee wahrda nepeeteizas? Es luhgšchu referenta atšaušmi.

Referents R. Bihlmanis: Rudewiza pahrlabojums pee 1. panta šawā pirmā dalā škaitams par peenemtu ar balsošchanas rezultateem, šahdi išnaha atteezibā uš wiršrafša groššchanu. 2. panta dala, atteezibā uš 46 štundam nedelā, škaitama tā papildinajams pee panta. Man par winu ir jaššafas, jo ta ir ta redakzija, kas bija pirmo reiši, kad tika eefneegts likumprojekts Satwerfmes Sapulzē. Par winu išteizās watardeen abas komišijas. Par winu es išteizos pozitīwi. Atteezibā uš Reinharda funga pahrlabojumu man jaššafas noraidošchi, tapehž ka ar ta pahrlabojuma peenemšchanu atfriht 2. pants, par furu pagahjušcho reiši išteizās Satwerfmes Sapulze ar leelu balsu wairakumu. Šapat ari watar komišijas palika pee šawa pirmā lehmuma. Reinharda funga preekšlikums, grošit 1. panta redakziju, ir nepeenemams.

Presidentis J. Šķakste: Es lišchu tagad uš balsošchanu to pahrlabojumu, kas tika eenešts no Rudewiza, štrihpot wahrduš „tirdšneezibas un ruhšneezibas“ un panta beigās eelikt wahrduš „bet ne wairaf tā 46 štundās nedelā“. Šcho papildinajumu es lišchu uš balsošchanu. Referents iššafas par šcho papildinajumu. Es luhgšchu tagad pazeltees toš, kas ir par šcho papildinajumu. Tagad es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šcho papildinajumu. Beidsot es luhdsu pazeltees toš, kas atturejušchees no balsošchanas. Balsošchanas išnaktums: par šcho pahrlabojumu nodotas 83 balsis, pret to 55 un atturejušes 1. Ta tad pahrlabojums peenemts. Tagad otrs pahrlabojums, kas eenešts no Dr. Reinharda, pret furu iššafas referents. Es lišchu winu uš balsošchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par šcho pahrlabojumu. No Satwerfmes Sapulzes tagadejā šastahwa 32 balsis nodotas par šcho pahrlabojumu. Tas ir nepeeteekošchi un tā tad šchis pahrlabojums atfriht. Pahrlabojums pee 2. panta.

Sekretars R. Jwanowš.

„2. pantu štrihpot. Eefneedšis no fristigās nazionalās šaweenibas šrafzijas Reinhardš.“

Tahlat:

„2. panta peesihmi štrihpot.“ Sošaldemokratu šrafzijas wahrda U. Rudewizš.“

Presidentis J. Šķakste: Wahrds Rudewizam.

U. Rudewizš (sošaldemokratis): Kas šihmejas uš 2. panta štrihpošchanu, tad par to jau tika runats. Tas jau ir nobalsots, t. i. atraidits

Reinharda pahrlabojums pee 1. panta un logiski ar to ir teiktis, ka tee no Satwerfmes Sapulzes lozekleem, kas balsoja pret Reinharda pahrlabojumu 1. pantâ, issakas pret Reinharda preekschlitumu 2. pantâ. Bes tam no soziodemokratu frakzijas ir preekschlitums strihpot peesihmi pee 2. panta un schi peesihme sihmejas us teem gariga darba strahdneekem, furu darba laiks ir saistits ar fisiko darbu. Tâ tad te buhtu peelaists weens isnehmums, fur garigais darbs ir neschkirami saistits ar fisiko darbu, teem tad buhtu jastrahdâ 8 stundas, tâpat kâ fisika darba strahdneekem. Pret to naw to eebilst, jo, lai nezeltos farestgijumi, wineem ir jastrahdâ, bet newar prasit, ka wini schis stundas uffstatitu par normalu darba laiku; newar teikt, ka wini ir lihdsigos apstahklos, bet ja teescham schee strahdneeki strahdâ wairaf par darba normu, tad winas war uffstatit kâ wirsstundas un kâ tahdas winas teef apstiprinatas ar weenu no nahkoscheem panteem, ar 7. pantu, fur eet runa par obligatorisko wirsdarbu. Tur ir teiktis: „fur prasa darba techniskee apstahkli, tur strahdneekem obligatoriski jastrahdâ wirsstundas“. Tâpat „pee neatleefameem remonta darbeem un ziteem loti steidsameem, furi ir wajadsigi, un ziteem neatleefameem gadijumeem ir jastrahdâ wirsstundas“. Schi peesihme pee otra panta atteektos us 7. panta a apatschpuntu, fur ir teiktis, ka aif techniskeem apstahkleem obligatoriski jastrahdâ wirsstundas. Tâ tad schi peesihme buhtu leeka no soziodemokratistâs frakzijas redsesstahwolla.

Presidentis J. Tschafste: Wahrds peeder Dr. Reinhardam.

G. Reinhardis (fristiga nazionala faweeniba): Behz tam, kad ir peenemts darba laiks gariga darba strahdneekem 6 stundas, tad patš par sewi faprotams, ka mans preekschlitums attriht, bet es gribetu pahris wahrds teikt pee Rudewiza kunga preekschlituma strihpot peesihmi. Garigam darbam ir 6 stundas un tagad winam waretu buht, kâ Rudewiza kungs teiza, wirsstundas un to tad atteezinat us nahkoscho pantu, fur minets, ka wirsstundas jastrahdâ, ja techniskee apstahkli to prasa. Bet fisikalais darbs ir paredsets ar 8 stundam un ja peelekam 2 stundas klahit, tad isnahk 10 stundas. Bet ja gariga darba strahdneeku darbu pagarinatu no 6 us 8 stundam, tad tomehr garata pagarinaschana naw eespehjama, zaur to zeetis usnehmumi, tâ tad newar to atteezinat us nahkoscho pantu un ja mehš winu atteezinam us nahkoscho pantu, tad buhs tomehr starpiba, bet sche ir mehrkis to starpibu islihdsinat. Tirdsneeziabas un ruhpneeziabas komisiija norahdiija, ka daschas tirdsneeziabas un ruhpneeziabas leetas tani gadijumâ nemas naw wedamas tahlaf. Ja schisina gariga darba laiku, tad wajadses ari samasinat darba laiku no 8 us 6 stundam, bet nekahdâ sinâ augstaf us 8 stundam, jo tad nebuhs eeschâ dwehfeles, waditaja. Tâ Rudewiza kunga preekschlitums nebuhtu peenemams un taini aif techniskeem apstahkleem.

Presidentis J. Tschafste: Genahzis pasinojums no Rudewiza, ka pahrlabojumu par peesihmes strihpofchanu winsch nonem. Tas ir wina eesneegums un tadeht atkarajas no wina. Es luhgschu referenta afsaufsmi.

Referents R. Bihlmanis: Romisiijas wahrda man jaisakas pret Reinharda kunga eesneegumu strihpot 2. pantu. Kas sihmejas us otu preekschlitumu, tad jafaka, ka komisiija atteeziba us to nepanahza weenoschanos, jo tur balsis dalijas. Tâ tad tas attriht nost.

G. Reinhardis: Es sawu preekschlitumu ari nemu nost.

Presidentis J. Tschafste: Tâ tad 3. pants.

Sekretars R. Jwanows:

„Peešihmē 1. škaita „40“ weetā list škaitli „32“.
Geseedšis G. Reinhardš.“

„3. pants. Peešihme. Strahdneefeeem un kalpotajeem, furi aij nazonalām waj religiošām parascham neswehti likumigas spehtdeenās un swehtku deenās, bet zitu kahdu deenu nedelā, atkautš schi likuma apmehros strahdat swehtdeenās.
Geseedšis Rabinowitschš un Bersš.“

U. Rudewižš: Weens pahrlabojums netika nolastš!
Sekretarš R. Jwanowš:

„3. pantā „36 stundam“ weetā list „42 stundam“.
Geseedšis Rudewižš.“

„3. panta peeshime. Strahdneefeeem un kalpotajeem, furi nestrahda sehtdeenās aij nazonaleem waj religisfeem eemesleem, ir teesiba, turolees pee likumā peerastitā, nepahrtraukta atpuhtas laifa, darbotees un strahdat swehtdeenās.
Geseedšis Hellmanis.“

„3. panta peeshime: Teem strahdneefeeem, tā ari kalpotajeem tirds- neezibas eestahdes, furi aij religioseem eemesleem nestrahda sehtdeenās, ir atkautš strahdat swehtdeenās, pee tam likumā paredsetais darba deenu un darba stundu škaitš paleef negrosišš. Pee jaukta strahdneeku un kalpotaju šastahwa strahdneefeeem un kalpotajeem neebrejeem naw atwelfama alga par sehtdeenu eestahdes slehgšchanas gadījumā un wineem ari newar uslist par peenahkumu strahdat swehtdeenās.
Geseedšis Fišchmanis.“

„3. panta peeshime: Weztizibneeku un pareistizigu konfessju strahd- neefeeem un kalpotajeem atkautš swehtit freewu leelos swehtkus (двунадесятые праздни) pehz wezā stila, neatwelfot par to darba algu. Minetās swehtku deenās ir ari atkautš slehgt freeweem peederoschās tirdsneezibas un ruhpneezi- bas eestahdes. Kreewu bespartejškās frazijas wahrda eeseedšis Pawlows.“

Presidentš J. Šchakste: Wahrds peeder Reinhardam.

G. Reinhardš (fristigā nazonalā šaweeniba): Pee 3. panta šawu papildinajumu es nonemu. Augsti zeenitā šapulze! Es negribu šche runat par šapildinajumu, jo es winu nonemu, bet es gribetu pakawetees pee Rabinowitscha, Bersa, Hellmana, un Fišchmana lungu eefneegteem preeščlikumeem. Šchee preeščlikumi šadalami diwās kategorijās. Weena kategorija buhtu ta, pee kuras peeder Rabinowitscha, Bersa, Hellmana un Fišchmana lungu preeščlikumi, un ir tahda šatura, ka wini wehlaš, ka teem, kaš aij nazonaleem, waj aij religisfeem eemesleem newar strahdat šinamā deenā, lai tee nebuhtu speesti strahdat šhini šinamā deenā nedelā un te ir domati, laikam, ebreji, kaš newar strahdat sehtdeenā. Wini praša, lai waretu strahdat swehtdeenā. Mums te likumā ir minetš taš, ka wajaga swehtit swehtdeenu t. i. 7. deenu nedelā. Otta kategorija, pee kuras peeder Pawlowa kunga parastitais preeščlikums, ir tahda šatura, ka wini tikai wehlotees, kaut šinamos leelos swehtkos, kuras swehti pareistizigee un weztizibneeki, ka tānš deenās, ja wini tāš swehtitu un atrautos no darba, ka lai wineem tad netiktu atwilkta alga. Šchee ir diwi daschahdi prinzipieli šahwokli un tam- dehl šchis leetas ir pilnigi šchīramas. Šee weeni praša, lai wineem lauj strahdat swehtdeenās, kad wairums atpuhschās un otri praša to, lai wineem neatwilktu to algu, par tam deenam kad wini nestrahda un ziti strahda. Mums ir loti dauds tahdu daschadu tautibu, kuras pehz šaweem religisfeem eeflateem šwin daschadas deenas. Mums tāpat šche ir ebreji, kaš šwin sehtdeenu, mums ir muhamedani, kaš šwin peektdeenu, un warbuht wehl ziti, kaš šwin kahdu zitu deenu nedelā. Ja nu mums pehz demokratisfeem Lat- wijas pamatlikumeem buhtu jagarantē, ka wini šawu swehtdeenu war šwinet,

tad, saprotama leeta, tas wineem naw leegts un tas jadod. Bet ſche, ſchinis eefneegumos wini praſa zitu fo, ka wini walſis atpuhtas deenâ, kura ir eewefia kâ atpuhtas deena wiſa walſti, waretu ſtrahdat. Eſ uſſtatu, ka muhſu liſumâ, fo mehſ nupat ſche peenemâm, ir teiſts, ka ſwehtdeena ir atpuhtas deena, ta ir wiſas walſis atpuhtas deena, un tadehl buhtu domajams, ka walſis atpuhtas deenâ ir pateefi jaeetura meers un atpuhta wiſeem. Bet lai nu mehſ nedaritu pahri teem, kas aif religifſeem eemesleem newar ſinamâs deenâs ſtrahdat, buhtu jaatlauj teem, kas grib ſtrahdat, ari ſtrahdat walſis ſwehtdeenâs. Tas tâ iſleekas. Bet ja mehſ tuwal apſtatam, eſ domaju, tur war ari zitadi leetu tulkot, jo tur kur ſaduras tahdas pretejas intereſes, kâ te, nazionalas un religifſas, tur wajag aſtraſt kahdu iſlihgſchanaſ prinzipu un tahdâs reiſes pa leelakai dalai ir tâ, ka minoritatei ir japadodas majoritatei un jaewehro aif pilſoniſka takta tas, kas leelumam ir warbuht par peedauſibu, trauzejumu u. t. t. Eſ tadehl eſmu tajâs domâs, ka Rabinowitſcha, Berſa, Hellmana un Fiſchmana kungi naw politiſki pareiſi rihtojſchees un politiſki tahfredſigi bijuſchi, eefneedsot ſcho papildinajumu, jo nenofſtahjas uſ demokratiſkas iſlihgſchanaſ prinzipa, ka weenam japeefahpjas. Tas ir maſakums, kuras ir japeefahpjas pret wairakumu, ja naw zitas iſejas. Weena iſeja buhtu ta, ka peefahptos abas puſes un teiſtu: mehſ ſwineſtim ir weenu deenu ir otru, ir feſtdeenu, ir ſwehtdeenu, ir peektdeenu. Rungi, tas taſſchu naw eefpehjams! Mehſ nupat eſam ſaiſſinajufchi muhſu darba laiku. Eſ domaju leelai tautas dalai jau tas iſſkatas par ihſu, bet ja mehſ gribetu noſtahtees uſ ta ſtahwokla, ka gribetu ſaiſſinat darba laiku wiſeem tur, kur weena dala pilſonu atrod par neeefpehjamu ſtrahdat—tas neeet! Mums jameklê iſeja un japaleef pee weenas galwenâs atpuhtas deenas. Bet mums jaewehro, ka minoritates, kuras naw eefpehjams tani deenâ ſwinet lihdſi, lai winas ſwin ſawu deenu; ta warbuht ir winu nelaiime, ka winas ir minoritates un winam tiſ dautſ janem wehrâ wairakums. Tur neko newar darit. Mums jaifturas ar zeenibu pret wairakumu, ir pat jauſurê ſawi perſonigee materialee labumi, jo te no otras puſes ſtahw augſtâſas intereſes, religioſas un nazionalâs intereſes, kas atkal pahrafas par materialeem labumeem. Ja ſchee kungi, kas ir eefneegufchi papildinajumu, neſpehj noſtahtees uſ ſchi ſtahwokla, tad wini newehlas ar muhſu walſis ſaſtahwa wairakumu rehkinatees. Tas ſazeltu pateefi leelu apjukumu un leelu uſtraukumu, ja mehſ ſchahdu preekſchlikumu peenemtu. Se cebildis man, kâ man jau priwatâs ſarunâs un komiſijâ teiza ebreju preekſchſtahwij, ka wini nemas netrauzefſhot ar to, ja wini ſtrahdafſhot ſwehtdeenâs, kur wiſi ziti atpuhſchotees, tâpat ka wini nejuhtotees trauzeti, kad mehſ ſtrahdajot feſtdeenâs. Se man ir janorahda wiſpirms, ka paſtahw tiſ leela nazionala ſawadiba ſtarp ebreju tautu un muhſu tautu un ka ebreju tauta pa dalai pehz ſawâm eedſintâm nazionalâm ſawadibam un pa dalai pehz gadu iuhſtoſchu wingrinajuma, ir eeguwiſt pawiſam zitas ſpehjas un zitu eefpehjamibu ſwinet ſawas deenas un nemas neewehrot ahrpaſauli. Ur apſkauſchamu meeru wini to war idarit, bet mehſ-newaram teiſt, ka mehſ wiſi ziti to waram. Warbuht tas ir auſtrumneeku dabâ — pilnigi nogremdetees ſawâ meerâ. Muhſu dabâ tas tâ naw. Mehſ par dautſ ilgus gabus eſam prom no auſtrumu ſemem, warbuht indeeſchi, muhſu areeſchu tuwee zilts brahli, to ſpehj, bet mehſ to neſpehjam un tadehl ir ſaprotams, ka mums ar ſkaidibu ir janofſtatas uſ to ahrſahrtigo meeru un ſpehju ſwehtit ſawas

fwehtdeenās wifā trofni un ſhini trofni un ſteigā atpuhſtees. Bet muhfu ebreju pilſoneem newajaſdetu aiſmirſt to muhfu tautas ſawadibu, ka wina neſpehji trofni atpuhſtees un ſmeltees ſpehfu preeſch darba deenās, mehſ wehlamees ahreju meeru. Ja mehſ nemſim Rigu par peemehru un attlauſim ſtrahdat fwehtdeenā un turet wiſuſ weikaluſ walā, tad eſ waru apgalwot, ka muhfu Latwijāſ galwaſ pilſehtā nebuhſ neweenāſ deenāſ, kurd buhſ meerſ laut ziſ maſ un tad teem nelaimigeem zilwekeem, kaſ ſche Rigā ir noſoditi dſihwot un darbu ſtrahdat, teem nebuhſ atpuhtāſ un to nerwitiſ galigi ſamaitati wehl wairaf, neſā taſ tagad noteef leelpilſehtāſ dſihwē. Leelpilſehtāſ dſihwē nekad naw eepſehjamſ ſtrahdat raſchigu darbu, ja naw pehji ſinama laita pilnigaſ atpuhtāſ no wiſa troſchyna un ſteigaſ. Ja mehſ rebſam muhfu tirſdneeziſbāſ eetahdeſ, kaſ atrodāſ pa leelafai dalai ebreju rofāſ, tad mumſ ir jateiz, ka meerſ te nebuhſ fwehtdeenā. Tadehl, newiſ aiſ tam, ka eſ griſbetu naidu zelt ar ebrejeem, bet ka taiſni griſbu meerā dſihwot ar zittautibneekeem, man nopeetni jaatgahdina, lai par to pahrdomā paſchi eeſneedeſeji. Eſ ari nedomaju, ka leeta ſtahw tā, ka Hellmana kungſ to komiſijā aiſſtahweja. Wiſch teiza, ka ſchiſ liſumſ eſot wajaſdſigſ, lai tiſ un tiſ daudſ ebreju ſtrahdneeki neſaudetu to maiſeſ kumofinu, kaſ wineem no rofaſ mutē. Eſ nedomaju, ka taſ tā ir. Man drihſaf iſſklauſijaſ, ka eſ te iſlaſu wairaf to, ka te newiſ taſ weenfahrfchais ebreju ſtrahdneekſ ir domatſ, bet drihſaf ir domatſ ebreju kapitalſ, kuraſ, ſaprotama leeta, keraſ klah. Tadehl, eſ domaju, taſ nebij laimigſ motiwſ, kuru Hellmana kungſ komiſijā peeweda. Warbuht wiſch te doſ labaku motiwejumu. Taſ ir taiſniba, ka ebreju kapitalſ ſinamā mehrā zeetiſ zaur to, ja wini newareſ ſtrahdat un ſawuſ weikaluſ turet walā fwehtdeenāſ. Bet ka ſtrahdneeki war ſewi zitadi nodroſchinat, to peerahda Pawlowa kunga eeſneegumſ. Taſ ir wairaf dibinatſ. Taſ ir ſtrahdneekeem, kuri fwehti zitu deenu, neſā fwehtdeenu, peemehram, wezizibneekeem un pareiſtiziſgeem, ir domatſ, lai par to deenu wineem neeetur algu, kuru wini fwehti. Taſ ir pawiſam ziſ ſtahwotliſ. Ja taſ buhtu praſitſ, tad buhtu eewehrotāſ ſtrahdneeku intereſeſ, bet tagad, kur praſa, lai war tirgoteeſ pa fwehtdeenam, tad, kad ir flehgti ziti weikali, un tad, kad ir wairafumſ brihwſ no ſaweem deenāſ darbeem, kad wini wairafumā war iſdarit wiſwairaf eeſirkumuſ, tad to praſibu uſſtahdit — apſihmē eeſtahteſ par ebreju kapitalu. Un tadehl to ari tā wajaga teift! Bet eſ redſu, ka te praſa ebreju kapitaliſti ſew priwilegijaſ, kuraſ Latwijāſ wairafumſ wineem nedrihſt dot un kuruſ ari nedrihſtetu praſit ebreju tautas preeſchſtahwiſi, ja wini negrib welti eeneſt uſtraukumu wairakuma widū.

Preſidentſ J. Tſchalſte: Wahrſſ Jeſupam Trafunam.

J. Trafunſ (darba partiſa): Augſtā ſapulze! Ari man ir jaiſſafāſ pret teem pahrlabojumeem, kuruſ te pee J. panta eenefa ebreju fraſzijaſ. Prinzipā jau nu gan neko newaretu eebilt pret to, ka kaſtrſ fwehtitu tad, kad wiſch to atrod par wajaſdſigu. Bet eſ domaju, ſcho religioſo ſirihdu nebuhtu wajaſdſigſ iſſchirt tagad pee ſchi liſumprojekta zaurſtatſchanaſ. Schim liſumprojektam ir noteifti ſozialſ raſturuſ un wiſch iſeet taiſni uſ ſtrahdneeku aiſſargafchānu. Bet ko mehſ redſam ar ſcheem preeſchliſkumeem, kuri eeſneegti no ebreju fraſzijaſ? Pee muhfu apſtahkleem, kur ebreju tauta ir newiſ ſtrahdneeki, bet uſnehmeji, tilai weenſ neleelſ prozentſ nodarbojaſ ar amatneeziſbu. Ko noſihmē praſit, lai wineem buhtu brihwiba ſtrahdat newiſ ſeſtdeenāſ, bet fwehtdeenāſ? Kaſ ar to iſnahtſ? Taiſni Latwijāſ leelafā tautas

dala un ne-ebreju tautas dala, kas teef nodarbinata no ebreju usnehmejeem, wina buhs speesta strahdat newis festdeenu un zitas deenas, bet buhs speesta strahdat fwehtdeenā. Ja ſchee usnehmeji dabū atkauju strahdat fwehtdeenā, wini panahs to, ka tiks nodarbinati fwehtdeenā tee strahdneeki, kas pašchi to newehlas. Tā tad ſchis likums, kas iſeet uſ leelum leelās strahdneeziabas dalas aiffargafchanu, wiſch nedos to, ko mehš wehlamees. Un te eš gribu aifrahdit ſozialdemokrati preeſſſtahwjeem, kas wiſwairaf repreſentejas kà strahdneeziabas aifſtahwji, ka ſchis apſtahkliš nopeetni jaewehro, wiſi tee pahrlabojumi jaatraidā. Tahdu iſnehmumu, kà to wehlaš ebreju fraſzijas, naw nekur; weenigais iſnehmums, kà eš pahrlleezinajoš pee ſpezialifteem, ir Aujoſkaš ſhtatā, bet zitās walſtiš nekur naw un pee muhſu apſtahkleem ari newar buht. Ja peemehram pee mums te buhtu kà Deenwidkreewijā, kur teef nodarbinati ebreji kà strahdneeki, tad wehl buhtu zita leeta, bet ari tad buhtu gruhiti ſcho iſnehmumu iſweſt diſhwē. Ja ebreju strahdneeki, kas nodarbinati kopā ar wiſeem ziteem, strahdās fwehtdeenā un pahrejee feſtdeenā, kà tad usnehmums pee tahdeem apſtahkleem warēs strahdat? Tapehž domaju, ka ſche iſnehmumi war neſt tikai launumu un taš mehrkis, kahdu ſprausch ſchis likums, netikš ſaſneegtiš. Ja wehl pahrlabojumi iſeet uſ to, ka tahdam ebreju dalam, kà amatneeziabai u. t. t., ka tam dotu eefpehju ſtrahdat ari tad, kad winas to wehleſees, ta buhtu zita leeta. Bet eš domaju, ka taš ari ar ſcho likumu neteef noleegtiš, jo ta ir priwata leeta. Bet ſche, kà taš teef paſtrihpots Fiſchmana kunga preeſſſlikumā, ſkaidri redſamš, kà wiſch ir eeneſtiš tapehž, lai atkautu tirtotajam tirtotees ari fwehtdeenā. Taš, eš domaju, nekahdā ſinā nebuhtu peelaiſchamš un tapehž luhdſu augſto namu preeſſſlikumu noraidit.

Presidentš J. ſſchafſte: Wahrds peeder Scheram.

U. Schers (ſemneefu ſaweenibg): Eš gribu pahris wahrduš teift kà lauffaimneekš un no lauffaimneeku redſeš ſtahwokla ſchis preeſſſlikums ir peenemamš, jo lauffaimneekš ſawu fwehtdeenu un meeru ſajuttiš neatkarigi no ta, waj taš pahrlabojums peenemtiš, waj ne. Winam war buht tikai iſdewigali, ja wiſch, fwehtdeenā eebrauziš pilſehta, weilalā war kaut ko nopirkti un panemt lihdi uſ mahjam. Bet mehš, ſemneeki, negribam uſſpeeſt pilſehtneekseem to, kas wineem buhtu nepatiſkami un winu fwehtſwinibu jaukt un maitat. Tapehž mehš jautajuma iſſchkirſchanu atſtahjam pilſehtu preeſſſſtahwjeem un mehš, ſemneeki, atturamees no balſofchanas.

Presidentš J. ſſchafſte: Wahrds peeder Rabinowiſſcham.

J. Rabinowiſſchš (ſozialdemokratiš, runā kreewiſti): Rungli! Loti ſchehl, ka muhſu pahrlabojums iſſauz eerunas. Bet rakſturigi, ka eebildumus ſewiſchki kaiſligi zel tee, kuri paſtahwigi runā par religiju un winas eefpaidu uſ zilweku. Azim redſot, wini nem wehrā tikai ſawu religiju. Tā taš ir bijiš weenmehr: ſawas religijas fanatiki ir bijuſchi par apſpeedejeem preeſſſ ziteem. Tā taš bij zariſkajā Kreewijā un pehž ta, azim redſot, zenchaš ari Latwijā. Weens no motiweem pret feſtdeenas atpuhtu: wairums Latwijā ſwin fwehtdeenu. Bet ſirdſapinas un nazionalo pahrdſihwojumu jautajumos naw wairakuma. ſchee jautajumi naw aritmetiſki atriſnajami. Demokratiija praſa ſirdſapinas un nazionalas attihſtibas brihwibu, neatkarigi no wairakuma.

Mums pahrmēt, ka mehš aifſtahwam kapitala intereſeš. See ir meli. Mehš runajam tikai par strahdneekseem un apkaipotajeem. Uſſpeeſhot wehl

otru leeku fwehtdeenu schihdu strahdneekam, winu stahwolli padara launafu. Ir eespehjams, ka truhkuma speesti strahdneeki strahdàs ari festdeenàs, nesdami upurus sawai firdsapinaí. Wínsch strahdàs, tad wísa wina gimene un apfahrtne baudis atpuhtu; wínsch atpuhtifees, tad wísa wina apfahrtne strahdàs. Utpuhtas deena pahrwehrifees par moku deenu. Scho upuri waretu un wajadsetu prasit no schihdu strahditeekeem, ja to prasitu wífas Latwijás strahdneeku schiras interefes. Bet schini gadijumà tas tà naw un tadehl es neredsu eemeflu, tadehl wajadsetu atmetst muhsu pahrlabojumu.

President's J. Tschakste: Wahrds Hellmanim.

J. Hellmanis (Zeirei-Zion — jaunzionists, runà wahzifki): Augsti godatee Satwerfmes Sapulzes lozekli! Dr. Reinharda fungs domà, ka muhsu preekschlikums fargà schihdu kapitalu. Upmeeratees, Reinharda fungs; kapitalis, lai tas buhtu schihdu, latweeschu waj internazionalis, katuru deenu pratís guht few pelnu un tas mas ruhpefees par fwehtdeenàs waj festdeenàs meeru. Se eet runa par tuhstoschàm schihdu maso lauschu effistenzem, furi lihds ar wispahreju fwehtdeenàs meera peenemshamu teef pilnigi ispostiti un teem teef nolaupita peeftà dala no winu ekonomiskeem spehkeem. Schihdu wairumam katuru deenu japelna sawa deenischka maíse. Ceturot diwas atpuhtas deenas, schihdu wairumam naw eespehjams effistet, bet tam ir jasabruht, un to grib iswest Reinharda fungs religijas wahrda.

Sabats naw tif ween fà religios postulats. Sabats ir simbols tam idealismam, kas schihdeem eedwesch spehjas radit preeksch zilwezes soziali etifkos stuhrakmenus. Juhš paschi esat smehluschi sawu sozialo kulturu no sabata idejas un schodeen juhš splaujat tani afà, no kuras juhš weenmehr esat dschuruschí un wehl schodeen dherat. Dr. Reinharda fungs domà, ka ar fwehtdeenàs darbu mehš aisskaram kristito eedsihwotaju religiosàs juhtas. Bet, mani lungi, pilnigs fwehtdeenàs meers ir tatschu muhsu modernàs kulturàs produktis. Lihds schim fwehtdeenàs tirgojàs un pa dalai strahdaja ari kristige. Nur tad lihds schim bija juhš religiosàs juhtas?! Un wehl schodeen dselselfeli, satifkmes lihdsfekli, wísi tee masee weifali Rigà, dahfos un us eelam, waj tas wífs tiks slehgtis?! Pilnigs fwehtdeenàs meers ir sozialàs un newis religiflàs kulturàs produktis.

Mani lungi, jums ir weegli lemt par schihdu wairuma listeni un winu ekonomiflo effistenzes eespehju. Bet jums wajaga apsinatees, ka juhš ar to neisdarat pakalpojumu ne juhšu religijai, ne walstij. Nabadsibas peeangschana, dsilsch faruhgtinajums un sawstarpejs eenaidis, tas buhs weenigàs sefas. Efeet taifni un balsojeet par muhsu preekschlikumu!

President's J. Tschakste: Wahrds Dr. Reinhardam.

G. Reihardis (fristigà nazionalà saweeniba): Augsti zeenità sapulze! Rabinowitscha fungs un Hellmana fungs, no kureem weens, fà leefas, prot tikai freewiski un otis tikai wahzifki, naw sapratuschí to, fo es teizu un tapehz rund par leetam, par furàm es nemas neesmu runajis. Es nemas neesmu bijis pret winu sabata fwehtschanu; ne ar weenu wahrdu es to neesmu teizis. Taifni otradi — es apbrihnoju, zil leeliski wini to swin, fà wini prot nogremdetees wina swineschanà. Ja tà grib sagrosit wahrduš, tad to war isskaidrot tilai tà, es to gribu tà tultot, tas buhs warbuht wineem pascheem par labu, ka wini naw sapratuschí manu walodu un tapehz luhdsu list to few pareisi tultot. Hellmana fungam jau komifija es aissrahdiu, lai wínsch labi usklaufas, jo schis jautajums ir loti delikats un zitadi wínsch fahks

brehft. Un to Hellmana lungs loti labi prot, sauft: „Kerat sagli! Kerat sagli!“ Tas ir panehmeens, kas mums ir pasthstams. Es sabatu aissfahrt neesmu domajis, Hellmana lungs, un tapehz juhsu apgalwojumu sche noraidu. Ar tahdeem lihdselkeem pahrlëezinat augsto namu naw eespehjams. Es luhdsu jau sawâ pirmâ runâ un luhdsu ari tagad, eewehrot to, ka es sche gribu meeru starp wisâm atfewischkâm tautibam un tijibam. No schi stahwofla es isgahju un runaju un ar nodomu nemineju par religiofati wairak it nefa, fâ tikai apbrihnoschanu par to leelo religiofitates garu, kas ebrejeem ir. Bet es domaju, ka sche taktis prasa, lai minoritates eewehro to, kas wairakumam ir peenemams. Latweetis to sauz par godu — godu wajaga prast. Sewischki tam to wajaga prast, kas ir masafumâ. Rad eeeet sabeedribâ, fur ir simteem tuhftoscheem zitu, tad skatas, fâ ta sabeedriba isturas. Latweetis teiz: „Godu wajaga prast.“ Ja man sche atlahwas usbrukt til asi ebreju tautas preekshtahwis, fur es runadams winam ne ar weenu wahrdu neusbruku, tad es wehl reis winam safu: „Proteet godu!“

Presidents J. Fische: Wahrds Rudewizam.

A. Rudewizis (sozialdemokratis): Muhsu fratziija eefneedsa pahrla-
bojumu pee 3. panta 36 stundu weeta likt 42 stundas. Tas sihmejas us
swehtdeenas atpuhtu. Otrâ lasijumâ tifa atraidits komihsjas preekshtikums
un tifa peenemts 36 stundu skaitis. Bet kapehz likt 42 stundas, tam ir fwa-
rigi motiwi. Pehz tam, tad mehs efam peenehmuschi darba stundu skaitu
nedelâ un noteikuschji, ka winsch nedrihft buht leelaks par 46, tad tahlakais
folis ir tas, ka jarauga eefahrtot schis darba stundas tâ, ka strahdneekam
atpuhta isnahktu leetderigaka un garaka. Tas ir pateescham eespehjams. Ja
atpuhta ir 36 stundas, tad aprehkinats tas ir tâ, ka strahdneeks strahdâ
lihds pajcham wakaram, bet ja strahdneeks strahdâ festdeenâ tikai 6 stundas
un ja winsch strahdâ no 6 lihds 12 un rehkinot no pulksten 12 festdeen lihds
pulksten 6 rihtâ pirmdeen, tad isnahft 42 stundas. Saprotams, ja mehs gri-
bam aistahft brihwas rotas darba dewejam, tad winsch war likt strahdneekam
strahdat ne no rihta, bet wakara lihds pulksten 6. Uis scheem motiweem tad
waretu atpuhtas laiku saihsinat, bet katrs ahristis peerahdis, ka preeksch strahd-
neeka, kurfch fisisi nopublejees, ir wajadfigs, ka winsch war atpuhstees nepahr-
traukti garafâ starpbrihdi. Uis teem eemesleem un pehz tam, kad ir jau pee-
nemts noteikits darba stundu skaitis, ir pilnigi peenemams 42 stundu atpuhtas
laiks.

Presidents J. Fische: Wahrds peeder Fischmanim.

L. Fischmanis (ebreju nazionala demokratu partija, runâ kreewiski):
Augstâ sapulze! Weens no strihdigakeem muhsu laika problemeem ir nazi-
onalo minoritatu teesibas. Mehs ne par wolti zerejam, ka zihna par zilwe-
zes swehtakâm mantam — par ziwilliseto tautu apsinas brihwibu — isbeigfees
ar uswaru. Meera konferenze Parisë aissstahweja wisadâ sinâ minoritatu tee-
sibas un formuleja tās wairakos Werfalas lihguma paragrafos. Un tagad,
fur Satwerfmes Sapulze isspreech litumu par darba laiku un swehtdeenas
meeru, mehs, nemdam! wehrâ to, ka schihdu tauta ir palikusi ustiziga sawam
kultam un sawai religijai, eefneedsâm atteezigo peesihmi pee § 3, pee lam
muhsu weenigâ wehleschanas bija katram tizigam zilwekam, lai tas krisitis
waj schihds, dot eespehju brihwi ispildit sawas tizibas litumus. Bet ko
mehs dsirdejâm no muhsu pretineeteem? Dr. Reinhardis mums schehligi
attahwa swehtit muhsu sabatu. Mehs, sinams, winam loti pateizamees par

wina laipnibu, tatschu man japastaidro, ka mehš winaam nebuht netizam. Reinharda kungs brihnas un fauz: „Kahda sawada tauta ir schee schihdi! Pa gadu tuhftoscheem wini peekeras zeeschi pee sawa sabata un negrib nefahdi peemehrotees sawai apfahrtnei p'faulê!“ Redseet, Reinharda kungs, mehš ari par scho Juhfu usbrukumu absoluti nebrihnamees. Mehš, schihdi, pasihstam labi, jau no widus laikeem to karsti tizigo zilweku tipu, kuri ar uf debesim wehrstam azim un ar wahrdeem „ad majorem Dei gloriae“ uf luhpam muhs lifa dsihwus dedsinat uf fahrteem un wisu to tapeh3, ka mehš swehtijam sawu sabatu. Zeescham schihdi ir sawada tauta! Reinharda kungs, nenemeet launâ, ja es Jums teifschu: „Juhš, zeenitais kungs, neefat tahlu no wineem tumfcheem laikeem un no Jums un wisam Juhfu runam isdwesch widus laiti, bet mehš tagad dsihwojam diwdesmitâ gadu simteni un zeram, ka ari demokratiskejâ Latwijâ drihs wairs nebuhs weetas tahdeem kungeem un tahdam runam. Un kas uf mums, schihdeem, attezas, tad mehš jau wisadus Dorkwemadas esam pahrdsihwojuschi un zeram, ar Deewa palihdsibu, pahrdsihwot ari Reinharda fungu.

Presidents J. Tschakste: Wahrds peeder Fr. Trafunam. (Fischmanis no weetas: „То-же самое будетъ!“).

Fr. Trafunš (Latgales kristigo semneeku saweeniba): Mani fungi! Es biju pahrlleezinats, ka schodeen man newajadses wairs runat (smeekli), bet tomehr man wajaga atsihtees, ka esmu speests runat un speests taifni no schihdu tautibas deputateem. Mani fungi! Man jausstahda jautajums, ko ihsti schihdu tautibas deputati wehlas: waj wini wehlas to, ka te pee mums Rigâ nofehstos waldiba schihdu komisari? Wezajâ Rigas pilhehtâ ir tikai 7 kristigo weifali, wisi ziti ir schihdu weifali. Nu sakeet, waj te war fuhdssetees Latwijâ par schihdu tautas apspeeschanu? Schihdu tautibas preekschstahwi, kuri mums Satwerimes Sapulzê ir, ir samaisjuschi diwus jautajumis — politisko ar zeremonialo sche weenâ buhri. Wini grib sem religiska jautajuma weida isschmugulet zauri ekonomisko jautajumu. Bet mani fungi, starp schim diwam leetam ir leela starpiba. Juhš, schihdi, fakat, ka newar aprobešot tizibas brihwibu, newar aprobešot demokratijas brihwibu. Mani fungi, kas juhfu tizibas brihwibu aprobešot? Ja juhš buhtu eefneeguschu tahdu pahrlabojumu, lai jums atkaij brihwi swehtit juhfu swehtdeenu, t. i. festdeenu, juhfu gada swehtkus, leeldeenas un zitus swehtkus, tad mehš wisi bes kahda eebilduma parakstitos apaksch ta. Jums ir teefiba uf to un mehš negribam juhfu firdsapfianu, aprobešot. Bet juhš gribat isschmugulet zauri ekonomisko jautajumu. (Trons no weetas: „He говорите этого! Я протестую противъ этого!“). Schis diwas leetas nefastan weenâ likumâ, winas ir pretejas leetas. Daschi, peemehram, faka: ja, newar tatschu aprobešot teefibu strahdat, wajaga nedelâ tif un tif stundas strahdat. Ja, mani fungi, lai katrs strahdâ, bet raschojoschu darbu, to tatschu neweens negrib leegt, jo raschigais darbs pateesi mums ir wajadsigs. Semkopibas darbs, ruhpneeziba, amatneeziba — tee wisi ir raschojoschi darbi un wini ir wajadsigi; bet weifali naw raschošanas darbs, wini ir tikai tirgošanas darbs, t. i. pretschu apmaina. Tatschu ir leela starpiba starp raschošanu un starp tirgošanas, t. i. pretschu apmainu. Bes tam, mani fungi, juhš, schihdi, gribat nostahtees priwiligetâ stahwofli, jo juhš gribat tahdu likumu, lai juhfu weifali swehtdeenas buhtu atwehrti. Ja jums buhtu pirzeji tikai schihdi, tad schi leeta buhtu warbuht peelaischama.

Bet ari tad wajasetu wehl jautat, waj juhs netrauzeseet fristigeem fwehtdeenas meeru? Bet juhsu pirzeji buhs fristigee, kas fwehtdeenás ir brihwi, un juhs gribat, lai mehš jums palihdsam fristigos tirgotajus iskonkuret. Ta ir bestauniba, ka Reinharda kungs to jau aifrahdijsa. Jums wajaga sinat, jums wajaga atsiht to, ka mehš esam sawás mahjás tauta, kas no muhschu laikeem te esam dsihwojuschi. Un ja juhs us sewi passatifikatees, tad juhs atradifat, ka weens ir Polozkas „meschtschanins“, otrs Witebskas „meschtschanins“ u. t. i. un tikai pascha beidsama laika tee ir palikuschi par Latwijas pawalstneekem un tirdsneeziibu plaschos apmehros panehmuschi sawás rokás. Juhs, mani kungi, tatschu negribeet prafit, lai Latwijas tauta sewi nokautu. Ta ir bestauniba! Wajaga tatschu prast ari godu, ka jau faziju. Katram ir sinams, ja wisi ziti weikali fwehtdeenás buhs flehgti un juhsu atwehrti, tad, šaprotama leeta, laudis, kas buhs brihwi no darba, fwehtdeenás nahš pee jums pirkt un dos jums leelu pelnu. Bet, mani kungi, kahds weikalas ir kafars ar tizibu. Ja juhs buhtu bijuschi godigi un teiktu: „Mani kungi, mehš prasam tahdas un tahdas ekonomiskas preefšrozibas preefš sewis“, tad mehš špreestu par ekonomisko jautajumu. Bet juhs ustahdat religisko jautajumu un gribat to samaisit ar ekonomisko jautajumu. Tatschu to mehš newaram un tam, mani kungi, ar demokratismu, ar tizibes jautajumu, ar tizibas brihwibu, nekahda kafara naw. Un ja juhs, mani kungi, gribat kuhdssetees par juhsu stahwolli un apspeeschanu, tad es sew atlauju juhs wajzat, ja nemsim wifas juhsu kapitalistiskás gimenes, tad luhdsu man pasafeet, kas ir tee, kas pee jums kalpo, deenastmeitas un sehšškas? Waj wini ir schihdu tautibas, waj fristigee. Kas jums strahda fwehtdeenás un sabatos, kad juhs neusdroschinajatees swezes aifdegt? Tad es eefustinu wehl zitu jautajumu. Ja juhs gribeet mums pahrmatumus taifit, tad mehš pamellefim zitus pahrmatumus un passatifikamees, kas ir tee apspeesfee, waj tee buhs schihdu tautibas waj fristigee, kas ir apspeesti no schihdu tautas un apspeesti paschi sawa semé: ne eenahzeji, bet tee, kas te muhscham dsihwojuschi un te zeetuschi sawa semé. Ka jums te naw šlikti, tam wislabafais peerahdijums ir tas, ka neweens us Palestinu braukt negrib. Tas ir tas wislabafais peerahdijums, ka jums te labi, un labaki neká te jums war buht tikai šowjetu Kreewija, kur wisi komisari ir juhsu tautibas laudis.

Bet nemsim scho leetu bes pahrmetumeem tihri objektivu un apštatifim winau no ekonomiskás puses. Ja mehš schodeen isdotu tahdu likumu, ka jums ir brihw fristigo fwehtdeenás turet atklastus wifus juhsu weikalus, strahdat fabrikas, to tad mehš šagaidifim? Mehš šagaiditu, ka juhs sawás fabrikas, un jums droschi ween tahdas buhs un jau ir, eelikeet schihdu tautibas strahdneekus un wini fwehtdeenás strahdas. Strahdneeka, mani kungi, pateefi strahdneeka, nenemat par launu, naw neweena no schihdeem. (Pareisi!). Es neefimu neweena fabrika redsejis neweena schihda, kas buhtu strahdajis pee werkschtata. (Hellmanis no weetas: Это изъ-за того, что Вы близоруки!). Es redseju gan tehnikus, bet kas isstrahda kahdu leetu pee werkschtates, tahdu schihdu naw fabrikas. Ta tad panahkumi buhtu tahdi, ka fristigeem buhtu jastrahda fristigo fwehtdeenás un juhsu sabatos. Likums buhs gan, ka fristigeem newajaga fwehtdeen strahdat, bet juhs jau teikfat: es jau tewi newaru peespeest strahdat, bet man wajaga strahdneeku un ja juhs negribat strahdat, es newaru dot darbu. Nu isnahktu, ka fristigee

buhstu speesti strahdat ari šavās svehtdeenās, jo zītadi buhtu japaleef bef maīšes. Saprotama leeta, juhs ari šawu svehtdeenu svehtat un tur strahdā tee frīstīgee pee jums. Redsat, tahda kombināzija. Juhs teīfsat, ka tas tā naw, bet es pateīfschu, ka tas tā ir. Man Latgale ir pašīstama loti labi un Daugawpīli bīja fabrikās ari juhsu rokās un tur strahdaja frīstīgee fehtdeen un strahdaja svehtdeen un juhs šawu svehtdeenu svehtjāt, to es šīnu. Tā tad juhs, fungi, gribat, lai mehš nonahktu tahdā stahwofli. Juhs, tā šafot, gribat, lai mehš dodam šīnamas prīwīlegījas ekonomīškā šīnā jums un mehš pašči few kaitejam. Ja, to, mani fungi, prašit ir par daudš, ir negodīgi. War jau buht loti droššs, bet ari drošhibai ir šīnamas robesčas. Šchīm jautajumam, tā es jau teīzu, naw it nefahda šafara ar tīzības jautajumu un ar juhsu svehtdeenās svehtīschānu un tapehž mehš labpraht balsfīm par juhsu svehtdeenās svehtīschānu, labpraht, bet tīfai ne par to, ka juhs svehtdeenās deenā trauzejat meeru. Es gribetu gan šīnat, tā īfskātītos muhsu leeldeenas un seemšwehtī Rīgā, tad ees wīfī frīstīgee uš basnīzam un gribēs atpuhtu turet un wīfī weīfali nebuhs flehgti. Ras šīhmejas uš teem wīdus laīkeem, tad es pateīfschu, ka es neatrodu par zeenīgu atbildet. Bet, mani fungi, es jums atgahdīnāschu šo zītu. Man ir leelafas leetas, šo jums atgahdīnat. Es šīnu, kas juhsu leeldeenas daras juhsu šīnagogās, bet ari par to es negribu runat šchimbrihscham. Tas nebuhs no wīdus laīkeem, bet no muhsu laīkeem un to neprafat, lai es zeltu tahdas leetas preekschā no schīs katedres.

Prezidents J. Šchakste: Wahrds peeder Presnafowam.

W. Presnafowš (freewu bespartejīsko grupa, runā freewīfī): Tautas preekschstahwu fungi! Freewu bespartejīsko partījas eefneegtais pahrlabojums eefneegts tīfai aīš religiošas dabas motīweem un neaīsker neweena ekonomīškās interesēs. Šchīm pahrlabojumam ir noluhšs nodrošchīnat freewu pareīstīzīgam un weztīzībneefam strahdneefam eefpehju svehtit šawus leelos basnīzas svehtfus pehž wezā, no freewu pareīstīzīgās basnīzas peenemtā wezā stīla.

Šchahdu basnīzas svehtfu, kūrī nefakrīht ar svehtdeenam, gadā ir leelafais dewīni, bet fakīfki pat masaf, tapehž ka daschī no wīneem fakrīht kopā ar luteranu basnīzas svehtkeem.

Es esmu loti pahrlēezīnats, mani fungi, ka schīs pahrlabojums atradīs no juhsu pušes weenprahtīgu pabalstu, jo wīfī eebīldumi pret wīnu buhtu mehģīnājums eerobeshot apšīnas brihwību, — scho pilsonīsko brihwību augštafo un kulturelako weīdu.

Prezidents J. Šchakste: Wahrds peeder Ironam.

Šch. Ironš (ebreju zionīstu partīja, runā freewīfī): Es useju uš scho tribīni ne tadehkt, lai kahdu pahrlēezīnatu, fewīschī ne mahzītaju Trasunu un pahrlēezīnato luteranu dakteri Reinhardu, jo es šīnu, ka preeksch wīneem mana bals buhs šauzeja bals tukšnefī. Dakterīs Reinhardš šawā runā wairafas reīšes paštrīhpoja, ka schīhdi Latwījā šastahdot masafumu un teem japadodas wairafumam. Es brihnos, tā pahrlēezīnats luteranīs war religījas jautajumā, kūršch šaīstīts ar šīrdsapšīnas brihwību, nostahtees uš schahda redsesstahwofla. Ja Lūtera peekrīteji buhtu peeturejufchees pee daktera Reinharda eeteiktā ušfata tani laīkā, tad luteranīfīms ušfahka zīhnu pret katolīzīfmu, zīhnu uš dšīhwību un nahwī, tad wīni bīj wehkt loti mas un waldoschās tīzības lošungs bīj: *cujus regio, ejus religio*, tad dakterīs Reinhardš šche nefehdetu tā

luteranis, bet pahr winu buhtu waldijis katolu mahzitajs Trafums. Reli-gijas un sirdsapinas jautajumos naw un nedrihft buht padots masafums wairakumam un ja dakteris Reinharde schodeen runa la luteranis, tad par to winsch war pateiftees pahrleezibas stingribai un waronigai pretestibai, fahdu sawa laika parahdija, masafums, nepadodamees katolu wairakumam. Dakteris Reinharde tahlat fazija, ka schihdi sawa gadu simtenu sweschneezi-bas laika ir eemahzijuschees peemehrotees apstahleem un to wini warot darit ari tagad. Tas ir taifniba. Schihdi sawa diwi tuhstosch gadu ilga zeeschamu pilna wehsture beeschi ir peemehrojuschees apstahleem, ari mahzitaja Trafuna preeschgahjejeem, bet patureja tihru sawu tizibu, sawu religifto pahrleezibu no zitu tizibu eespaideem. Winu asinis ir tikufchas ifleetas straumem, winus dedsinaja us fahrteem, winus dsenaja no semes us semi tikai tadehl, ka wini tureja swehtu festdeenas atpuhtu un neatteizas no tehwu tizibas. Schihdi tagad wais nepeemehrojais apstahleem, wini grib dsihwot sawu dsihwi un nekad neatteiftees no festdeenas swehtifchanas.

Pret muhsu pahrlabojumu stary ziteem ir mahzitaja Trafuna eebildums, ka schihdi turot kristigos apfalpotajus, kuri it la newareschot — es lahga nefaprotu Trafuna fungu — swehtit kristito swehtdeenas. Man schheet, ka taifni kristitas kalpones, kuras deen pee schihdeem, wislabaki waris sweht-deenu swehtit, ja kristito un schihdu atpuhtas deenas nefakriht. Ropejas swehtku deenas kalpones drihsaf netiks atlaistas ifeet no mahjas, neta tad, kad atpuhtas deenas buhs kristiteem weenas, bet ebrejeem zitais, un naw tahda ebreja, kurfch kristito swehtkos neatlaistu sawu apfalpotaju us bafnizu.

Bij teifts, ka nekur naw eewesta festdeenas atpuhta ar teesibam strahdat swehtdeenâ. Tas naw pareifi. Nerunajot par to, ka Londona un Nujorka schihdeem no seneem laifeem ir teesiba tirgotees un strahdat swehtdeenas, festdeenas atpuhta ar teesibam strahdat swehtdeenas eewestas tagad likum-doschana s la h r t â Austrija, Nujorka, Ogeio un zitos schtatos un naw schaubu, ka tas tiks eewests ari zitais Seemelamerikas walstis.

Muhsu prasiba ir taifniga un mehš no tas neatteifimees ne pee fahdeem apstahleem — schihdi nekad nemitefees peeprafit teesibas swehtit festdeenu un swehtdeenas strahdat!

Presidentis J. Tschafste: Runataju farafstis ir ifsmelts. Es personiga leeta doschu wahrdu Dr. Reinhardam.

G. Reinharde (kriftiga nazionala saweeniba): Es luhdsu peedo-schamu augstam namam, ka wehl reis usstahjos, bet Tifschmana kungs, atwai-nojeet — Trona kungs mani apwainoja un teiza, ka es esot palizis par mifionaru, kas gribot ebrejus atgreest no winu tizibas. Sa ir leela maldischanaš. Winsch naw labi fapratit to, ko es teizu, jo, faprotama leeta, winsch nepahrwalda latweeschu walodu. Trona kungs nebij fapratit isteizeenu „godu prast“. Tas, waru teift, nosihme „den gesellschaftlichen feinen Takt haben.“ Gewehrojot to! Es gribetu, lai juhs to godu prastu un juhs ne-ifdomatu leetas, ka juns grib atkemt juhs swehtdeenu, juhs sabatu. Tas neweenam no runatajeem naw nahzis prahta, ne Trafuna fungam, ne man. Es jau atfahrtoju, ka no ta fargajos un teizu: „Swineet tapat joprojam apbrihnojami sawu swehtdeenu, la lihds schim.“ Mehš eesim pee juns mahzitees, fa swinet swehtdeenas, bet negribam juhs atgreest no juhs tizibas.

Presidentis J. Tschafste: Es luhgschu referentu dot sawu atsaufsmi.

Referents R. Bihlmanis: Komisijas wahrda man jaisfakas par Rudewiza eefneegto pahrlabojumu pee 3. panta, jo ſchi redakzija restaure to redakziju, kahda pants nahza preeſſcha 1. laſijuna Satwerfmes Sapulze. Atteeziba uſ pahrejām peeſihmem pee 3. panta, kaſ atteezas uſ feſtdeenās ſwehtifchanu, man jaſaka, ka komisija ſchis peeſihmes nedabuja balſu wairakumu; pret winām balſojo loti neeziga dala lozeklu, bet leela dala atturejās, tā ka ſchint ſinā komisijas lehnumu newaru pateikt.

Preſidentis J. Tſchakſte: Wiſpirms ir eefneegts pahrlabojums 36 ſtundu weetā liit 42 ſtundas. Referents peekrita ſchim pahrlabojumam. Eſ liiſchu winu uſ balſofchanu. Luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret ſcho pahrlabojumu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kaš ir par ſcho pahrlabojumu. Weidsot luhdsu pazeltees toš, kaš atturas no balſofchanas. Balſofchanas iſnahkums ſekofchais: pret ſcho pahrlabojumu nodotas 54 balſis, par to 76 balſis, atturejuſchās 7. Tā tad ſchis pahrlabojums peenemts. Nahkofchais pahrlabojums, kaš eefneegts no Rabinowitſcha un Verſa, ſkan tā:

„Strahdneefteem un kalpotajeem, kuri aiſ nazionalām waj religioſām paraſcham neſwehti liitumigi paſtahwoſchas ſwehtdeenās un ſwehtku deenās, bet zitu kahdu deenu nedetā, atkauts ſchi liituma apmehros ſtrahdat ſwehtdeenās.“

Komisija ſchis preeſſchlikums naw dabujts wairakuma. Eſ liiſchu winu uſ balſofchanu. Luhdsu pazeltees toš, kaš ir par ſcho preeſſchlikumu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret ſcho preeſſchlikumu. Weidsot luhdsu pazeltees toš, kaš atturas no balſofchanas. Par ſcho preeſſchlikumu ir nodotas 70 balſis, pret to 41, atturejuſchās 26; kopā 67. Ar 70 pret 67 balſim ſchis preeſſchlikums peenemts. No ziteem preeſſchlikumeem, kaš eefneegti pee ſchi 3. panta, Reinharde ſawu jau agraf nonehma. Tagad nonem wehl Hellmanis ſawu un Fiſchmanis ſawu preeſſchlikumu. Atleek wehl tikai preeſſchlikums, kuru eefneedtis Pawlowš. Taš pehz ſatura ſakriht ar nule peenemto. Pee tam man jaſafino, ka Pawlowš ſawu eefneſumu ſamaſinaja un liit preeſſchā ſtrihpot pehdejo teikumu.

„Minetās ſwehtku deenās ir ari atkauts ſlehgt kreeweem peederoſchās tirdneezibas un ruhpnenezibas eestahdes.“

Tā ka taš akriht noſt, tad ſchi preeſſchlikuma ſaturš ſakriht ar nule peenemto. Waj ſapulze warbuht peekriſtu tam, ka mehš winu pehz ſatura leekam nobalſot, pee kam redakzijas komisija ſaſkanos to, kaš huš ſaſfanajams weenā pantā? Eſ liiſchu tagad ſcho Pawlowa eefneegto preeſſchlikumu uſ balſofchanu. Luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret Pawlowa eefneegumu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kaš ir par ſcho eefneegumu. Weidsot luhdsu pazeltees toš, kaš atturejuſchees no balſofchanas. Schis Pawlowa preeſſchlikums ir peenemts ar wiſām balſim pret 1, 4 atturotees. Reiſe ar to redakzijas komisijai teek uſdots ſaſkanot winu ar Rabinowitſcha un Verſa eefneegto pahrlabojumu. 4. pants.

Œekretars R. Jwanowš:

„Preeſſch wahrda „feſtdeenās“ liit „ruhpnenezibas eestahdes un uſnehmums“; pehz wahrda „agraf“ liit wahrduš „ar to noteikumu, ka darba laits nedetā iſnagt ne iſfaks par 48 ſtundam“. Eefneedtis G. Reinhardeš.

„Pehz wahrda „preeſſchwataroš“ liit wahrduš „ruhpnenezibas eestahdes un uſnehmums“. Eefneedtis G. Reinhardeš.

4. panta peeſihme. Strihpot wahrduš ſahfot no „ar noteikumu“ liit preeſihmes beigam. Eefneedtis G. Reinhardeš.“

Presidentis J. Tschakste: Wahrds Rudewizam.

U. Rudewizs (sozialdemokrats): Sastanâ ar to pahrlabojumu, kas agrâ ir peenemts, atkriht schis pahrlabojums, ka darba laikam jabuht 48 stundas. Otrs pahrlabojums iseet us to, lai festdeenâs tiktu dots atpuhtas laiks teem strahdneefceem, kas ruhpnenezibas eestahdês nodarbinati. Es domaju, ka tas naw pamatots un aif teem pascheem eemefleem mums jadod atpuhtas laiks ne tikai ruhpnenezibas un tirdsneezibas usnehmumu strahdneefceem, mums jadod tahds pat atpuhtas laiks ari dselzelneefceem un ziteem strahdneefceem.

Presidentis J. Tschakste: Es luhgtu referentu dot sawu atsaukumi.

Referents R. Vihlmanis: Komisijas wahrda man jaisfakas pret scho pahrlabojumu. (Reinhardis no weetas: „Es sawu pahrlabojumu nonemu.“)

Presidentis J. Tschakste: Reinhardis nonem sawu preefchlikumu.
5. pants.

Sekretars R. Jwanows:

„Vee ahrfahrtigi imageem waj weselibai faitigeem darbeem no darba aissardjibas padomes us ahrstu atfinumu darba laiks nosakams ihjaks par 8 stundam.“
Eesneedsis U. Rudewizs.“

„Wahrdu „darba aissardjibas padome“ weeta liff „darba ministrija“.
Eesneedsis G. Reinhardis.“

Presidentis J. Tschakste: Wahrds Rudewizam.

U. Rudewizs (sozialdemokrats): Schis pants pehz muhsu preefchlikuma teef par jaunu pahreddigetis tapehz, ka II. lasijumâ peenemta redafzija pirmâ fahrtâ ir fazits, ka weselibai faitigos usnehmumos war noteift darba laiku ihjaku; bet ta ka doma weenmehr peenemot bij ta, ka winsch teefchi ir janofaka, tad te ari teifts, ka winsch ir nosakams, jo „war noteift“ war tulkot, ka war noteift un war ari nenoteift. Otrs ir pahrlabojums, furu otra lasijumâ peenehma, bet tikai drukas kluhda ir ta, ka winsch naw ta nodrukats. Ras atteezas us wahrdu „darba aissardjibas padomes“ weeta liff „darba ministrija“, kas eefneegts no Reinharda kunga, tad es isteizos pret scho pahrlabojumu aif ta eemefla, ka ta eestahde, kas ruhpefces par strahdneefku likumu iswefchanu dsihwe, ir wajadfiga, un zil tahlu augstata likumdoschanas eestahde isstrahda likumu par darba aissardjibas pahraudsibas eestahdem, wina sawz to par darba padomi. Ja mehš eeleektam sche weenigi darba ministriju, tad ar to ir teifts, it ta ta eestahde nepastahwetu, waj wina pastahw tikai tahda fahrtâ, ka wina war weenfahrschi padomus dot. Likums isstrahdats ta, ka schi padome war isdot sinamus papildinajumus likuma robeschâs un wifus lehmumus wifas weetas apstiprina darba ministrija. Ta tad padomei ir leelaka patstahwiba, nefa padomeweja balsis ween. Tas, ko teiza Reinharda kungs, nosihme, ka war padomei preefcha liff, war ari neliff, ta ka tas pahrlabojums naw nefahda sinâ peenemams. Tas buhtu lihdsigi tam, ka mehš agrara likuma peenehmam, ka pastahw semeš eerihzibas komiteja un tai ir sawas kompetenzeš, winai ir jaisdod instrufzijas un likuma noteiktas robeschâs wina war rihfotees. Ras atteezas us semfopibas ministriju, tas ir zits jautajums. Lihdsigi tam buhs ari darba aissardjibas padome, ta ka es isteiktos pret darba aissardjibas padomes iswefchanu no likuma.

Presidentis J. Tschakste: Wahrds Dr. Reinhardam.

G. Reinhardš (krīstīgā nāzionalā faweeniba): Eš domaju gan, ka wajadsetu peekrist manam preekščlikumam: „darba aiffardsības padome“ weetā list „darba ministrija“. Wišpirms darba aiffardsības padomes mums wehl nemas naw un mehš ari nesinam, tā wina fastahdisees un kad šchis likums buhš realisejams un iswedams dšihwē. Bes tahda fewiščka likuma par darba aiffardsības padomi mehš newaram iswest dšihwē darba laika likumu un tapehž to wajadsetu ustizet darba ministrijai, kura mums jau pastahw. Ja mehš radisim tahdu fewiščku padomi Latwijā, tad, faihšnot muhšu darba laiku, mehš wehl ahtraf eetu pretim fawam fābrukumam. Mehš ar darba laika likumu gribam pazelt fawa darba raschigumu, bet ar to mehš winu tikai famasinašim. Tadehl muhšu walstis dšihwei darba aiffardsības padomes weetā waretu nemt tahdu eestahdi, tahda pee mums jau pastahw. Te scheljošs, ka darba ministrijai neefot darba un tadehl jau wajadsetu tai šcho darbu usdot, lai wina strahdatu. Tadehl es nesaprotu, tadehl pretojas darba ministrijai. Ja jau wehlat teescham israhdisees wajadsiba pehž darba aiffardsības padomes, tad waresim isdot atfewiščku likumprojektu, kas dotu eespehju tahdu nodibinat. Mehš nekahdā sinā newaram peenemt tagadejā likumā nosazijumus par tahdu padomi, kahdas mums wehl naw.

Prezidents J. Šchafste: Neweens pee wahrda nepeeteizas. Eš luhgšchu referentu dot fawu atšaufsmi.

Referents R. Bihlmanis: Wišpirms, kas atteezas us Rudewiza norahdijum, ka te ir peelaista tehniska kluhda jeb pahrgrosijums „waj“ weetā „un“, tas faeetas ar pateesibu; tas 2. lasijumā jau tizis peenemts. Kas atteezas us otru dalu, tad tur pehž buhtibas ir noteikts pahrgrosijums, bet to komišija ari peenehma, leetot newis isteizeenu „war noteikt“, bet „noteizams“. Kas šhmejas us Reinharda kunga pahrgrosijumu, tad tas no komišijas tifa atraidits un tee eebildumi, ko Reinharda kungs teiza par darba aiffardsības padomi, ka tahda wehl nepastahw, naw peeteefošchi. Ar šchi likuma peenemšchanu teef uslikts Satwerfmes Sapulzei drihšā laikā atteezigu likumu isstrahdat. Tas jau ir Satwerfmes Sapulzes atsinums un Satwerfmes Sapulzes usdewums. Lihds tam laikam darba reguleschānas teesibas peekriht darba ministrijai. Man jaišakas pret Reinharda kunga pahrlabojumu un par Rudewiza pahrlabojumu.

Prezidents J. Šchafste: Rudewiza eefneegtais preekščlikums škan:

„Pee ahrlahrtigi šmageem waj weselbai kaitigeem darbeem no darba aiffardsības padomes us ahrtu atsinumu darba laiks nosatams ihšaks par 8 stundam.“

Referents šchim preekščlikumam nepretojas. (Referents R. Bihlmanis no weetas: Eš ešmu par to). Eš listchu us balsošchanu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šcho preekščlikumu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsošchanas. Weidsot luhdsu pazeltees toš, kas ir par šcho preekščlikumu. Balsošchanas isnahkums ir schahds: pret šcho preekščlikumu ir nodotā 28 balsis; atturejušchās 20 un par to 62. Tā tad preekščlikums ir peenemts. Otrs preekščlikums ir no Reinharda:

Wahrdu „darba aiffardsības padome“ weetā list „darba ministrija“.

Referents iškakas pret šcho preekščlikumu. Eš listchu to us balsošchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par šcho preekščlikumu. Eš luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šcho preekščlikumu. Luhdsu pazeltees toš, kas atturejušchees no balsošchanas. Balsošchanas isnahkums: par šcho preekščlikumu nodotas

53 balsis, pret to 59 un atturejuschās 3. Tā tad šchis preefchlikums atfriht. 6 pants.

Sekretara beedrs E. Bitte:

„Vehz wahrdeem „un strahdneeku“ eelikt wahrduš: „resp. atteezigās arod-
neezislās beedribas“.
Cesneedšis U. Rudewižs.

Strihpot wahrduš „ar darba inspežijas peekrišchanu“ un jahlot ar wahr-
deem „tur to praša u. t. t. lihds beigam“.

Bespartejisko fražzijas usdewumā: Dr. Selma Zehsneef.

Pe e š i m e. „Wirštundu škaitš mehnesi nedrihtst pahrsneegt 16 stundas“.
Cesneedšis Rudewižs.

Presidentš J. Šchakste: Neweens pee wahrda nepeeteizās? Eš
luhgšchu referenta atšauksmi.

Referents R. Bihlmanis: Birmais pahrlabojums pee 6. panta
komisija tika peenemts un winsch papildina to tekstu, kahds bija agrakā redak-
zija. Otrs pahrlabojums, eesneegtais no Dr. Selmas Zehsneef, komisija
neatrada balsu wairakumu un tika noraidits. Treschais pahrlabojums:
„Wirštundu škaitš mehnesi nedrihtst pahrsneegt 16 stundas“ škaitijās jau
tani redakzija, kas pagahjuschā Satweršmes Sapulzes un abu komisiju sehdeš
tika peenemts. Eš issafos par Rudewiza preefchlikumu un pret Dr. Zehsneef
pahrlabojumu.

Presidentš J. Šchakste: Pahrlabojums štan tā:

„Vehz wahrdeem „un strahdneeku“ eelikt wahrduš „resp. atteezigās arod-
neezislās beedribas“.

Komisija šcho preefchlikumu ir peenehmufe. Eš liščhu winu tagad us
balsošchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šcho preefchlikumu. Tagad
luhdsu pazeltees toš, kas ir par šcho preefchlikumu. Weidsot eš luhdsu
pazeltees toš, kas atturas no balsošchanas. Pret šcho pahrlabojumu ir nodo-
tas 50 balsis, par to 64 un atturejuschās 2. Tā tad šchis pahrlabojums
pe e n e m t š. Otrais pahrlabojums:

„Strihpot wahrduš „ar darba inspežijas peekrišchanu“ un jahlot ar wahr-
deem „tur to praša u. t. t. lihds beigam“.

Cesneegts no bespartejisko fražzijas.

Pret šcho preefchlikumu issazijās referents. Eš liščhu winu us balso-
šchanu un luhgšchu pazeltees toš, kas ir par šcho preefchlikumu. Tagad eš
luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šcho preefchlikumu. Weidsot eš luhdsu
pazeltees toš, kas atturas no balsošchanas. Naw neweena. Balsošchanas
isnaktums ir: par šcho preefchlikumu ir nodotas 52 balsis, pret to 68, tā
tad preefchlikums ir atraidits. Nahšochais pahrlabojums štan tā:

Pe e š i m e. „Wirštundu škaitš mehnesi nedrihtst pahrsneegt 16 stundas.“

Par šcho papildinajumu referents isteizās, ka komisija winu peenehmufi. Eš
liščhu winu us balsošchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šcho papil-
dinajumu. Tagad luhdsu pazeltees, kas ir par šcho papildinajumu. Weidsot
luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsošchanas. Pret šcho preefchlikumu
nodotas 55 balsis, par 62 un atturejuschās 14. Tā tad — 62 pret 69 —
schis preefchlikums atraidits. 7. pants.

Sekretara beedrs E. Bitte:

„Punktu d) pehz wahrdeem „sabeedribas wisnepeezeeschamafas wjadjsibas“ papildinat ar wahrdeem: „draudoscho breesmu nowehrschanai, waj no nelaimes gadijuma rabito apstahku likwidazijai“. Panta pehdejâ rindâ wahrda „jaee-wehro“ weetâ list wahrdu „jastrahda“.

P e e s i h m e. „Par wisâm usnehmumâ, eestahdê waj jaimneeziâ strahdatâm obligatoriskâm un neobligatoriskâm wirsstundam darba dewejeem jawed saraksti, eewedot winos pee wirsstundam nodarbinato wahrduus un atsihmejot, kahdâs deenâs un zif strahdats wirsstundu. Utalgojums par wirsstundam eewedams algu sarakstos un algu grahmatinâs atsewischki no kahrtejâs darba algas“.
Gesneedjis A. Rudewizs.

Presidentis J. Tschakste: Neweens wahrdu newehlas? Es luhgschu referenta atsauffri.

Referents R. Bihlmanis: 7. panta otrâ dala — peesihme tifa eensta pee otrâ lasijuma. Romisija skatija winu zauri un atrada par eespehjamu winu peenemt. Sapat pirmâ dala tifa peenemta ar balsu wairakumu, tâ ka es issafos par peesihmes abâm dalam:

Presidentis J. Tschakste: Preekschlikums stan tâ:

„Punktu d) pehz wahrdeem „sabeedribas wisnepeezeeschamafas wjadjsibas“ papildinat ar wahrdeem: „draudoscho breesmu nowehrschanai, waj no nelaimes gadijuma rabito apstahku likwidazijai“. Panta pehdejâ rindâ wahrda „jaee-wehro“ weetâ list wahrdu „jastrahda“.

Romisija schis preekschlikums peenemts. Es listchu winu us balsoschanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret scho preekschlikumu. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsoschanas. Luhdsu pazeltees toš, kas ir par scho preekschlikumu. Par scho preekschlikumu nodota 61 balsš, pret to 3 un atturejuschâs 58 — ari 61. Es listchu wehl reis scho papildinajumu wisu us balsoschanu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret scho papildinajumu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir atturejuschees no balsoschanas. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas ir par scho preekschlikumu. Balsoschanas isnahkums jefoschais: pretim naw neweena balsš, atturejuschâs 67, par nodotas 64. Tâ tad papildinajums atraidits. Peesihme:

„Par wisâm usnehmumâ, eestahdê, waj jaimneeziâ strahdatâm obligatoriskâm un neobligatoriskâm wirsstundam darba dewejeem jawed saraksti, eewedot winos pee wirsstundam nodarbinato wahrduus un atsihmejot, kahdâs deenâs un zif strahdats wirsstundu. Utalgojums par wirsstundam eewedams algu sarakstos un algu grahmatinâs atsewischki no kahrtejâs darba algas“.

Referents issafas, ta komisija scho preekschlikumu ir peenehmusti. Es listchu winu us balsoschanu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret scho preekschlikumu. Neweens. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir atturejuschees no balsoschanas. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas ir par scho preekschlikumu. Par scho peesihmi nodotas 70 balsš, pret to naw neweena, atturejuschâs 59. Tâ tad peesihme peenemta. 8 pants.

Sekretara beedrs E. Bitte:

„Panta beigâs wahrda „rihziâ“ weetâ list „usraudjibâ“.

Gesneedjis A. Rudewizs.

„Pehz wahrda „lihguma“ list wahrdu „waj“ un strihpot komatu“.

Gesneedjis Dr. Reinhardš.

Presidentis J. Tschakste: Neweens pee wahrda nepeeteizas. Es luhgschu referentu dot sawu atsauffmi.

Referents R. Bihlmanis: Romisija ar balsu wairakumu peenemts. Rudewiza pahrlabojums un atraidits Reinharda pahrlabojums pee 8. panta.

Prezidents J. Čhaste: Rudewiza pahlabojuņs ņan tā:

8. pantā list wahrda „rihžibā“ weel wahrdu „u:audsibā“.

Romijā ņhis pahlabojuņs peenemts. Es listhu wnu uņ balsoņhanu un luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret ņho pahlabojuņu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kaš ir par ņho pahlabojuņu. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kaš atturas no balsoņhanas. Pret ņho pahlabojuņu nodotas 55 balsis, par 64 balsis, atturas 11. Tā tad 66 pret 64 — ņhis pahlabojuņs atraidits. Nahkoņchais pahlabojuņs, furu eesneedis Dr. Reinhardš, ņan:

„Pehž wahrda „lihguma“ list wahrdu „waj“ un srihpot komatu“.

Romijā ņhis preeņņliks tizis atraidits. Es listhu to uņ balsoņhanu un luhdsu pazeltees toš, kaš ir par ņho preeņņlikumu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret ņho preeņņlikumu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kaš atturas no balsoņhanas. Par ņho preeņņlikumu nodotas 57 balsis, pret neweena un atturas 68, tā tad tas atriht. 12. pants.

Secretara beedš E. Bitte:

„Pantu papildinat ņeņoņhi: „kā ari 4 nedelas pirms un 8 nedelas pehž dsemdeņhanas. Aisleeģis usteikt seeweetem ņhini laikā waj uņ ņho laiku. Natts darbi seeweetem peelaiņchami atņewiņkās darba noņares tīfai ar darba aissardšibas padomes atļauju.“

Geeneedis A. Rudewizš.

„12. panta peesihmi rediget ņeņoņhi: „Darba aissardšibas padome nojaka, kaħdos uņnehmumos un kaħds darbs seeweetem, behrneem un pušaudšheem nolleeģts.“

Geeneedis A. Rudewizš.

Prezidents J. Čhaste: Wahrds peeder Dr. Žehneef.

E. Žehneef (beparteiņsto grupa): Leeku preeņņhā ņho pantu dalit, balsojot atņewiņkhi pehdejo teikumu.

Prezidents J. Čhaste: Wahrds Rudewizam.

A. Rudewizš (Sozialdemokrats): Otrā laņijumā lihdsiģs preeņņlikums tīfa noraidits, bet ja mehš atzeramees likumu, fursch peenemts par strahdneeku apdroņchinaschanu, tur teiktš, ka seeweetes atņwabinamas no darba 4 nedelas pirms un 8 nedelas pehž dsemdeņhanas un par ņho laiku winām iņmaksā algu. Tā ka tur paredsetš tas, ka winas, lai gan nestrahdā, ņanem algu ņhini laikā, tas ari te jamin, jo tas jaņastano, tapehž ka ņhis ir spezialaks likums, kaš atteezas uņ darba laiku. Nebuhtu leeki jaņastanot to ar apdroņchinaschanas likumu. Naš atteezas uņ turpmat teikto, ka aisleeģis usteikt seeweetem tai laikā, waj par to laiku, ka ari natts darbi peelaiņchami tīfai ar darba aissardšibas padomes atļauju, tad mehš neturam par eespehjamu seeweetem nolleeģt natts darbus, eeweħrojot toš aħrfahrtejoš apstahklus, kaħdos atrodas ruhpneežiba, jo ir noņares, fur seeweetes gandriħ weenigi strahdā. Te es paredsu eebildumu, kaš tīks zelts pee darba aissardšibas padomes, ka tahdas nemas neefot. Bet faktis ir tas, ka padome ir jarada, un pats par ņewi ņaprotams, kamehr tahdas padomes naw pee darba ministrijas, tīfmehr darba ministrija pilda ņho usdewumu, lihds padomes radiņchanai; bet ari tas pehdejs teikums katrā ņinā nebuhtu leeģš.

Prezidents J. Čhaste: Neweens pee wahrda nepeeteizas; es luhgņhu referentu dot ņawu atņauņmi.

Referents R. Bihlmanis: Rudewiza eenestais pirmais pahlabo-

jums komisijas pirmā redakcijā neetilpa. Wīnš tika eeneštš otrā lasījumā. Komisija nahza pee slehdseena, ka pee panta teesčam peeweetojama otra peesihme. Wina grosa to stahwofli, kahds bija otrā lasījumā un atstahji to redakzijū, kahda bija paredseta pirmajā projektā. Pirmā projektā bij paredseta darba aissardsibas padome. Pahrspreeschot scho jautajumu, komisijā nahza pee slehdseena redakcijas itoluhkā darba ministrijas weeta list darba aissardsibas padomi. Tā tad man ir jaisfatas par wiseem eenešteem pahrlabojumeem.

Presidentš J. Ščakste: Rudewiza pirmais preekschlikums ir 12. p. papildinat šefoschi:

„Rā ari 4 nedelas pirms un 8 nedelas pehz dsemdešanas aistleegts usteikt seeweetem šini laikā waj us scho laiku“.

Tad otrs papildinajums:

„Naktsdarbi seeweetem peelaiščami atsewiščkās darba nosarēs tikai ar darba aissardsibas padomes atļauju“.

Jr eesneegts no Dr. Zehsneef preekschlikums šchi panta pehdejo teikumū šchirt un balsot us pusem. Waj buhtu kahdi eebildumi pret tahdu dališčanu? Naw? Tagad tiks balsots par scho pirmo daku, papildinat pantu šefoschi:

„Rā ari 4 nedelas pirms un 8 nedelas pehz dsemdešanas. Aistleegts usteikt šini laikā waj us scho laiku“.

Es lischu us balsošchanu. Referents-issafas par to. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šchi teksta peenemščanu. Naw? Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsošchanas. Uri naw? Tā tad weenbalsigi peenemts. Tad otra puse:

„Naktsdarbi seeweetem peelaiščami tikai atsewiščkās darba nosarēs ar darba aissardsibas padomes atļauju“.

Es lischu tagad to us balsošchanu un luhdsu tagad pazeltees toš, kas ir pret scho otro puš. (Rihwe no weetas: „Aistleegt pawisam!“) Luhdsu pazeltees toš, kas ir par scho papildinajumu. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsošchanas. Balsošchanas isnahkums šefoschs: pret scho daku ir nodotas 23 balsis, par to 63, bet atturejuschās 64. 87 pret 63, tā tad šchi otra dala atfriht. Tad 12. panta peesihme redigejama šefoschi:

„Darba aissardsibas padome nosafa, kahdos usnehmumos un kahds darbs seeweetem, behrneem un pusaudscheem noleegts“.

Referents sinoja, ka komisija issazijusēs par scho papildinajumu. Es wīnu lischu us balsošchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret scho papildinajumu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir par scho papildinajumu. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsošchanas. Pret scho papildinajumu ir nodotas 48 balsis, par to 70, un atturejuschās 8. Tā tad šchis papildinajums ir peenemts. 13. pants.

Sekretara beedrs E. Witte:

„Strihpot peesihmi 2“. Eesneeguš bešpartejisko irakzijas usdewumā Dr. Selma Zehsneef.

Presidentš J. Ščakste: Wahrds Dr. Zehsneef.

Selma Zehsneef (bešpartejisko grupa): Augstā šapulze! Pats 13. p. nosafa, ka par naktsdarbeem usflatami tee darbi, kuri teef strahdali no 10 wafarā lihds 6 rihtā. Tā tad pareds naktsdarbeem 8 stundas. Pirmā

peesihme gan atlauj wîsas ſchîs 8 stundas strahdat nakti weenai strahdneeku mainai, bet tikai tahdos darbos, kuri ir techniski nepahrtrauzami, kamehr otra peesihme atstahj naktisdarbu laiku tikai 6 stundas. Tâ tad paleef lihds deenas darbeem pahri 2 stundas. Buhš tatschu dauds gadijumu, kur tiks strahdats nepahrtraukti ari 24 stundas no weetas, bet tee nebuhs techniski nepahrtrauzami darbi. Tâ tad tanis darbos buhs eespehjams strahdat tikai 6 stundas, preeſch pahrejâm diwam stundam wajadses meklet jaunu strahdneeku mainu. Bet waj tad tahdi strahdneeki buhs atrodami, kuri atnahs naktis laikâ uš diwam stundam darba weetâ un pehz tam to atstahs? Warbuhht tee pašchi strahdneeki waretu stahtees ari pee deenas darbeem, nostrahdajuschi diwas pehdejâs naktis stundas darbus. Tas likumâ ari naw isflehgts, jo likums neweenâ weetâ nesafa, ka naktisdarbi, ja nostrahdatas noteiktas stundas, isflehds eespehjamibu strahdneekem fertees ari pee deenas darbeem. Likums tikai pareds, ka tik un tik stundas nedelâ drihst strahdat deenas darbus un tik un tik naktis darbus, bet ka strahdneeki newaretu, pee naktis darbeem strahdajuschi, fertees pee deenas darbeem, tas naw. Schi peesihme eenes sinamu nesaidribu likumâ, jo wina war pamudinat weenai strahdneeku mainai dot eespehju strahdat 10 stundas. Es leeku preeſchâ peesihmi strihpot.

Presidentis J. Tschafste: Wahrds Rudewizam.

U. Rudewizs (sozialdemokrats): Man jaisfatas pret scho pahrlabojumu tapehz, ka wisa dsihwes prakse runâ winam pretim. Tur teef ſchîrots naktis darbs un deenas darbs un te ir diwas peesihmes, kas runâ par diweem daschadeem darba weideem. Ir gadijumi, kur teescham strahdâ nakti un deenu un tur strahdneeki strahdâ 3 mainâs, bet tahdu weetu, kur newar pahtraukt darbu, ir loti mas. Daschâs weetas, kur strahdâ deenu un nakti, tur diwas mainas war strahdat 8 stundas un weena 2 stundas masaf, bet ir tahdi gadijumi, ka strahdâ ari nakti 8 stundas nepahrtraukti un tas ir ari peesihmê paredsets. Kas atteezas uš naktis un deenas darbu, tad tas darbs teef dalits. Ir paredsets, ka tee, kas strahdâ pa nakti, ka teem darba laiks ir 6 stundas un allihdsiba teef maksata tâpat, kâ deenâ par 8 stundam. Beemehram, burtlitſchi, wismaf daschâs drukatawâs strahdâ weenu darba dalu deenâ un otu — nakti. Tad wini strahdâ 7 stundas, deenas un naktis darbu dalot uš puſi. Tas pastahw jau dsihwê. Tâ tad, kas atteezas uš ſchîs leetas buhtibu, tad tas katram buhs ſfaidrs, ſewiſchê ahrstam, ka naktis darbs ir nogurdinoschaks. Jau Kreewijâ bija eewests, ka pee naktis darbeem darba deena bija ihfafa. Tas ir ari likumâ un ja mehš strihposim otro peesihmi, kâ leef preeſchâ Zehsneeka kundse, tad mehš pasafam, ka tee strahdneeki, kas strahdâ nakti, ka teem jastrahdâ nakti tâpat kâ deenu. Tad tee darbi neteef ſchîroti un tas ir nepareisi.

Presidentis J. Tschafste: Neweens wairaf pee wahrda nepeeteizas? Es luhgſchu referenta atsauksmi.

Referents R. Bihlmanis: Romiſijâ minetee apstahkli, uš kureem norahdija Zehsneeka kundse, tika pahrrunati. Man ſcheet, ka ſchî redakzija isteiz stahwofli, kahds buhtu wehlams. Newar tatschu prinzipâ peenemt lehmmumu, ka wiseem naktis darba strahdneekem jastrahdâ tikpat dauds, zil deenas strahdneekem. Romiſija atrada par wajadsigu peesihmi, kura isteiftu, ka tur, kur jastrahdâ naktis darbs, tur darba aissardsibas motiwi spehle pirmo weetu un komiſija peeturejâs pee tâs redakzijas, ka tanis eestahdês, kur

jastrahdā nafts darbš, laišs japamasina par diwām stundam. Tā tā man fomisijas wahrdā jaisfatas pret Zehneeka kundses eenesto pahrlabojumu.

Presidentš J. Ščakste: Ir eenests preešchlifums otro peesihmi strihpot. Referents issafas pret eenesto preešchlifumu. Es lišschu preešchlifumu uš balsošchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par wina peenemšchanu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šcho preešchlifumu. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsošchanas. Naw neweena. Par preešchlifumu ir nodotas 53 balsis, pret 70. Tā tad winsch atraiditš. 16. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Starp 15. un 16. p. p. eewest jekošchu jaunu pantu: „16. Ušleegts pagarinat darba laiku, dodot strahdneetam pehž darba weetā nostrahdatām stundam darbu lihdsi uš mahjam.“

Cesneedšis U. Rudewižs.

„Tagadejo 16. pantu šaukt par 17.“

Cesneedšis U. Rudewižs.

Presidentš J. Ščakste: Neweens pee wahrda nepeeteizas? Es luhgšchu referentu dot atšauksmi.

Referents R. Bihlmanis: Šchis preešchlifums otrā lašijumā „nedabuja balsu wairatumu, bet tagad fomisija atrada par eespehjamu winu peenemt un es issafos par winu.

Presidentš J. Ščakste: Preešchlifums ir eewest starp 15. un 16. panteem jaunu pantu tā 16., kurfch škanetu tā:

„Ušleegts pagarinat darba laiku, dodot strahdneetam pehž darba weetā nostrahdatām stundam darbu lihdsi uš mahjam.“

Preešchlifums eesneegts no Rudewiža. Referents issafas par labu šchim preešchlifumam. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šcho preešchlifumu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsošchanas. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas ir par šcho preešchlifumu. Balsošchanas isnahkums: par šcho preešchlifumu nodotas 64 balsis, atturejušchās 60, pret to neweena. Tā tad preešchlifums peenemtš. Nahšochais, jaunais 17. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

Pantu rediget jekošchi: „Wirštundas atalgojamas wišmaj 100% augstaf, nešā kahrtijas darba stundas. Pee stundu un wirštundu atalgojuma aprehlinafchanas teem strahdneefeem, kuri šanem mehnešcha atalgojumu, mehnešškaitamas 25 darba deenas.“

Cesneedšis U. Rudewižs.

Tagadejo 18. pantu šaukt par 19.

Cesneedšis U. Rudewižs.

Presidentš J. Ščakste: Wahrds Rudewizam.

U. Rudewižš (sozialdemokrats): Gewehrojot to, ka Satwerfmes Sapulze atraidija eerobeschojumu par wiršdarbu, kas drufku apdraud wišu lifumu, fewišchi ir eemelis pasiprinat 17. panta prašibu pehž augstafa atalgojuma par wirštundam. Ja ušnehmejs grib peespeest strahdat wirštundas, tad winu lai atbaida taš augstais atalgojums, kas par to jamafšā. Uš teem motiweem japeenem 100% tagadejo 50% weetā. Taš sihmejas uš otro puši no šchi panta, kurā ir teiktš, ka pee stundu un wirštundu atalgojuma aprehlinafchanas teem strahdneefeem, kuri šanem mehnešcha atalgojumu, mehnešškaitamas 25 darba deenas, tad prašē tas ir israhdijees par wajadšigu tamdehl, ka lihdsi šchim pee mums ir eeweefees paradums, zif man sinams, ari pee darba ministrijas, aprehlinat algu teem, kuri šanem atalgojumu uš mehnešcheem, par atšewišchlām stundam un wirštundam it, ka wini buhtu strahdajušchi 30 deenas mehneši. Utteezigā kahrtā zaur to stundas alga is-

nahk masaka. Strahdneeki zaur to zeesch, kaut gan wini naw masak strahdajusch, bet ir gluschi tapat strahdajusch, ka tee, kuri lihgusch, us stundam waj us deenam, bet kureem teek aprehkinata faktiska darba alga. Lai to nowehrstu, teek listis preekscha, lai mehnesi tiftu skaititas 25 darba deenas. Bet tam leeku preekscha scho preekschlikumu dalit, lai warbuht iee, kas balsa pret 1. dalu, waretu balsot par 2. un otradi.

Presidents J. Schakste: Neweens wairaf pee wahrda nepeeteizas; es luhgschu referentu dot sawu atsaufsmi.

Referents R. Bihlmanis: Genesta pahrlabojuma 2. dala ir gluschi jauna. Gepreekscheja 2. lasijuma tahda nebij paredseta. Pret to nebuhtu ko eebilst, jo tahda aprehkinaschana jau agraf pastahweja un ja ir weetas. fur zitadi aprehkina darba algu, tad kas buhru tikai nowehrschams. Komisija pret 2. dalu nezal eebildumus. Utteeziba us pirmo dalu, jafaka, ka tani ir eewehrots tas patis, kas bij komisija, jo komisija nostahjas us ta weedofla, ka wirsdarbi wispahr naw wehlami. Arodbeedribas preekschstahwi ari par to webusch, deefgan intensiwu zihnu. Man ir jaiffakas positivi par schi pahrlabojuma abam dalam.

Presidents J. Schakste: Genests preekschlikums pahrlabojumu dalit. Waj buhtu kahdt eebildumi pret to? Ja naw, tad tas peenemts. Panta redafzija ir sekoscha:

„Wirstundas atalgojamas wismaf 100% augstaf, nefâ kahrtejas darba stundas.“

Schis teikums ir balsa joms papreekschu un referents issakas par scho preekschlikumu. Es luhdsu pazeltees tos, kas ir pret scho preekschlikumu. Tagad luhdsu pazeltees tos, kas ir par scho preekschlikumu. Beidsot luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsa schanas. Pret scho preekschlikumu nodotas 55 balsis, par to 66, atturas 10, ta tad 65 pret 66, kas ir par un ar weenas balsa wairafumu schi pirmâ dala peenemta. Tagad 2. dala:

„Pee stundu un wirstundu atalgojumu aprehkinaschanas teem strahdneekem, kuri sanem mehnescha atalgojumu, mehnesi skaitamas 25 darba deenas.“

Es listschu tagad to us balsa schanu un luhdsu pazeltees tos, kas pret scho papildinajumu. Tagad luhdsu pazeltees, kas ir par scho pahrlabojumu. Beidsot luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsa schanas. Naw neweena. Pret scho papildinajumu nodotas 50 un par to 70 balsis. Lihds ar to 2. puse ari peenemta.

19. pants.

Sekretars R. Jwanows:

„Katram darbineekam ir teefiba dabut gada laifa wismaf 2 nedekas ilgu atpuhtu ar pilnu algas imafu, bet ne agraf ka pehz 6 mehneschu nosalposchanas tai pascha usnehmuma waj eestahde.“

Gesneedjis: G. Reinhardis.“

Tahlaf pee 19. panta:

„No schi panta strihpot wahrbus „gada laifa“ un beigâs papildinat sekoschi: „strahdneekem, kureem pastahwigi waj pa dakai darba algu aprehkina par padarito darbu (aforda darbs), algu par atpuhtas laifu aprehkina pehz wina widejas peinas pehdejo 2 mehneschu laifa, atskaitot wirstundas. Ja strahdneekam pehz 3 mehneschu nostrahdaschanas weenâ weeta teek usfeitis darbs pirms atpuhtas ifleetoschanas, tad winam pee pehdeja aprehkina imafajama atlihdsiba par neifleetoto atpuhtu waj tas datu, proporzionali nostrahdatam laifam un darba algai.“

Gesneedjis: A. Rudewizs.“

Presidentis J. Ščakste: Wahrds Reinhardam.

G. Reinhardš (fristigā nazionālā fameeniba): Zeenitā sapulze! Mans preeščslifums ir wairaf redakzionelas dabas, bet warbuht ari winsch dod šawu tulkojumu pee otrā lasijumā peenemtā panta. Tur teiktš nesčaidri un tapehz nesaprotami ir, waj schis 2 nedelas atpuhtas aprehkinatas par weenu gadu, waj par pušgadu. Manā preeščslifumā tas tulstots tā, ka winas buhtu aprehkinamas par weselu gadu, bet Rudewiza funga preeščslifumā ir tā, ka schis 2 nedelas dod katrā pušgadā t. i. gadā weselu mehneši. Tas no otrā lasijuma formulejuma nebuhtu isprotams. War buht daschadi eefkati: war fashaurinat darba laiku tā, ka katrus 3 mehneschus dod pahris nedelas atpuhtu, tas ir garščas jautajums. Ja augstais nams domā, ka eespehjams šwinet ahrfahrtejus šwehtkus kaut pušgadu, darisim to! Bet mans eefkats, ka mums jastrahdā, lai mehš waretu šawu walsti zelt. Ja sozjaldemokrātu fungi domā, ka mehš warefim pastrahdat to pašču darbu ihšafā laikā, lai wini balso par šewi, bet es domaju, ka diwas nedelas gadā ir pilnigi peeteefošchi šewiščakai atpuhtai.

Presidentis J. Ščakste: Wahrds Rudewizam.

A. Rudewizš (sozjaldemokrats): Kas atteezas uš atpuhtas laiku, tad te es negribu peekrist Reinharda fungam. Nesinu, kā winsch kā ahrstš war aistahwet to, ka strahdneekam naw teesibas uš weenu mehneši atpuhtas gada laikā. Es domaju, ka katrs no mums isleeto šcho atpuhtu weenu mehneši un ka šisfka darba strahdneekam tas šewiščki ir nepeezeeščams; jo tad šisfkt deenu no deenas ir jastrahdā, tad gads ir deesgan ilgs laiks. Šchi atpuhta, šo strahdneekš nems, nebuht tik leelus trauzejumus neenešis un ja tas naw gluschi bes trauzejuma, tad no darba aissardsibas weedofla tomehr to waretu pazeesti. Tas, kas atteezas uš preeščslifumu, dot 6 mehnesču laikā 2 nedelas atpuhtu. Tad te wehl eet runa par algas aprehkinaschanu strahdneekem, pastahwigi waj pg dalai darba 2 mehnesču laikā. Tas nepeezeeščami tadehl, ka atpuhtu waretu strahdneekam nodroščinat. Lai tad, kad tuwojas strahdneeka atpuhtas laiks, usnehmejs to neatlaisch, tad ir weetā papildinajums, ka pehz 3 mehnesču nostrahdaschanas strahdneekam, ja winu atlaisch, ir japeerehšina pee algas ismaksas ari atteezigā dala no ta, šo winsch buhtu šanehmis pa atwalinajuma laiku. Se es atzeros weenu peesihmi, šo te šauza starpā pee otrā lasijuma, ja nemaldos, Liebtala fungs, ka labu strahdneeku jau neatlaidišot un tapehz schis paššaidrojums naw wajadšigs. Es domaju, ka tikpat labi, kā to war atteezinat uš labu waj šlittu strahdneeku, to war atteezinat ari uš labu waj šlittu usnehmeju. Peenemšim, ka labs usnehmejs neatlaidiš, bet šlittš atlaidiš. Se ir gruhiti išščkirt, kursch ir šlittš un kursch labs usnehmejs. Tapehz šejot no ta prinzipa, ka šifkums grib nostahtees uš laba žilweka weedofla, wajaga peenemt šcho pahrlabojumu.

Presidentis J. Ščakste: Neweens wairaf pee wahrda naw peeteizees, — es luhgšču referenta atsaušmi.

Referents R. Bihlmanis: Man jasino, ka šomisšjas šopejā šehdē ar balsu wairakumu tika atraidišs Reinharda eesneegtais pahrlabojums, bet peenemšs Rudewiza pahrlabojums.

Presidentis J. Ščakste: Es šifšču papreešču uš balsoschanu Reinharda preeščslifumu, kursch šlan tā:

„Katrām darbniekam ir teešba dabūt gada laikā wišmaj 2 nedēļas ilgu atpuhtu ar pilnu algas ismaksu, bet ne agrāk, kā pehž 6 mehnešchu notalpošchanāš tai pašā ušnehmumā, waj eestahdē.“

Referents iſſafas pret ſcho preekſchlikumu. Eš luhdsu tagad pazeltees toš, faš ir par ſcho papildinajumu. Tagad eš luhdsu pazeltees toš, faš ir pret ſcho papildinajumu. Beidsot luhdsu pazeltees toš, faš atturejušchees no balsošchanas. Nodotas ir par ſcho papildinajumu 63 un pret 63 balsis. Eš lišchu wehkreiš, faškanā ar fahrtibaš rulli, uš balsošchanu un luhdsu tagad pazeltees toš, faš ir par ſcho pahrlabojumu. Luhdsu pazeltees toš, faš ir pret ſcho pahrlabojumu. Kaš atturejušchees no balsošchanas? Naw neweena. Par ſcho pahrlabojumu ir nodotas 78 balsis, pret 62. Tā tad pahrlabojums ir peenemts. Tagad ir no Rudewiza eefneegtais pahrlabojums, furu wiņš leef preekšā dalit uš 2 dalam. Waj buhtu fahdi eebildumi pret dališchanu? Ja naw, tad peenemts. Virmais buhtu:

„No ſchi pantu strihpot wahrduš „gada laikā.““

Taš teef nonemts un paleef otra puše:

„Strahndeeſem, fureem paštahwigi waj pa datai darba algu aprehkina par padarito darbu (atorba darbs), algu par atpuhtas laiku aprehkina pehž winu widejās peinas pehbejo diwu mehnešchu laikā, atſaitot wirštundas. Ja strahndeeſam pehž 3 mehnešchu nostrahdajchanas weenā weetā teef ušteikis darbs pirms atpuhtas iſleetošchanas, tad winam pee pehdejā aprehkina iſmajama atlihdžiiba par neiſleototo atpuhtu waj tās datu, proporzionali nostrahdatam laikam un darba algai.“

Referents išteizās par ſcho pahrlabojumu.

Eš lišchu winu tagad uš balsošchanu un luhdsu pazeltees toš, faš ir pret ſcho tekstu. Tagad eš luhgschu pazeltees toš, faš ir par ſcho tekstu. Beidsot eš luhdsu pazeltees toš, faš atturas no balsošchanas. Par ſcho pahrlabojumu ir nodota 61 balss, pret to 53 un atturejušchees 27, kopā 80. Tā tad ſchis pahrlabojums ir a t r a i d i t s. 20. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„20. pantu strihpot“ Eefneedš ſemneeku ſaweeniba.

Tahdu pat preekſchlikumu eefneedš Dr. Reinhardš. Tahlat

wahrdu „darba laiku un“ weetā liit wahrduš „darba laika“.

U. R u d e w i z š.

(G. Reinhardš no weetas: „Eš nonemu!“ U. Breediš: „Eš ari nonemu!“).

Preſidents J. Tſchakſte: Dr. Reinhardš un Breediš nonem ſawuš preekſchlikumuš. Atleef tiſai Rudewiza papildinajums. Wahrds Welmeram.

J. Welmerš (ſemneeku ſaweeniba): Augštā ſapulze! Eš ilgi juhfu ušmanibu neuſtaweſchu, bet man kā ſemneekam ir jaſaka pee ſchi loti ſwarigā jautajuma wahrds, jo likums aiſklar loti dšili muhfu ſemneezibu. Wiſpahr man jaſaka, ka ſchis likums ir weſels ſakropojums un kā tahdš wiņš ſakroploš ari toš rewoluzijas eeguwmuš, par fureem ie tiš dandš tiſa runatš. Eš neſinu, waj ſchi ſakroplošchana teef darita no tuwredšibaš. Ja taš tā, tad buhtu peedodams, bet ja tom ir zili noluhli, tad ta ir ahrfahrtigi behdiga leeta. Katrā ſinā rewoluzijas eeguwmu mums katram dahrgi, bet ar ſcho likumu mehš wiņus nenostiprinaſim. (Wezkalnš no weetas: „No fura laika tad jums ſchee eeguwmu dahrgi?“) Tahlat, mehš neilgi atpaſal runajam un mellejam pamatus preekſch ruhpneezibaš noſtiprinaſchanas, bet eš

gribetu fazit, ka ar scho likumu ruhpneneziba jau teef eewadita us loti behdiga, es gribetu fazit — us nihfulofchanas zela. Tam es tizu, un juhs warbuht fchodeen netizat, bet drihs nahks tas laiks, tad juhs redsefiet, ka ruhpneneziba nihfulos un tas zitadi newar buht, jo winas pamati ar scho likumu ir fashfobitti. Bet lai nu fa, tas behdigafais ir tas, ka mehš ar scho likumu eenesifim loti behdigus bazikus lauku dšihwê. Sçee baziki jeb dihgli radis badu un fklaidrs ikweenam, kas zil nezil pasihst lauku dšihwi, ka no fchi bada zee-tis ari fchi panta islabotaji. Es gribetu fazit wehl wairaf, Tahdâ weidâ peenemot pantu tiks issaufiti launi gari, furi trentâs ari juhs. (Smeekli). Es gribetu tizet, ka pret Rudewiza kunga islabojumu ari tas zentrs, kas dasch-fahrt neatrod weetu, fchini sinâ atradis weetu un balsos pret scho islabojumu.

Presidents J. Tschafste: Wahrds peeder Rudewizam.

U. Rudewizs (sozialdemokrats): Raut gan mehš jau isdebatejam par scho jautajumu otrâ lasijumâ, man tomehr jaatbild us Welmera kunga eebildumu. Behz muhs pahrlabojuma isnahk tâ, ka laufstrahdneekem, mahj-falpotajeem un flimnitschu kalyotajeem darba laika eefahrtu noteiz atfewisçks likums. Welmera kungs grib, lai likums par darba laika eerobeschofchanu pawifam us laufstrahdneekem neatteezas. Protams, ta eefahrtu, fahda ir pilsehtâ, us laukeem naw atteezinama, bet tas nenofihmê to, ka ari us laukeem newar eewest 8 stundu darba laiku tahdâ weidâ, ka wasarâ strahdâ garaku laiku un wirsstundas un seemâ ihfatu laiku. Pret to usstahjas ar daschadeem motiweem, par kureem fche gribu runat. Pirmais: „Ja juhs peelaidifat til bahrgus noteikumus preelch ruhpnenezibas, tad juhs winai faitefat“. Es domaju taifni otradi, jo leelakas strahdneeku prasibas, jo labaf attihstas ruhpneneziba un ja es usstahdu jautajumu, kas speeçh us technikas attihstibu, tad tas ir tas, ka strahdneeks atfakas wergot no agra rihta lihds wehlam wakaram un eerobescho sawu darba laiku. Ja tās noteek, tad kapitalisti ir speesti eewest masçinas. Laikam taifchu juhs sinafeet is wehstures to faktu un pasihfeet politifko ekonomiju, ka wisur tur, kur darba spehks stahw us loti semas palahpes, tur usnehmeji par masçinam nerunâ un ruhpneneziba newar tift pazelta. Man fchfeet, ka us laufsfaimnenezibu, taifni preteji tam, fo Welmera kungs fazija, war atteezinat sinamâ mehrâ to paschu. Sinams, neweenu prinzipu newar absoluti peenemt, ka jo mums buhs ihfaka darba deena, jo buhs leelaka attihstiba. Bet ja juhs fakat, ka us laukeem darba laiku eerobeschot newar, tad tas laufsfaimnenezibas technikai par labu nenahks, jo kamehr buhs darba strahdneeki un tee jums strahdâs lehti un ilgi, tikmehr juhs domafeet, ka jums nekahdu masçinu newajaga, jo juhs isteekat ar primitiweem lihdsfeekem. Bet tad, kad jums zitâs walstis un pilsehtâs radisees konkurenze, kad darba spehks behgs us pilsehtam, tad juhs atmodifatees, ka ari us laukeem wajaga eerobeschot darba laiku. Wehl es aifrahdischu us kahdu parahdibu, kahda ir nowehrojama. Pagahjusçâ wasarâ, bes kahdas agitazijas un mufinaschanas Kursem fahkâs deesgan plascha kufstiba par 8 stundu darba laiku us laukeem. Dasçâs muifçhâs tas ari tika eewestis. Man azumirkli naw pee rokas dokumenta, fo bij atfuhtijis, ja nemaldos, Uisputes aprinka preelchneeks sozials likumdochanas komifjai. Sawâ pasinojumâ winsch raksta: „Sche noteek leela kufstiba par darba laiku eerobeschofchanu un tas ir pawifam newehلامي us laukeem, tas trauzê lauku darbu.“ Sanahfusi pat kahda apspreede, kura mehginajusi to jautajumu isçkirt, bet naw warejusti to isdarit. Tapehz winsch faka: „Es leeku preel-

šhā darba ministrijai isdot tahdus noteikumus par darba laiku". Rā juhš redseet, no pašas dšhwes ir radusees prasība un wajasība greestees pee waldbas, lai wina isdod likumus par darba laiku. Es domaju, ka mehš newaram gaidit, kamehr mums wini pašhi to fazis. Ja mehš gribam buht par apkehrigeem likumdewejeem, tad mums wajaga stahteess pee šhi likuma isdoschanas un šhi forma ir tā pamudinajums, kerteess pee šhi likuma isstrah-daschanas, lai tas buhtu peemehrigš ari lauku apstahkleem.

Presidents J. Šhaks te: Wahrds peeder Dahršneefam.

J. Dahršneefš (semneeku šaweeniba): Zeenijamee deputatu fungi! Ra darba laiku noteiz ari us laukeem, ka laiku normē noteiktā kahrtibā, pret to es neefmu preti. Tas šawā laikā tiks darits. Runa eet par to, waj atteezinat ari us laukeem 8 stundu darba deenu. Kreisee fungi — šazial-demokrati, tee nahš šhe ar šho jautajumu un grib ar wisu sparū ari us laukeem eewest 8 stundu darba deenu. Es nesinu, waj wini pehz pahrlleezibas to dara un waj wini par to ar pahrlleezibu runā, tam es tomehr netizu. Netizu tam tapehz, ka wini pateesi tā nedomā. Ja šozialdemokrati pateesi tā domatu, tad wini suhtitu šhe tahdus zilwefus, kuri pateesiba no lauku dšhwes to sin. Wini toš nesuhta. Šhe runaja Rudewiza fungs, kurfch 20 gadus atpakał esot bijis us laukeem. Tee zilwefi, tee nedaudsee, kas tur kreisā pufē ir no laukeem, tee nerunā, jo wini negrib waj newar runat pret šawu pahrlleezibu. Tapehz runaja tikai ziti, kas lauku pateeso dšhwi nesin. Te es jums peewedischu tahdu faktu no tahdas šaweenibas, kura peespeesch šhe runat. Nesen atpakał šozialai likumdoschanas kemisijai eesneedša Rigas transporta strahdneeku arodšaweeniba kaut tahdu lehmumu, isnestu šapulzē, kurā peedalijschees 325 dalibneeki, lai 8 stundu darba deena tiktu atteezi-nata ari us laukstrahdneekem un noteiktā weidā wini praša Šatwersmes Šapulzei, sinamā mehrā pat ar draudeem, atteezinat ari us laukeem šho likumu, zitadi... Tā tad par šho likumu spreesch ari Rigas transporta strahdneeku arodneezisšā šaweeniba. Bet, fungi, ko tad šaka tas laukstrahd-neeks, tas lauku zilwezinsch, tas darba juhgā nodsihtais, tas badā ismiru-šhais un no ta pelekā barona nospeestaš laukstrahdneeks? Te man ir tahdi masi dokumenti, 4 gabali. Es biju 4 pagastu šapulzēs un luhdsu isteiktees ari par šho jautajumu, par 8 stundu darba deenas eeweschanu un peemeh-roschanu lauku apstahkleem. Tur nehma dalibu pa leelafai dalai tee pašhi pelesee strahdneezini, no tā šaukteem pelekeem baroneem nebij ne 10% (Šau-zeens no šozialdemokrateem: „Šaimneeku dehli!“). Tee isteizās par un pret, no weenas un no otras puses. Isteiktās domas tika usrakstitas un šapulzēs beigās nolastitas un tad neweens eerunas nezehla, tika ofšziali apstiprinatas. Tur tika starp zitu apstātits ari likums par darba laiku. Šapulze bes tah-deem eebildumeem atšihst, ka pee tagadejeem apstahkleem lauku dšhwē naw eewedama 8 stundu darba deena, tāpat ari pee tagadejeem apstahkleem ruh-pneezibā. Pahrrunajot jautajumu par 8 stundu darba laiku, ar nedalitu pee-trišchanu atšina 8 stundu darba laiku par nepeenemamu, ja negrib palikt bes maišes. Wiswairaf šchim lehmumam peekrita strahdneeki. (A. Rudewizš no weetas: „Waj tur bija strahdneeki!“). Strahdneeku, Rudewiza fungs, tur bija loti daudz. 8 stundu darba laiks nelo nedoš laukstrahdneekem par labu. Uri pilsehtā 8 stundu darba laiks nebuhtu peelaischams. Pahrrunajot jau-tajumu par 8 stundu darba deenu, šapulze isteiza domas, ka 8 stundu darba deenā nebuhtu wehlama, bet wispahrigi darba norma buhtu nafakama. Sih-

migs kahda laufstrahdneeka, weza nofirmojuscha darba ruhka isteizeens (Sauzeens no kreisās puses: „Waj warat apleezinat?). Ralnina kungs, es waru usdot ari adresi, ja brauffat us mihtinu, waresat parunatees ar to zilweku. Tas strahdneeks issakas: „Kas tagad zenschas pehz 8 stundu darba laika un kas runa par streikeem, tas naw zeenigs strahdneeka wahrda.“ Ta doma pelefais strahdneeks; winsch, warbuht simtam reischu par to pahrdomajis aif arkla staigadams un nahzis pec pahrleezibas, ka, 8 stundas strahdajot, winsch newar nopelnit ne drehbes, ne ustura, ne teem, kas fehd, waj ari grib usfehstees us wina plezeem. Ta tad, fungi, Kudewiza kunga pahrlabojums buhtu atraidams.

Presidents J. Eschafste: Wahrds Natelim.

J. Nakelis (semneeku saweeniba): Augsta sapulze! Man ir jafaka, ka tee, kas te runaja, nepasihst semes dsihwi, nepasihst lauku apstahklus. Bet es pasihstu lauku dsihwi jau no paschas jaunibas, pasihstu tos apstahklus un sinu ari, ka ta us leetu newar skatitees, ka to darija Kudewiza kungs. Kas pasihst lauku apstahklus, tam ir pawisam zita aina. Tadehl ir jafaka, ka schis likums ir fakroplots un winsch strahdneeku apstahklus neuslabos, bet winsch tos wehl isputinās, jo kas tad maksās? Tas pats plikais strahdneeks, kas rajchos, tas pats maksās. Rascha tiks pahrdota par augstam zenam. Ta tad juhs aistahwat newis strahdneekus, jo tee tiks isputinati, bet juhs aistahwat paschi fewi. Man ir jafaka, ka deemschehl, waretu buht tahds stahwoflis, ka fainneekam, kam 30 lihds 40 werstis ir jabrauz mescha: ja nu winsch ibrauz plft. 7 no rihta, tad kamehr winsch nobrauz mescha, buhs pusdeena. Drihs winam ari buhs jagreeschas mahja no darba. Ne, fungi, to juhs newarat dsihwe iswest! Ta newar zelt Latwiju un ta ari nezels Latwiju! Ta strahdneekus wis nebaros, bet dsihš tos badā. Ar tahdu likumu mehš tahlu netifsim. Cesim wehl tahlaf. Nekahdu darbu us mahjam naw brihwi dot. Strahdneeks nostrahda, aiseet mahja, nedrihft jawu fakru dahrsu aptopt. Ja tu to gribi darit, tad tu esi streiklausis. Ta likumu isdot newaram. Tas buhtu kauns. Labak aistahwat fewi un neaistahweet tas beedribas, kas teel dibinatas preefsch strahdneeku putinaschanas, bet ne zelschanas. Tapehz es esmu pret to.

Presidents J. Eschafste: Wahrds Jr. Trafunam.

Jr. Trafunš (Latgales kristigo semneeku saweeniba): Mani fungi! Kad es skatos us scho likumu, ka winsch eet, tad man leekas, ka mehš jokojamees. Mehš jokojamees ar Latwijas tautas un walsts likteni. Ta newar skatitees us tautas dsihwi, ka mehš scho likumu peenemam. Mehš esam peenehmuschi, ka til un til war nostrahdat un ka til un til nedela wajadstigs dot strahdneekem atpuhtai. Mani fungi, ja ta, tad ari wajaga likt preefscha, ka laufstrahdneeks, kad tas buhs nostrahdajis 4 mehneschus, tad winam jadod 2 mehneschus laika atpuhstees. Kur tad mehš nonahksim ar tahdu likumu? Mehš esam peenehmuschi 6 stundu darba laiku, un darbu nedrihft us mahjam dot. Es atkawschos few pateikt: man schodeen bija 3 komisijas sehdes. Es newareju wisas peedalitees, tapehz ka winas wisas bija weena un tai pascha laika. Es biju tikai diwas. Tur es biju 4 stundas. Tagad mehš te jau fehdam 5 stundas. Nu tad, ja schis likums tiktu peenemts, tad wajadses nahlt te us schi katedra un pateikt: Likuma wahrda luhdsu slehgt sehdi. (Nautriba sahle). Ja mehš buhsim peenehmuschi scho likumu, tad wajadses rahdit, ka mehš to ispildam. (Sauzeens no weetas: „Wirz-

stundas!“). Labi, mani fungi, ari wirsstundas atlautas. Tad pee pirmas fchdes mehs kristigo semneeku faweenibas un kristigo nazionalistu wahrda eenesifim preefchlitumu: luhdsu mums famakfat tif un tif par wirsstundam. Tad wehl, mani fungi, mums wajadses atteiftees no daudseem likumeem, jo uf mahjam mehs tos nedrihtstesim nemt, jo mahju darbs buhs aisleegts. Ja, mani fungi, tas ir juhfu, sozialdemokratu, darbs, fo juhš walstij gribat dot. Tas, mani fungi, buhs ar fabrikam, tur fahks tapat, fa leelineeku laifa: eefahfa pehz rewoluzijas ar 8 stundam, tad ar 6 un tagad nobeidj ar to, fa strahdneekem sem flintes jastrahda 12 stundas un neweens newar atteiftees. Uf tahdu galu mehs eet nedrihtstam un negribam. Juhš nahfat preefchâ ar preefchlitumu noteift ari darba eefahrtu lauzineekteem. Mani fungi, tad nahfat ari ar preefchlitumu un noteizeet, kad lai faule fpihd un leetus lihst. Sikai tas wehl truhft, jo kad usnahks, peemehram, leetus laiks, diwas, trihs, ischetras deenas lihš, fa tad semneeks ees seemu plaut waj art. Ir tatschu deenas, kad semneeks ne tikai daschas stundas, bet neweenu stundu newar strahdat. Tas ir atfarigs no dabas un to juhš newarat noteift. Warbuht juhš wareseet ar likuru noteift, kad katram semneekam jaect uf laufu feht un fo feht. War gan jokotees, kad fchscham pee tehjas glahses, kad wehl kas zits ir flahst (smeefti), tad gan war jokotees, jo tee joki nefa nekaitè, warbuht tikai usjautrina daschu, bet ar walsts likumeem Satwerfmes Sapulzè, ar walsts un taulas likteni newar jokotees. Ja winsch isnahks tahds katplotz, kahds winsch tagad padarits, tad mehs, kristiga semneeku faweeniba, par winu nebalsofim, jo par winu newar balsot.

Presidents J. Tschafste: Wahrds peeder Sternam.

J. Sterns (sozialdemokrats): Zeenijamâ fapulze! Mehs dsirdejâm wairafus runatajus sche, kas teizas runajot semneeku wahrda, bet weena leeta ir ffaidra, fa pateefais semneeks, kas pateescham faprot darbu, fas pateescham paschi strahda, tee te nerunaja un ja mums wispahr tahdi semneeki buhtu Latwija, kahdi te ir, tad buhtu loti noschelojama muhsu Latwija. Ne tikai tagad, bet fen, gadus desmitus un wairaf atpakal, starp progresiwafeem latweeschu semneekem pazehlâs balsis, fa ir kaut kas neefpehjams ta tahlat strahdat fa lihds schim, fa wajaga eerobeschot darba laifu, fa wajaga pazelt darba algu. To stahstija ne tikai weenfahrschi lauf-saimneeki, bet muhsu mahzitee agronomi. Juhš warbuht netizeeet, bet es eeteiftu islasit agrafos „Semkopja“ gada gahjumus. Juhš warbuht esat to peemirfufchi un peemirfufchi few par launu, jo leeta ir ffaidra, ja juhš domajeet strahdneekam nowilft 10 ahdas, jo mafaf juhš dabuseet. Jo wairaf juhš strahdneekus nizinaseet un fpeediseet, jo wairaf wini no jums aisees. Jrahdas, fa pilsehta ir besdarbiba, bet uf laufeem strahdneeku naw. Rapehz winu naw? Waj juhš domajeet, fa strahdneeks ir tif mulkis un nesaprot sawu labumu un behg no galas podeem un behg uf pilsehtu badu mirt. Winsch behg uf pilsehtu tikai tapehz, fa dsihwe wispahr, bet fewischi darb-deenas garums winam nepazeeschams, ar kurâm nahf preefchâ basniz-fungs Trafuns un fafa, fa wajaga strahdat 16, 18 waj 24 stundas. Es gribetu prasit, waj patz basnizfungs ir nostrahdajis tas 8 stundas fahrtigi? Ja laufstrahdneeks nostrahda fawas 8 stundas fahrtigi, tad winsch ir atdewis pehdejo spehku un naw spehjigs tahlat strahdat. Te preefchrunatajs Dahrneeka fungs isfazijas, fa strahdneeki paschi gribot strahdat 12 lihds 18 stundas un fa wini paschi fajehtsot, fa tad Latwija

grubšcot, ja strahdascot 8 stundas. Ir taisniba, ka tahdi war buht. Kad mehš kahdreis isbrauzam us laukeem, tad daschi faka: fungi, ko juhs dareet, juhs isnihzineet muischneekus, juhs atnemeet wineem muischas. Ja mums nebuhs leelungu, tad mums nebuhs maišes un šwehtibas un ko tad mehš darišim? (Rihwe no weetas: „Romifari buhs!“) Rungi, es jums atgahdinaschu, atminatees šawu Needru, kurfch jums stahweja tuwu. Tapehž, ja juhs gribeet nahkt ar fakteem un stahstit, ka us laukeem ir strahdneeki, kas wehlas strahdat 12 lihds 18 stundas, tad es teifschu, ka warbuht kaut fur tahdi ir wehl kahdi, bet tas neatteezas us wiseem strahdneekeem. Es prafu, kas bija tee, kas pehrgad streikvoja Kurfsemē un prafija 8 stundu darba laifu? Se wehl Nakela kungs usstahjās loti dedšigi, tik dedšigi, kā jau nu tahds Latwijas darba ruhkis war. Es tomehr domaju, ka wiensch te nerunaja kā zilweks, kas patš wifu pahrdstwojis, bet kā algots runatajš, kura runa teef samaf-fata. (Trotfnis sahlē; Pabehrs no weetas: „Zit jums maksā par šcho runu?“). Es, fungi, jums waru pasazit weenu, ka esmu isdšihwojis wišus toš dšihwes jaukumus zauri, esmu bijis weentahrschs strahdneeks, tagad esmu darba dewežs, es apstrahdaju šawu masu semes stuhriti un strahdaju tās 8 stundas, bet neesmu badā nomiris, lai gan es strahdaju us pawisam mafa stuhrišcha. Tee strahdneeki, kas pee manis tik labpraht strahdā, ar kureem es buhtu ar meeru dšihwot kopā lihds muhscha wakaram, bet ja tee aiseet pee ziteem, pee teem, kas iif dauds usstahjas pret 8 stundu darba laifu, tad noleef wišus par wišlitateem strahdneekeem, kas nekam nederot. Bet kad wini atgreeschas pee manis, mehš strahdajam wiši kopā tās 8 stundas un esam wiši paehdušchi. Ta ir behdiga parahdiba, ja neprotam intensiwi šaimneefot, bet gribam tik ar špehku gahst. Ja mehš tā gribesim wifu tik ar špehku gahst, tad ne tikai 8 darba stundas, bet 16, 18 waj pat 24 stundas, kā to daschās weetas strahdajot, us preekschu netiksim. Ta ir loti noschelo-jama parahdiba. Par tahdu Latwiju mums buhtu jakaunas, ja wina tahda buhtu. Ta ir weidsiba, ta nedrihst buht brihwā walsti. Es esmu pahrlceezinatš, ka tikai neattihšiti lauffaimneeki wed zihwu pret 8 stundu darba deenu, bet lauffaimneeki, kas negrib tik dauds rupjo šifsko darbu strahdat, bet prot ar galwu šaimneezibu wadit, tee tā nedomā. Wini nostahdis šawus strahdneekus peeklahjigā stahwolli, peenahzigi toš atalgoš, peenahzigi ar teem apcefees, ne tā, kā ar tahdeem darba wehrscheem, bet usfkatis toš par few lihdsigeem zilwekeem un panahkumi nešpaliks. Sahlat us to, ko Trasuna kungs šazija, es neturu par wajadšigu atbildet, jo tur naw ko atbildet. Naw wehrtš runat strahdneeku wahrdā tam, kas runā no kanzeles, kam naw tas darbs pašihstams, ko usstahda pati dšihwe. (Applausi pa kreisi).

Presidentš J. Šchafste: Wahrds peeder Jansonam.

J. J a n s o n s (semneeku šaweeniba): Augsti zeenijamā šapulze! Es šche negribu apšchaubit Sterna kunga runas patešigumu. Warbuht wiensch ir pahrlceezinatš, warbuht wiensch šawā šaimneezibā patešcham ir atradischam ir labatu palikt pee 8 stundam, bet buhtu jopainterefejas, kahdā stahwolli atrodas wina šaimneeziba, lai waretu taifit šlehdseenu. Es gribetu teitt, ka muhsu freisam špahrnam loti labi pātiht paraleles. Paraleles ir loti laba leeta. Jau no Marksa laiteem ispeldeja paraleles; fabrika — šahdscha, ruhšneeziba — lauffaimneeziba. So teiza Markšs un tam tā wajadseja buht! Marksu apšchaubit newareja! Kungs Rudewižs, lišās, atradis warenu lihdselli: Mums naw mašinas, naw motorarklu, naw modernu darba rikfu un mašinas

lihds ar darba riskeem mehs dabusim tad, kad samasinasin darba laiku lihds minimumam un tas radis tahdu stahwolli, ka maschinas katra sinä buhs dabujamas, laut täs rauj waj no elles laufa. Tad labaf iwest to domu, ka ewest maschinas war ahtrati tad, kad nemaf nestrahda. Ja nu mehs gribam eet tahdu zelu, tad mums 8 stundu darba laiks buhs ari wehl ja samasina, pat lihds absolutam minimumam — nemaf nestrahdat. Es gribetu teikt, ka lauffaimneeziba pehz sawas buhtibas naw lihdfiga ruhpneneziba. Lauffaimneeks ir tas, kurfch rascho täs weelas, kuras ir wajadsigas ka freisajam spahrnam, tä ari wiseem pilsonem. Ja mehs scho raschoschanas prozefu mehginasim ecerobescho, mehginasim darit eespauidu un teiksim, ka jabuht 8 stundam un ja mehs schä combineesim, tad mehs nonahksim pee ta, to sauz par lauffaimneezibas panihkschanu. Ar to mehs panahksim tahdus laikus, kad maises reezeens pilsonem buhs pahraf plahns, ja ne launafus laikus wehl peeredesefim, kad mais buhs wehl no ahrsemem jaewed. Mums naw jaaismirst, ka newis ruhpneneziba, bet lauffaimneeziba buhs ta noteizeja, tas bagatibas awats, no kura mehs smelsum lihdseklus, lai waretu usuret walsii augstä ekonomiskä stahwolli. Mums janostahda pirmä weeta lauffaimneeziba. Es negribu teikt, ka mums japaleef par fastinguschu agrarwalsii. Loti patihkami bij schowakar konstated, ka muhsu kreisais spahrns darbojas tif sirsniigi kopä ar tam zentra grupam, kura gar lauffaimneezibu wismasaf ruhpes un kuri bes schaubam atradis zitus zelus, ka no raschas panemt lauwas teesu. Bet tas sawä sinä ari rahda tam medalim otu pusi, t. i., ka täs grupas, kuras lauffaimneezibä wismasaf eecinteresetas, mehgina peedot schim likumam sinamu tendenzi, noteizot darba laiku un lemjot par strahdneeku stahwolli! Ja mehs teescham mehginatu atteezinat scho likumu ari us lauffaimneezibu, tad mums buhtu jamehgina atrast lihdsekli, ka waretu schahdi waj zitadi aprobeescho dabifkos meteorologifkos faktorus. War jau buht, ka mehs mehginasim atrast tahdus lihdseklus. No juhse teiktu tahdos gadijumos, ja tas darbs buhtu tif steidsams, (es peewedischu peemehram profesora Wiljamsa teoriju, ka pats weenkahrtschatais darbs, ka semes kahrtschana pee seemas sehjas ir tif steidsama), ka pat swehtdeenas newaretu swinet! Pee tam jaatsihme, ka profesors Wiljams ir loti religiofs zilweks. Ja mums, peemehram, nebuhtu sehjamäs un plaujamäs maschinas, wajadsetu dauds zilweku, kas waretu strahdat diwäs kahrtäs, jo 8 stundas ir tahds laiks, kura nekahds darbs naw paweizams. Ir akfioma, ka ja peeprasitaju wispahrigi ir dauds, bet strahdneeku mas, tad algam jabuht augstäm un stahwolliis jau uslabosees. War teikt, ka strahdneeku stahwolliis uslabosees tad pats par sewi, jo semes turetaji buhs speesti strahdneekem maksat augstas algas, speesti eerihkot kahrtigus dsihwolliis, speesti ewest weenu otu plaschaku reformu strahdneeku stahwolli uslaboschanai. Tas pats par sewi saprotams un tapehz man leelas, ka tas pahrlabojums, to eenefa Rudewizs, naw nekahda sinä tagad peenemams. Es gribu domat, ka täs grupas un partijas, kas wiswairaf eecinteresetas lauffahdneeku stahwolli uslaboschanä, isstrahdas tuwakä nahkotne likumprojektu par darba laika reguleschanu.

Presidents J. Tschafste: Runataju saraksts ishmeltis. Es luhgschu referentu.

Referents R. Bihlmanis: Man jakonstated, ka schis strihdigais pants komissija deefgan dsihwi debatets un no daudsäm pussem zeltas eeru-

nas, tomehr beigās komisija jāwā wairafumā atšina, ka darba laiks normējams arī laukstrahdneekēm. Tē cewehtota tā prasība, kuru aistahw laukstrahdneeki un tapeh3 man jāiffafas par to redakziju, kahda tifa eefneegta no Rudewiza kunga un no komisijas peenemta.

Presidentis J. Tšakste: Rudewiza eefneegtais pahrlabojums pee 20. panta štan tā:

Wahrdu „darba laiku un“ weetā list wahrbus „darba laika“.

Referents iffafas par labu tam. Es listšhu tagad to uš balsfchanu un luhdsu peezeltees toš, kas ir pret šho pahrlabojumu. Tagad luhdsu peezeltees toš, kas ir par pahrlabojumu. Beidsot luhdsu peezeltees toš, kas atturas no balsfchanas. Balsfchanas isnahkums ir fefofchais: par šho pahrlabojumu ir nodotas 61 balsš, pret to 68 balsšis un atturejufchās 12 balsšis. Šā tad 80 pret 61. Šhis pahrlabojums ir atraidits. Tad weens jāuns panis. Luhdsu to nolafit.

Sekretars R. Jwanowš:

„Peh3 tagadejā 20. (jauņā 21.) panta list jaunu pantu fefofchā redakzijā: „22. pants. Wišos ušnehmumos, eestahdēs un šaimneežibās, uš kūrām šhis likums attežas, darba dewejeem tas jāifkar darba telpās, strahdneekēm redjamā weetā.“
Eefneebšis A. Rudewižs.

Presidentis J. Tšakste: Neeens pee wahrda naw peeteizees, es došhu pehdejo wahrdu referentam.

Referents R. Bihlmanis: Man ir jāfino, ka balsfchanā komisijā wišch dabuja balsu wairafumu.

Presidentis J. Tšakste: Šhis eenesums komisijā atradis balsu wairafumu un štan tā:

List kā jaunu pantu: „Wišos ušnehmumos, eestahdēs un šaimneežibās, uš kūrām šhis likums attežas, darba dewejeem tas ir jāifkar darba telpās strahdneekēm redjamā weetā.“

Es listšhu wiņu uš balsfchanu un luhdsu peezeltees toš, kas ir pret šho pantu. Naw. Es luhdsu peezeltees toš, kas atturas no balsfchanas. Tagad luhdsu peezeltees toš, kas ir par šho pantu. Balsfchanas isnahkums ir: atturejufchees 88 un par šho pantu nodota 61 balsšis. Šā tad pants atfriht. Peh3 tam, kad wiš eefneegtee pahrlabojumi un papilduajumi tagad luhfoti zauri, nahftees nobalsot treschā lašijumā šho likumu wišā wišumā. Es luhgšhu tagad pazeltees toš, kas ir par šhi likuma peenemšchanu wišā wišumā. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šhi likuma peenemšchanu. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturejufchees no balsfchanas. Balsfchanas isnahkums: Par šho likumu nodotas 68 balsšis, pret to 7 un atturejufchās 65. Šā tad 68 pret 72. Likums ir treschā lašijumā atraidits. (Applausi labā pušē).

Man ir jāfino eefneegums, kuru es luhgšhu sekretaram nolafit.

Sekretars R. Jwanowš:

Uš kahtibas rukka 132. p. pamata pašinojam, ka no balsfchanas par likuma projektu par darba laiku atturejamees tabehi, ka peenemtais Rabinowišcha-Berša pahrlabojums atļauj zitu tizibu peederigeem strahdat šwehtdeenās. Aštonu stundu darba laiku mehš aistahwam.

Demokratu šaweenibas frakzijas wahrdā: W. Samuels.

(Sahlē jautriba; Wezkalns fauz: „Swaroš! Swaroš!“).

Presidentis J. Tšakste: Mehš tagad noklausifamees ihšu šinojumu

no redakzijas komisijas un tad pahreesim us finansueleem jautajumeem. Redakzijas komisijai ir ihšs sinojums par nodokli us tabaku. (Satwerfmes Sapulzes lozekli ar trokšni atstahj sahli.)

Referents Rr. Eliasš: Pee likuma par nodokli us tabaku un tabakas isstrahdajumeem, tšhaulitem un sekrfozineem redakzijas komisija eenesa fefošchus pahrlabojumus.

Presidents J. Tšhakste (swana): Interesanto referatu nemas newar dabūt dsirdet.

Referents Rr. Eliasš: Pehz wahrda „atzelt“ likt komā un wahrdu „noteizot“ pahzelti starp wahrdeem „un“ un „nodokli“. Tad 2. pantā wahrdu „par“ strihpot un wina weetā likt „pa“. 6. pantā tāpat wahrdu „par“ strihpot un ta weetā likt wahrdu „pa“. 7. pantā otrā skaitlu kolonā eenesti pahrgrosijumi: nosauluma „nodoklis par 1000 gabaleem“ weetā likt nosaulumu „nodoklis no 1000 gabaleem“. 10. pantā wahrdu „par“ pahrgrosit par „pa“. 13. pantā wahrda „atsihmejama“ weetā likt „atsihmejams“. 15. pantā likt komā pehz wahrdeem „bandrole tam tšhaulitem“. Tapat wahrda „bandroletas“ likt „bandroletas“. Wahrds „bandroles“ weetā likt „bandroles“. Tas pats pahrlabojums šchi panta otrā nodalījumā. Tad 16. panta beigās pahrzelt wahrdu „mainitos“ alpakal, tā ka isnaht „ja rubla kursš mainitos par wairak nekā 25%“. See buhtu wiši pahrlabojumi pee šchi likuma

Presidents J. Tšhakste: Gebildumu naw pret scheem pahrlabojumeem? Ja naw, tad tee ir peenemti.

Tihs apspreeštš likums par Kreewijas bijušcho waldibu papira naudas sihem. Referents Blodneekš.

Referents A. Blodneekš: Loti godajamee deputatu fungi! Finanšu ministrija wisu laiku ir mehginajusi regulet walutas jautajumu ar dachadu rihkojumu un instrufziju isdoschamu un jaatsihst, ka tas winai wisai labi un sekmiigi naw isdeweess. Weens no kardinalakeem schahdeem rihkojumeem bija 18. marta 1920. g. likums, kursch tika wehlat peenemts ari Satwerfmes Sapulzē, un tani likumā eetilpa ari schodeen juhsu appreeschanai preekščā leekamais likumprojekts par Kreewijas bijušcho waldibu papira naudas sihemem. Tur 18. marta 1920. g. likumā par weenigo maksaschanas lihdsekli bij minets, ka aisleegts ir mainit un tirgotees ar Kreewijas bijuschām zara un domeš naudam; bet israhdijās, ka tai likumā neweenā pantā nebij minets šods un schis apstahklis israhdijās til grawejošs, ka scho likuma pantu neeweheroja un wisur mehginaja pahrlahpt. Un pateesibā beigu rezultātā winsch nekahdus panahkumus ari naw dewis. Mehš redsam, ka netil ween teef isdaritas operazijas ar bijuscheem zara un domeš rubleem, ar finamām bijuschām Kreewijas naudās sihemem, bet wehl wairak: pehdejā laikā zara rubleem ir leelaks kursš, masakais, peeziimtneeki teef augstaki koteti Latwijās walutā, nefa Latwijās nauda, proti, par peeziimtneeku maksā 600 un wairak rublu. Šchi parahdiba ir pilnigi nepeelaiščama un wīnu war isskaidrot pa dalai ar Kronšchadtes notikumeem un ar to, ka leelās Kreewijas mihlotajeem usaugusčas ilgās us zara naudu. Ur scho likumu grib darit, zif tas buhs eespehjams, galu naudās mainās operazijam ar zara un domeš naudu, Jaaisrahda, ka Jgaunijā pa dalai schahdas naudās mainās operazijas jau isbeigtas. Tapat Sweedriijā, Daniijā un zitās walsstis ir mehginats tift walā no zara naudās pluhdeem. Leelwalsstis ir galigi atšwabinajusčas no Kreewijas naudās sihemem, weenigi Latwija ar Leetawu ir walsstis, kur stipri

apgrošas zara naudas sīhmes, kas ir preekšč muhsu walutas sinamā mehrā nahwejoschs. Zīktahl wīnas šhe atrod brihwu apgrošību, tīktahl muhsu Latwījas rublīs teef apdraudets. Uš weenu walsti it kā šlepenā kontra- bandas kahtā war nofuhtit zara rublūs un šhi walstis ir Wahzija. Ari šhis awots war kahtreis īsīhkt un tad Latwija buhs weenīgā naudas mainas weeta, kur īltu īsdaritās naudas mainas operazijas. Lai waretu īswešt naudu, lai waretu emīfijas banku nodibinat, kas ir loti nepeezeešchams, tad jāfaka, ka zara rubli un domes nauda stīprij jauz muhsu Latwījas walutas nostīprinaschanos un atšewīschki šhis emīfijas bankas un naudas reformas īswešchanu. Tamdeht šhos argumentūs eewehrojot un lai waretu darit galu naudas mainas operazijam jeb masakais tirgošchanos ar bijušchām Kreewījas naudas mainas sīhmem šamasinat, teef īsdots šhis likums, kura 1. pantā ir teiktš, ka ir aīsleegts mainit un tirgotees ar bijušchām Kreewījas naudas sīhmem, pee tam tahtak fazīts, ka 2 deenu laikā no šhi likuma īsfludinaschanas deenas wīsa bijušchās kreewu waldbas papīra nauda regi- strejama finansu ministra īnstrukzijas noteiktā kahtībā. Sodš, kahtš paredsets par 1. panta neīspīdbīschanu, t. i., ja tomehr notīktu tirgošchanās ar zara un domes naudu un wīnu mainīschana, ir nolīkts deesgan augstš. Warbuht šchoreīš prezīsets šhe likumā wīnš spēhs atgainat, spēhs, atbaīdit tos naudas mīejus un spēhs, warbuht, sinamā mehrā paralīset naudas mainas operazijas ar bijušchām Kreewījas naudas sīhmem. Sodš tomehr neaittezas uš teem, kuri nebuhtu registrejuschi wīsas naudas sīhmes. Ja kahtam ir leela palīta glabat zara naudu un tāpat ari domes naudu, tad wīnš to war darit kā kolekzionars waj zītadi. Bet ja wīnš kahtš tirgotees, ja atklahs mainas operazijas ar šim naudam, tad to ušstatis par nošee- gumu. Šhis likums to nolēds un pareds atteezīgu bahtu šodu. Wīš wīsumā grūhtī tīzet — un tas ušstatis šhe jauffwer —, ka ar rīhšojumeem un likumeem waretu regulet muhsu walutas jautajumu. Tur ir zīti līhdsekti, tur ir wajadsīgi pawīsam zīti apstahkti. Tomehr muhsu šhi bīhšcha apstahklos finansu un budščeta komīfija atrod šho likumu par peemehrotu un pareds, ka wīnam buhs loti wehlami panahłumi, proti, zara un domes naudas operazijas zaur to sinamā mehrā, ja ne pawīsam, buhs līkwīdetas, wīsmas šamasīnatas. Ja zeltos eebīldumi, ka mehš aīsleedsam īsdarit ope- razijas ar mums draudšīgas walstis naudas sīhmem, tad jaīšrahda, ka pate Pādomju Kreewījas waldbība ir aīsleeguši īsdarit wīšadas naudas mainas operazijas ar zara un domes rubleem. Tahdā kahtā šhe nekahdas pret- runas un nekassanas zeltees newar, eewehrojot muhsu zara naudas ušpluh- dumu un wīnas leelo kursu, kas īsfaīdrojams ar daschadeem notīkumeem Kreewījā, eewehrojot ari to, ka talschu reīš jāīšbeīds muhsu lehtzīgo, neap- sīnigo pilsonu īsmantochana ar zara naudas sīhmem, kuru wehrtība pateesībā naw augstaka par pādomju waldbības tagadejām naudas mainas sīhmem, jo pagaidu waldbības tagadejās naudas mainas sīhmes ir bes kahtas wehr- tības. Daudšos gadījumos, kā sinams, ušstatot šhos peezīmtneekus, kuri tagad zīrkulē un kuri ir pawīsam smarschīgi, pawīsam jaunzepti, ir šlaīdrš, ka wīnu kā wīltojumu wehrtība naw augstaka par wīšam zīrkulejošchām Kreewījas naudas sīhmem. Finanšu un budščeta komīfija leef preekščā steīdsamību un lūhdš peenemt šho likumu bes pahrmīnam.

Prezidents J. Čh a k s t e: Komīfijas referents leef preekščā peenemt šho likumu steīdsamības kahtībā. Es tagad līšchu uš balsochanu steīdsamību

un luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret steidsamibu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kaš atturas no balsošanas. Naw. Steidsamiba weenbalsigi peenemta. Teef atlahtas wišpahrejas debates. Neweens pee wahrda nepeeteizas? Es lišchu nobalšot pahreju uš pantu lašišchanu un luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret pahreju uš pantu lašišchanu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kaš atturas no balsošanas. Naw. Pahreja uš pantu lašišchanu weenbalsigi peenemta. Wiršrafstš:

(Lifums par Kreewijas bijuško waldibu papira naudas šhmem.)

Cebildumu naw. Peenemtš. 1. pantš.

(Aislegts mainit un tirgotees ar Kreewijas bijuško zara un pagaidu waldibu papira naudas šhmem.)

Cebildumu naw. Peenemtš. 2. pantš.

(Diwu mehneschu laikā no šhi lifuma išludinašchanas deenas wiš bijuško Kreewijas waldibu papira nauda registrejama finansu ministra noteiktas instrukcijas fahrtibā.)

Cebildumu naw. Peenemtš. 3. pantš.

(Finansu ministrim ir teešiba atlaut walstš fašei apmainit Kreewijas bijuško waldibu papira naudu behgteem, kā ari zitam personam un eestahdem.

Walstš fašei naw břihw apmainit bijuško Kreewijas waldibu papira naudu, kura naw registreta 2. panta fahrtibā, isnemot behgluš, kuri eezelo Latwijā.

Peeshme. Finansu ministrs nošaka ar šewišču instrukciju apmainamo sumu leelumu, apmainišchanas kursu un fahrtibu.)

Cebildumu naw. Peenemtš. 4. pantš.

(Personas, kuras pahrfahpj šhi lifuma 1. pantu, šodamas ar naudas šodu lihds 100.000 rub., waj ar zeelumu no 4 mehnescheem lihds 1 gadam, waj ar abeem šodeem kopā.

Eestahdes par šhi lifuma 1. panta pahrfahpšchanu šodamas ar naudas šodu lihds 100.000 rub., bet šho eestahšchu atbildige wadoni ar tahdu pat naudas šodu, waj zeetuma šodu lihds 1 gadam.

Eestahdes, kurās atfahrtiojas 1. pantā mineto noteikumu pahrfahpšchana, beš jau 4. pantā paredsetā augtakā šoda peemehrošchanas, šlehdjamas. Lihds leetas išpreeschana i teeš šho eestahšchu darbibu war apturet administratiwā fahrtā.)

Cebildumu naw. Peenemtš. 5. pantš.

(Šhis lifums itahjas spehkā ar wina išludinašchanas deenu „Waldibas Wehstneji“.)

Cebildumu naw. Peenemtš. Es tagad lišchu šho lifumu wišā wišumā uš balsošchanu un luhdsu pazeltees toš, kaš ir par šhi lifuma peenemšchanu. Luhdsu peeshstees. Luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret šhi lifuma peenemšchanu. Naw neweena. Luhdsu pazeltees toš, kaš atturas no balsošchanas. Naw. Šhis lifums weenbalsigi peenemtš.

Nahšofchais deenas fahrtibas punktš: Lifums par walstš fašes šhmju išlaišchanu. Referents Šchers.

Referents A. Šchers: Lifums par walstš fašes šhmju išlaišchanu. Ar šho lifumprojektu finansu ministrijai ir paredsetas teešibas išlaiš walstš fašes šhmes par 1.100.000.000 rubleem. Šefošhā budšcheta gadā šhis jau rrešchais emisijas lifuma projektš. Pirmee diwi jau peenemtee naudas išlaidumi bija weens par 500.000.000 rubleem, otrs par 520.000.000 rubleem.

Peeftaitot atlikumu no pagahjuščā budščeta gadā atwehletas un wehl neislaistas naudas emisijas 167.000.000 rublu, redsam, ka waldbiba wareja ņi budščeta gadā islaisti pawisam 1.187.000.000 rbl.

Tagad eš gribu aizrādit, tā ņi nauda ir isleetota tekoščā budščeta gadā. Pagahjuščais gads ir bijis ņaimneezisfā ņinā grūhts gads. Wintsch eesahfās tad, kad mehš wehl atradamees fara stahwofli ar muhņu ņaimina walsti Padomju Kreewiju un ņakarā ar to prasija ahrfahrtejus isdewumus. Ispostitā walsts dņihwe tā ruhpneezibā, tā ari lauksaimneezibā ir prasijusi ahrfahrtejus lihdsklus no walsts puņes, lai zif ne zif wareu eewirsit wina normalās ņleedēs un atjaunot. Bes tam ņwarigs faktors bij ari ahrfahrtingi ņlittā rascha pagahjuščā wasarā, kura atstahja leelu eespaidu us wisu walsts ekonomisko dņihwi. Saņarā ar to walsts isdewusi ahrfahrteji leelus lihdsklus ņspezielām wajadsibam, lai dabutu muhņu ispostito dņihwi us zela. Pawisam ņchahdeem ņspezieleem ņinameem mehrkeem isdots 1.281.000.000 rbl. Suwat aizrādot wini buhtu isdoti no 1. aprila 1920. g. lihds 14. martam 1921. g. ņchahdām wajadsibam:

Papildu rihzibas kapitals meņchu eksploatazijai	137.000.000	rbl.
Papildu rihzibas kapitals turinamai komisijai	24.000.000	"
Papildu rihzibas lauksaimneezibas atjaunoschanai	129.500.000	"
Papildu rihzibas kapitals dņelszeleem	65.000.000	"
Satiksmes lihdsjektu atjaunoschanai	182.000.000	"
Rihzibas kapitals walsts papiru drukatawai	20.500.000	"
Behlu reewakuazijai	2.000.000	"
Aisdewumi paschwaldibas eestahdem	28.000.000	"
Aisdewumi krediteestahdem	12.000.000	"
Aisdewumi namņaimneekem	675.000	"
Nekustamu ihpaschumu eeguhschanai	2.800.000	"
Rigas telefonu tihkla ispirkschanai	21.000.000	"
Walfas isbuhwei	6.100.000	"
Naturalijas eeredneem	120.000.000	"
Weenreiseja dahrdsibas peemakņa eeredneem	29.000.000	"
Naturalijas pilsehtu eedņihwotajeem	25.500.000	"
Naturalijas ņareiwju gimenem	40.500.000	"
Algās paaugstinaņchana ņareiwjeem	16.000.000	"
Linu operazijam	283.000.000	"
Ruhdras ismantoschanai	11.000.000	"
Spirta monopoli	55.000.000	"
Ruhpneezibas-ņugneezibas atjaunoschanai	70.000.000	"
	1.280.575.000	rbl.

Rā juhs redsat, te leelum leelā dala, apmehram weņels tuhņstots miljonu eeliktis walsts dņihwes atjaunoschanā un tahdos usnehmumos, kur waldbibai ir teesiba atprasit winaus atpafal. Ir eeliktis tā aisdewums, waj ari eeliktis walsts usnehmumos, kuras likwidejot wini nahts walsts ņasē atpafal. Tee bij isdewumi, ņas taiņiti ņakarā ar ahrfahrtejam un ņspezielām wajadsibam preeksch ispostitās dņihwes atjaunoschanas

Tagad peegreesiņimees walsts eenahņumeem pagahjuščā budščeta gadā. Sche ir walsts ņasē eenahņuschas no teescheem nodokleem, no nodewam un neteescheem nodokleem apmehram tās paschas sumas, ņas bij budščeta pa-

redsetas, tã fa tur budſcheta iſtruhkums naw zehlees. Saſarã ar ruhpneezibas *frifi taiš ſemēs, uš furãm mums wišwairat bij iſredſes iſweſt muhſu fokus un linuš, wehl lihds ſchim naw bijuſe iſdewiba winuš pahrdot, tamdehl ari pagahjuſchã gada budſchetu naw waretš noſlehgt tã, tã bija uš to liktaš zeribaš. Birmaiš, meſchu iſmantofchanai ir paredſetš eenemt tekoſchã budſcheta gadã 458.000.000. Lihds 1. februarin bij eenemti 98.000.000. Lihds 31. martam zer eenahkumu pawairot lihds 218.000.000, tã tad ir paredſamš iſtruhkums uš 1. aprili 240.000.000 no meſcha operazijam budſcheta gadu noſlehdsot. No lineem wajadſeja eenemt 916.000.000, eenemts ir lihds 1. februarin 399.000.000. Zer wehl lihds 31. martam eenahkumus pawairot uš 496.000.000. Se ir paredſamš iſtruhkums gadu noſlehdsot uš 420.000.000. Tirdſneezibas un ruhpneezibas ušnehmumos bij paredſetš eenemt 224.000.000. Zer eenemt uš 1. martu 121.000.000, tã tad iſtruhkums ir 106.000.000. Dſelzeli ir dewuſchi deſizitu 120.000.000. Taš ir wišš kopã 886.000.000 rbl., taš walſiš kaſe nebij eetezejſchi walſiš budſcheta gadu noſlehdsot. Tad lai dſelzeli waretu iſpildit ſawu ušdewumu, ir wajadſigi 200.000.000 rbl. rihzibas kapi-tala un 14.000.000 papidiſwedumu buhwem, kopã ſaſſaitot dabujam ſumu no 1.100.000.000. Sche redſam, fa no meſcha un linu operazijam, kur bij zeretš eenemt prahwaš ſumaš, lai ſegtu tekoſchã budſcheta wajadſibas, budſcheta gadã radees 660.000.000 leelš iſtruhkums.

Rã taš nu buhtu iſſklaidrojams? Saſarã ar maſo peepraſijumu uš lineem un kofeem Angliã, Franziã un Belgiã un zitur, kur bij paredſetš winuš ekſportet, lihds ſchim naw iſdewees nedš fokus, nedš linuš iſweſt. Tamdehl winu ſakrahjees azumirkli prahwš kwantumš. Linu krahjumš waldibai ir Rigã 4.000 tonnaš. Punktos, kur lini teel eepirkti, ir krahjumš ap 1.000 tonnu jeb kopã 5.000 tonnu. Ja winuš rehkina pahrdot par 100 anglu mahrzinam tonnu un rehkina 800 Latwijas rublu anglu mahrzinã, tad dabu ſumu no 400.000.000. Roku Rigã ir waldibai 10.000 ſtandardu gatawa ekſporta materiala. Ja winuš rehkina 16 anglu mahrzinaš ſtandardã un aridſan 800 rub. par anglu mahrzinu, tad mehš dabujam 160 miſjonuš. Tad 25.000 ſtandardu koka materiala ſtahw iſweſti pee upem un ſahgetawãš. Taš buhtu atkal, rehkinot par 16 mahrzinam ſtandardã un 800 rublu mahrzinã, 400 miſjoni rublu. Nahtkoſchã gadã ir paredſamš, fa privati foku tirgotaji iſwedis 102.000 ſtandardu koka materiala, kaš jau pa dalai iſſtrahdats un ſagahdats preekſch iſweſchanaš, no kureem zer miitu eenemt no katra ſtandardã 5 anglu mahrzinaš. Taš iſtaifa kopã 400 miſjonuš rublu, jeb wiſu kopã ſaſſaitot 1.360 miſjonuš. Lai wiſuš ſchoš eefahktos darbuš turpinatu un waretu noſlehgt tekoſcho budſcheta gadu un lai walſtij nezeltos nekahdi trauzejumi, tad mums jadod lihdselli, tã tiſt pee ſchiš wajadſigaš ſumaš no 1.100 miſjoneem rublu.

Sche mums waretu buht tikai trihš iſejaš: ahrejais aiſnehmums, eelſche-jais aiſnehmums un jaunu walſiš kaſeš ſihmju iſlaiſchana. Kaš atteezas uš ahrejo aiſnehmumu, tad ſinansu miniſtrijai naw iſredſes tuwaã nahlotnē, waj wišmaš lihds budſcheta gada noſlehgschanaš tahdu noſlehgt. Ceſſchejais aiſnehmums ari newar dot tiſ leelaš ſumaš, jo pilſehtãš kapitala ſpehjjigaš eedſihwotaju maſaš mums naw. Uri uš lauteem laufſaimneeki katrs ſawu naudun lihdselluš publaš eeguldit ſawãš ſaimneezibãš. Mums atleek tikai kertees pee jaunãš walſiš kaſeš ſihmju iſlaiſchanaš un, tã jau aiſſtrahdiju, ſche muhju lini un meſchi, tã ari ta muita, kuru mums, paredſamš, eenetiš nahko-

šchais gads, segs pilnigi to sumu, ar kahdu nahf finansu ministrs dehl atlaugas par jaunu walsts kafes sijnju islaischanu. Apspreešot finansu un budščeta komisiija šcho likumprojektu, finansu un budščeta komisiija peenehma ar 13 pret 7 balsim šcho likumprojektu un leel preeščâ ari Satwerfmes Sapulzei to peenemt. Tahlat ar 13 pret 7 balsim ir peenemta šchi likumprojekta steidsamiba.

Prešidents J. Šchakste: Preeščlikums ir likumu par walsts kafes sijnju islaischanu isščkirt steidsamibas kahrtâ. Es lišču us balsošchanu steidsamibu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret steidsamibu. Tagad es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsošchanas. Es luhdsu pazeltees toš, kas ir par steidsamibu. Balsošchanas isnahkums: par steidsamibu ir nodotâš 78 balsis, pret to 46 un 1 atturejusēs. Tâ tad steidsamiba peenemta. Teef atklahtas wišpahrejas debates! Wahrds finansu ministrijas pahrwaldneekam.

Finansu ministrijas pahrwaldneeks S. Mejerowizs: Presidenta lungeš, augštâis namš! Waldbiba, greešdamâš ar luhgumu pee Satwerfmes Sapulzes atlaut winai islaišt kafes sijnmes par 1.100.000.000 rbl., turâ par šawu peenahkumu šinot augštai šapulzei par lihdsšchinejo šaimneezibas weidu un dot ihšu pahrklatu par muhsu finansielo stahwofli. No referenta šinojuma bija redšamš, ka laikâ no 1. aprila 1920. g. lihds 14. martam 1921. g. 1.281 miljons isdots špezialâm wajadsibam, pee kam sem šchi nošaufuma, isnemot naturalijas un dahrdsibas peemalkas, šaprotami weenigi ahrkahртеji isdewumi. Šinojumâ, ko referents zehla preeščâ, naw eerehšinati isdewumi par armiju, t. i. par kara laika armiju, kuras isdewumi par pagahjuscho budščeta gadu istaiša pušmiljarda rublu.

Finansistos-teoretikos ir daschadi uskati par kahртеjeem un ahrkahртеjeem budščeteem. Ir finansisti, kas noleeds ahrkahртеjos budščetus, turpretim ziti ašrahda us to, ka nenormalos walsts šaimneezibu laimetos budščets jadala kahртеjâ un ahrkahртеjâ. Ari muhsu budščets tâ šhini, tâ nahkoshâ gadâ jafadala minetâš grupâš. Ja mehš atskaitam nost isdewumus, ko referents zehla preeščâ un kuri naw ahrkahртеjas dabas, peemehram, isdewumi eeredneem, kareiwju gimenem u. t. t., kas šhini budščeta gadâ istaiša 231 miljonu rbl., un ja peeleeekam proporzionalu dalu no ta, kas tâ ahrkahртеjs isdewums bij wajadsigs armijai, tad isnahf, ka muhsu ahrkahртеjais budščets istaiša 1.371.000.000 rbl.

Ar ko mehš ešam šcho sumu šeguschi? Šcho sumu ešam šeguschi pa leelakai dakai ar pagahjuschâ gada emisijam. Pagahjuschâ gadâ šhini pašchâ laikâ t. i. no 1. aprila lihds šchâi deenai ir emiteta nauda par 1.167 miljoni. Tâ tad, mehš ešam šawu ahrkahртеjo budščetu gandrihš tikpat tâ pawišam šeguschi tikai ar emisijas palihdsibu. Weena dala, apmehram 200 miljoni no šchi ahrkahртеjâ budščeta, šegta ar kahртеjeem eenahkumeem. Ar ko šegti kahртеjee isdewumi? Kahртеjee isdewumi šegti weenigi ar kahртеjeem eenahkumeem. Tâš ir iâš teses, pee kurâm es gribeju palawetees, kuras es gribeju wišwairat uswehrt un šchâi augštai šapulzei darit šinamas. Es wehl reiš refumeju, ka ešam šawus šchi gada budščeta šaimneezibas kahртеjos isdewumus, kaut ari apstahkli bijuschi loti gruhti, tomehr šeguschi ar kahртеjeem eenahkumeem. Preešč ahrkahртеjeem isdewumeem, kuri, tâ es jau wairafahrt mineju, ir loti leeli, mehš ešam bijuschi špeesti gahdat lihdsfelks wimu

fegšchanai ar naudas preses palihdību. Zitu eenahkumu awotu preefšch tam mums naw bijis.

Safarā ar to pazelas zits jautajums, waj waldibai bijusi teesiba isdot un emitet naudu tik leelam ahrfahrtejam budšchetam, waj seme to ir prašijusi? Us to atbildi dod tee flaitki, kuruš referents zehla preefšchā. Mehš efam bijušchi speesti muhsu ispostitā semē eeguldit jaunus kapitalus, lai wina atjaunotu. Es peewedišchu tikai daschus faktus, kas leezinās par to, ka ir bijis nepeezeeschams dot eedsihwotajeem, muhsu pilsonem eespehjamibu atpuhstees no kara breesmam un sahft raschigu darbu.

Mina ir apmehram tahda, ka pa kara laiku Latwija saudejusi ap 31.000 sirgu, wairak nekā 82.000 leellopu u. t. t. Es negribu apgruhtinat augsto šapulzi ar daudseem flaitleem. Wini wiši pušlihds weenadi, wini wiši peerahda, ka muhsu tauta pa kara laiku ir leelā mehrā zeetusi un wahjinata. Šchis ir bijis galwenais eemesls, kapehž waldibai nahzees eeguldit leelas sumas laufšaimneezibas un ruhpnenezibas atjaunoschanā u. t. t. Tāpat jadow walsis eestahdem un walsis usnehmumeem peemehram dšelszeleem, monopoleem un ziteem jauni rihzibas kapitali. Tahda ir ihsumā aina par lihdsšchinejo šaimneezibu, kurā fahrtejee eenehmumi neween fegušchi fahrtejos isdewumus, bet pat wairak šimts miljonu no teem isleetoti ahrfahrtejo isdewumu fegšchanai.

Ja tik roščhaini aina stahw, ja pateesi pehž wiseem ispostiteem kara gadeem Latwijai ir isdewees jau pehž 2 gadu pastahweschanas fegšchigos isdewumus ar fahrtigeem eenahkumeem, tad tomehr pazelas jautajums, kapehž waldiba nahf preefšchā un praša jaunu emisiju un kahdeem mehrkeem wina luhds šcho emisiju. Waj waldiba neisahrdis ar šcho jauno emisiju to loti patihlamo glesnu, kuru es jums atlahwos tehlot? Waj islaischamee weens miljards weens šimts miljonu rublu nebuhš budšcheta defizits, un waj ar šcho emisiju neisjuh tese, ka fahrtejee eenahkumi budšchetā fegušchi fahrtejos isdewumus? Atbildi us šcho jautajumu pareds tās walsis waja dšibas, preefšch kurām teef isprašita jaunā emisija. Šnemot dšelszela defizitu, kursch paredšams 120 miljonu rublu leels, pahrejās sumas neet preefšch fahrtejo isdewumu fegšchanas. Waldiba konstatē, ka meščhu eksploatacijai winai ir wajadsigs 240 milj. rublu tā rihzibas kapitalis, kas jaeleef meščhos. Tāpat stahw ar lineem un ahdam. Ja mehš prasam šchis leelās sumas preefšch fokeem un lineem, tad tas isflaidrojams ar to, ka foki un lini naw tikušchi pahrdoti šchini budšcheta gadā un newar tikt šchini budšcheta gadā realiseti tik leelos apmehros, kā tas budšchetā paredšets. Naw mans usdewums kā finansu ministrijās pahrwaldneekam analiset un isflaidrot, kapehž foki naw pahrdoti tik leelos apmehros, kā tas bij paredšets; kapehž naw eenahkuschas tās sumas, kuras budšchetu fastahdot, mehš winā eewedām. Tam par eemešlu ir daudi un daschadi apstahkti. Faktis ir tas, ka walsstij peederoschais foku materials naw realisejams šchini budšcheta gadā. Walsis kofē budšcheta fegšchanai nauda wajadsiga un wina newar gaidit kamehr fokus pahrwehrtis naudā. Daudi šwarigats jautajums ir atteeziba us lineem. Weens no eemešleem, kadehl us lineem pašchlait naw peeprašijums, par ko man bija isdewiba pahrleezinatees Londonā, ir tas, ka pagahjuščhā gada nowembri Leelbritanijas waldiba isšweeda us pašaulēs tirgus no lineem šagatawotus audekla krahjumus preefšch šabeedroto armijam. Lihds ar to pahrpluhda tirgus un peeprašijumi pehž lineem apstahjās, jo tik ilgi,

famehr tirgus naw usfuhzis gatawos frahjumus, protams, wehrptuwes neprafa pehz jaunam ifejas weelam un tapehz wifu laifu no pagahjuschâ rudena peeprafijumi us lineem naw bijuschî ne Anglijâ, ne Franzijâ, ne Belgijâ. Sagad jau top manama tendenze pehz schim jehlweelam, bet es gribetu tomehr aifrahdit, ka ir ilusija domat, ka mehš warefim pahrdot linus par tam zenam, kahdas dabujam par dascham mafam partijam pagahjuschâ gadâ. Tâs mehš esam pahrdewuschî par spekulatiwam zenam. Wispahrejâs dsihwes standarts, salihdsinot to ar pirmskara zenam, paschlaif ir zaurmehrâ 3 reises augstaks, tapehz ari par ifejas weelam mums ir zeriba dabut 3 reises leelaku zenu, nekâ tas bij pirms fara. Ja mums bija isdewees pahrdot pagahjuschâ gadâ mafas partijas linu par spekulatiwam zenam tam wehrptuwem, kuras bij speestas ispildit noteiktos terminos agrafi nosleegtus lihgumus, tad ir saprotams, ka nahkotnê, kur wispahrejâs dsihwes lihmenis tuwojas normalam stahwoflim, zeret us schim spekulatiwam zenam naw ne mafakâ eemesla. Runat par to, ka waldiba isdarijusi saudejumus, war tikai tee, kas eedomajas, ka mehš warejam linus pahrdot par spekulatiwam zenam tahdos apmehros, kâ mums to bija. Bet tas nefaeetas ar ihstenibu.

Turpmakais postenis, kas teef luhgts preefsch budscheta segschanas, ir nerealifetee tirdsneezibas usnehmumi, kuru objekti kâ walsis wehriba atrodas muhfu rokâs, un beidsot deesgan leelas sumas teef luhgtas preefsch dselzela kâ rihzibas kapitals. Tâpat rihzibas kapitals nepeezeeschams preefsch buhwem. Tâ tad, no peeprafitas 1.100.000.000 leelâs emisijas tikai 120.000.000 domati fahrteju isdewumu segschanai, famehr pahrejâs sumas paredsetas ahrfahrtigam wajadsibam, rihzibas kapitalam un neecitlyst pagahjuschâ gada budscheta desizita segschanâ.

Beidsot atkaujât noskaidrot jautajumu, waj ir wajadsiga til leela emisija, kâ waldiba to prafa. Waj naw eespehjams isifit ar mafaku, jo, patš par šewi saprotams, ka leela emisijas prasiba naw walsstij deriga, bet kaitiga. Suma, kuru peewedu, un par kuru dauds tika debatets finansu un budscheta komissijâ, ir tas naudas daudsums, kas mums nepeezeeschami wajadsigs. Un ja augstâ šapulze peešpreestu furai katrai waldibai, kahda wina ari nebuhtu, mafaku emisijas sumu, schi waldiba buhtu speesta pehz pahris nedelam nahkt ar jaunu peeprafijumu, jo flaitki, kuri te tika peewesti, peerahda, ka ar mafaku emisiju newar apmeerinat tâs wajadsibas, kuras es augstai šapulzei zelu preefschâ.

Pehz ihfa pahrskata par lihdschinejo fainneezibas fahrtibu un par mehrkeem, kureem waldiba luhds jauno emisiju, es gribu pahreet us jautajumu, kâ waldiba domâ fainneekt nahkotnê, kahdas pahrmainas schini sinâ šagaidamas. Es newaru zelt preefschâ augstai šapulzei fainneezibas planu preefsch nahkoschâ gada. Sainneezibas plans ir walsis budschetš. Walsis budschetš, es zeru, tiks eefneegts, tillihds augstâ šapulze atgreifsees atpafat pee darba. Schis walsis budschetš dos pilnigi skaidru ainu par walsis fainneezisko programu nahkotnê. Wispahrigâs linijâs waldibas nodoms ir: ari nahkoschâ gadâ noteikti norobeschot fahrtejos budschetus no ahrfahrtjeem un panahkt ar pilnigu noteiktibu to, ka fahrtejee eenahkumi fedš fahrtejos isdewumus. Ja waldiba pirmâ pastahweschanas gadâ ahrfahrtjejo isdewumu segschanai bijusi speesta isleetot kâ weenigo eenahkumu awotu emisiju, tad nahkoschâ budscheta gadâ tam ir jaatkriht. Tâ kâ neatkriht ahrfahrtjejee

isidewumi, tad preefš ahrfahrtejeem eenahfumeem buhs jameklê ziti eenahfumu awoti, isnemot emisiju. Naw leelas zeribas isleetot eefšhejo aifnehmumu fâ awotu preefš ahrfahrtejeem eenahfumeem, jo nodoklu fkruhwe ir peeteefošchi fmagâ un wišpahrejâ pilšonu turiba naw tif leela, fâ eefšhejam aifnehmumam waretu peefšhirt leelu nofihmi. Paleef trefšais zefš, proti aifnehmumi ahršemês. Šchi awota ismantofšanai tagad naw wairš paredfamas tâš gruhfibaš, fahdas bija lihds Latwijas de jure atfihšchanai. Naw nekahds noflehšpums, fâ flehdsot ahršemês aifnehmumus lihds Latwijas de jure atfihšchanai, wajadseja dot tahdas konzeffijas, kuras nefaskan ar fchi augstâ nama gribu, ihpašchi agrarâ jautajumâ. Tadehl realifet ahrejo aifnehmumu lihds tam laifam, famehr Latwija wehl nebija atfihhta par teefifstu walsti, bija eefpehjamš weenigi uf loti fmageem, noteifumeem. Tagad fchi eefpehjamiba ir leelaka: Latwijai naw wairš lihdsfšhinejâš atfaribas, naw winai wairš jamalfâ ar neifdewigeem noteifumeem par to riflu, fo no winas prašija fâ no neatfihhtas walstis un naw ari tif stipri fajuhhtamš wairš ņpeedeens, ihpašchi uf sozjalo likumdofšhanu, fâ tas bija lihds fchim. Uewar pahrmest waldbiai, fâ wina buhtu dewuŝi konzeffijas, kuras runâ preti walstis fuwverenitatei. Samehrâ ar to, zif leeli buhs ahrfahrtejee eenahfumi, walstis buhs ņpeesta ari balanŝet ŝawuŝ ahrfahrtejoš isdewumus, jo naw eefpehjamš isdot wairaf nekâ eenem, naw eefpehjamš atlizinat no fahrtejeem eenahfumeem preefš ahrfahrtejeem isdewumeem prahwas ŝumas, naw eefpehjamš turpinat naudas drufu — atleef tâ tad tilai aifnehmumi ahršemês, fâ galwenais lihdsfelis ahrfahrtejeem eenahfumeem, un zif leeli fchee ahrfahrtejee eenahfumi buhs, gribot negribot taiš apmehros drihffitês un warês apmee-riinat ahrfahrtejoš isdewumus. Zitadi rihojotees ŝaimneeziŝkaiš ŝahwoflis nebuhs ŝpihdofšs, bet buhs behdigš, buhs warbuht behdigakš nekâ tagad. Lai to panahftu, buhs wajadŝigš ŝaŝaurinatees walstis pahrwaldes aparatâ. Ir jau paredŝeta daŝchu eestahŝchu likwidazija: nolemts likwidet wirŝpawehlneeka ŝhtabu, pahrejt uf meera laifu armiju; ir nodomats likwidet apgahdibas ministriju wiŝtuwakâ nahlotnê. Ar to naw ŝazitš, fâ apgahdibas ministrijas ŝunzfijas tifs galigi likwidetas — tâš ŝunzfijas, kuras buhs nepecezeefŝhamas, nahlotnê pahrees zitoš reŝoros. Šklaidri paredŝams tas, fâ zaur ŝchahdu eestahŝchu ŝakaufefŝchanu un zitu eestahŝchu likwidefŝchanu, isdewumi ŝamaŝinafees. Tâpat waldbiba nopeeinu wehribu peegreeŝch eerednu ŝaŝahwa ŝamaŝinaŝchanai. Naw eefpehjamš ar tif plaŝcheem eerednu ŝhtateem dŝihwot un tapehž waldbibas nodoms ir ar dauds ŝtingrafu roku ŝhtatees pee eerednu palahpeniŝlas ŝamaŝinaŝchanas, nekâ tas darits lihds fchim.

Weidsot, runajot par jaunuo emisiju, gribu pahreet pee jautajuma, zif tad galu galâ Latwijai naudas buhs isdots, un ja ari augstais namš peefrifstu ŝchaj jaunai emisijai, waj tad Latwija nebuhs emitejuŝi dauds wairaf, nekâ uf to mums teefiba, raugotees no walstis geografiflas platibas un eedŝihwotaju ŝlaita. Ja augstais namš peefritis jaunai emisijai, tad ar eepreefŝhejam ŝuman buhs pawifam emiteš 2½ miljardu rublu. Lai waretu ŝpreest par to, waj fchi ŝuma ir peemehrota Latwijas apŝtahleem, eš gribu wilft paraleli ŝtarp mums un Igauniju. Igaunija lihds fchim ir emitejuŝi 2.200.000.000 igauņu markas. Ir gruhhti ŝalihdsinat, zif reiŝ Igaunijas marka ir newehrtigaka waj labaka par Latwijas rubli. Ramehr naw ŝtabilas wehrtibas, ar fo waretu naudas ŝihnju relatiwo wehrtibu ismehrot, naw eefpehjamš noteift atteezibas ŝtarp Igaunijas marku un Latwijas rubli. Pehž birŝchâš kurŝa ŝchobrihd

starpibas starp abam naudas weenibam gandrifs naw. Ja Igaunijai bijis wajadfigs emitet 2.200.000.000 igaunu marfu, tad ar pilnu taisnibu war fazit, ka 2¹/₂ miljarda rublu preeksch Latwijas naw par dauds. Zelas otrs jautajums, waj ar fawu emisiju Igaunija nonakufi pee walfis bankrota waj ne. Igaunijas finansielais stahwolliis weenu gadu atpalat bija tahds pat, kahda mehš atrodamees schodeen, bet tagad Igaunija tuwojas jau norma-leem dsihwes apstahkteem. Ja wairakus mehneschus Igaunijas nauda ir stabila un neswahrstas, tad isflaidrojums tam ir weentahrschis: Igaunija eewed apmehram tikpat dauds, zit wina iswed. Igaunija nejuht papira naudas pahrpilnibu, tapehz man schheet, ka emitejamās naudas kopdaudsums wehl nepahrsneeds to apmehru, kahds Latwijai, falihsdinot ar Igauniju, nepeezeeschami wajadfigs. See ir tee motiwi ihsoš wahrdoš, furus gribeju zelt preekschā schai augstai sapulzei safarā ar waldibas luhgumu pehz jaunās emisijas. Presidents J. Tschakste: Wahrds Buschewizam.

U. Buschewizs (sozialdemokrats): Naw un newar buht sewischki patihkami runat par naudas emisiju un jo wairaf nepatihkami, kad jaruna taisni par scho emisiju. Ir parasts, ka zilwefi wispahar par nelaimi neruna, mehgina par to pat nedomat un met tai leelu lihktumu apfahrt. Tahda nelaimie preeksch Latwijas ir schi jaunā emisija tapehz, ka ta satrizina tautā wifu palahwibu us to, ka mehš kahdreif walfis fainneeziba tiksim us kahjam. Juhs redsat, zit weegla weida schi nelaimie teef usspeesta. Te nahf ar parasto steidsamibu. Raut gan jau pee pagahjuschās emisijas tika aifrahdiis no schis weetas us paredsamo istruhktumu walfis eenahktumu budscheta un ta warbuhtejam sekam, tomehr waldiba neparuhpejas apspreestees pee laika ar finansu un budscheta komisiju par walfis finansielo stahwolli. Par to kahka domat tikai tad, kad bij jau fainneekots tik tahlu, ka kasē nebija wairs — neteifschu ne rubla, bet — nebij wairs to rehklus segt. Wifu laiku tā rihkojotees, waldiba azim redsot palahwas us to, ka wajadfigā brihdi „die Mameluken werden's schon besorgen“. Nofskaidrot weenā waj diwās komisijas sehds, kahdas bija paspehjamās noturet pa to laiku, kamehr emisijas likums tika eefneegts Satwerfmes Sapulzē un nahf tagad sche preekschā; noskaidrot wifus tos apstahklus, kas isfauz scho emisiju, un ar to fahstittās blafus parahdibas naw un nebij eespehjamās. Schi noskaidroschana tomehr buhtu bijusi loti weetā, jo tajās diwās budscheta komisijas sehds, furās tika emisija apspreesta, israhdijs, ka waldibas usdotee skaitli nesaeetas ar budscheta komisijas skaitkeem. Paschā galwenā leetā — budscheta istruhktumā — isnahf, ka pehz budscheta komisijas aprehkina istruhktums sneedsas tikai pee 529 miljoneem, turpretim waldiba prafa 1100 miljonu. Jau 24 stundās paspehja scho to noskaidrot, paleelinot budscheta komisijas skaitlus par dascheem desmits miljoneem, bet tahlaf ihšā laika dehl netikām. Nofskaidriba un nesafkana starp waldibas un budscheta komisijas dateem tā i palika. Waldiba apgalwo, ka us lineem ir 420 miljonu istruhktuma, bet pehz budscheta komisijas aprehkina istruhktums waretu buht ne leelaf par 200 miljoneem. Nofskaidrot, kapehz tahda starpiba ir, nepaspehja. Wareja konstatet tikai to, ka waldibas pasfaidrojumi nesaeetas gluschi ar fakteem. Tā waldiba ufdewufi pee emisijas klahtheelikta pasfaidrojumā, ka istruhktums us fokeem budscheta gadā efot 240 miljonu. Bet finansu komisija nahza pee noskaidroschanas un ari waldibas preekschstahweem palahparehkinot isnahza, ka schi suma buhtu 290 miljonu. Tā tad redseet, tee skaitli, ko te wal-

diba pašneefs, tee naw tahdi, us kureem waretu palaistees. Saprotams, budschets ir tikai isdewumu un eenahkumu projekts un tur peewestee skaitli war grositees safara ar realas fainneezibas plana isweschanu. Bet ja mehš sinam, ka tekosha gada budschets fastahdits gada beigās, tad isdewumi un eenahkumi jau puzlihds realijeti, tad tik leelu domu starpibu starp budscheta komistiju un waldibas apgalwojumu newaretu sagaidit.

Waldibas skaitli nesaeetas ne tikai ar budscheta komisijas skaitleem. Schee waldibas eesneegtee skaitli nesaeetas pat ar atfewiscku resoru eesneegteem dateem. To wadjadseja atsiht ari finansu ministra weetas ispiditajam, peemehram, tai pascha meschu effploatazijas leeta. Newajaga tadehl domat jau tuhlin ko laumu — ja pamatigaki pamekletu, warbuht ka scho nesastanu waretu ari nowehrst, tikai lai to waretu panahkt, tad wispirms wajaga laifa, bet nenahkt ar nepahrbauditeem skaitleem un preefschlikumu, lai mehš diwu deenu laika toš pahrbauditu un dotu tuhlin sawu sankziju. Un par kahdam leetam mums jadod sankzija! Budscheta komisijai tika no finansu ministrijas paskaidrots, ka no koku effporta eenahkums ir 48 miljoni rublu, turpretim meschu effploatazijas pahrwalde konstataja, ka pehz grahmatam koki, teesa, pahrnehti no pahrwaldes par 48 miljoneem rublu, bet faktiska koku zena bijusi, pahrrehkinot pehz pahrdoschanas laika kurša Latwijas waluta, 108 miljoni. Kur palikuschi pahrejee 60 miljoni — waj tee aiskiisti us Rigas birschu kurša „zelschanai“, waj pahrwesti us ziteem reforeem un usnemi wina budschetos, tas palika noslehpums. Tas tomehr naw interesantakais. Peeturotees pee finansu ministrijas skaitleem, no mescha effploatazijas par 24.000 standartu un wairak tuhlfstoschu kub. asu zitu effporta koku skaidrs atlikums waretu buht ne wairak, ka 27 miljoni rublu, resp. ne wairak par 1.000 rublu par standartu. Turpretim zelmu nauda tai pascha laika bij trihs reis tik leela, un ta isnahkt, it ka meschu effploatazijas pahrwaldei buhtu japeemaska flahkt 2.000 rbl. no standarta. Pehz finansu ministrijas dateem tas ta isnahkt, bet pateesiba, protams, ir zitadi. Meschu effploatazija dod walstij loti prahwis atlikumus un no finansu ministrijas skaitleem usmesta aina neatspogulo dshiwes ihstenibu. Weena otra walsts usnehmuma leetderibas nowehrteschanā us waldibas preefscha zelteem skaitleem ari palautees newar.

Bet atstahsim formelo pusi pee malas un peegreesifimees emisijas faturam. Emisija prasita tekosha budscheta gada isdewumu fegschanai un waldiba paskaidro, ka istruhkums zehlees aif ta eemesla, ka no dascheem walsts usnehmumeem eenahkumi naw bijuschi tik leeli, ka budscheta paredsets, bet mehš jau redsejam, zif dauds us waldibas skaitleem war palaistees. Bet ja istruhkums teescham tik leels, tad kadehl muhsu waldiba sawa darbiba newareja eegaumet freewu parunu: „по одежде и ножки“ un samasinat isdewumu budschetu, pee tam ne tikai par teem dascheem desmit miljoneem, ko isdarijusi budscheta komisija, bet nesalihdsinami plaschatos apmehros, kas bij eespehjams mainot politiku. Waldibai istruhkumu wadjadseja jau laika paredset un Latwijas walsts fainneeziskam spehjam peemehrot ari sawu politiku. Tas naw notizis un tadehl schi emisija.

Bet par walsts politiku mehš runasim zitreif. Schoreif mani interese tee eenahkumu awoti, us kureem waldiba atfauzas, norahdot us sawas fainneezibas planu — budschetu. Ja mehš peegreesifimees schim fainneezibas „planam“, tad jaatsiht, ka pate ta ideja, tas pirmais aprehkns, kas

lifs budŖeta pamatà, ir pareiss: budŖetis usbuhwets newis us nodofleem, turus pareis̄s tifaĩ 15%, bet us eenahfumeem no walsts usnehmumeem. Ėif-tahlu ideja pareisa, bet budŖeta ispildifchana, tà to rahda jaunà emisija, naw tahda, kas waretu apmeerinat, fewifŖki wehl, fa ewehrojã, fa bes Ŗchis emisijas 37% no walsts budŖeta jau tà tifa feġts ar walsts faŖes ihmju islaischanu. Ės nesaprotu, fa war buht tahdi ahrfahrteji apstahkli, kur faktifski naw zitas isejas, tà islais̄t walsts faŖes Ŗhmes, bet pagahjuschà gada otrà pusē tahdu apstahklu nebij un dauds isdewigãl buhtu bijis mafat diwfahrtigas waj trihŖtahriigas procentes aisdewu kapitalã, nekà islais̄t jaunu emisiju. ĖeŖsa, muhŖu wahzu kolegi Rigãš domē eeteiza labãl islais̄t naudu, nekà meklet to zitu, jo naudas̄ islaidums̄ esot „besmafkas̄ aisdewums̄“, bet no peedsihwojumeem meh̄s redsam, fa tamlihdŖigs̄ „besmafkas̄ aisdewums̄“ ismafka arweenu 100% un wairãf, t. i. diwas̄ reises̄ wairãf, nekà wis-augstãšs̄ procentes aisdewu kapitalã. Waldiba Ŗawà laikã ir aisnehmumu meklejusi. To leezina Ŗarunas̄ ar Ėildenu Ėmitu un Ŗchis Ŗarunas̄ warejam nemt nopeetni til ilgi, kamehr nemehġinaja weifala leetãš eejaukt ari de Ŗure un kamehr neisrahdiãš, fa preeŖŖchrozibas̄, kas̄ faistijãš ar tamlihdŖigeem aisnehmumeem, teef prasitas̄ no firmãš, kas̄ nebij prãtusi laikã aptwert pãŖãules̄ tirġus̄ apstahklus̄ un tà pãfargãt muh̄s no Ŗãudejumeem. Man leekãš, fa i bes̄ Ŗchis̄ firmãš buhtu bijis eespehjam̄s̄ dabut aisdewumus̄, ja ne bankãš kreditu, tad preeŖŖch walsts usnehmumeem. Ėa masãjai Ėeepãjas pilŖŖetaĩ, furãĩ naw ne linu ne Ŗãwu meŖchu, bij eespehjam̄s̄ dabut lihds̄ 50 tuhŖstoschu mahrzinas̄ operatiwa kredita, tad, man leekãš, fa Ŗamehrã wehl dauds̄ pãŖchãtos̄ apmehros̄ tas̄ bij eespehjam̄s̄ walstij. Bet wãldiba atrada par labãku eet zitus̄ zelus̄ un rezultati ir Ŗinami. Rezultati ir tee, par kureem pãŖchlaif eet runa, waluta ir milŖigi kritaŖees̄, bet eenahfumu, to zereja — naw.

Runãjot par eenahfumeem, Meijerowiza kungs̄ pagahja teem weegli garam. Ėri es̄ pee Ŗchi jautajuma negribu ilgi pãfãwetees̄, bet dãŖchus̄ wahrdus̄ eebilŖi turu par nepeezees̖chãmu. Ėirmã weetã no usnehmumeem Ŗahw operãzijas̄ ar lineem un Ŗche israhdas̄, fa te neween ahreã konjuktura un pãfãules̄ tirġus̄ ir wainigi pee istruhfuma, bet leelã mehrrã ari pati wãldiba: nepeelãis̖chama walsts Ŗãimneeziãã ir politika, kura islais̄chã linus̄ no Ŗãwãm rokãm un Ŗpekulē peh̄z tam us̄ winu zenãš zels̖chãnos̄ un tamlihdŖ usnemas̄ risku, kas̄ ar tamlihdŖigu Ŗpekulãziju ir faistits̄. Waldiba, tahlaŖ, pãhrãf pãfãhwuŖees̄ us̄ ahrŖemes̄ onkuleem un naw paruhpejus̖ees̄ par to, lai waretu linus̄ laikã pãhrãdot. Ėzim redŖot, ahrŖemes̄ preeŖŖchŖahwji ir ruhpejus̖chees̄ wairãf par to, lai dabutu Ėãtwijas̄ de jure atsihŖchanu, nekà lai orientetu muhŖu wãldibu par ŖãimneeziŖkeem apstahkleem un konjukturu pãfãules̄ tirġu un Ŗekotu wairãf muhŖu eksportãm un importãm. Ėãš pãts̄ ir Ŗãfãms̄ par Ŗokeem. Ėri tur ir Ŗpekulets̄ ar pãhrãf augŖtãm zenãm, kas̄ pãdãrija par neeespehjamu katru priwãtu inĩziãtãwĩ un rezultatã wãldiba weena til wareja Ŗrahdat Ėãtwijas̄ meŖchos̄. Bes̄ tam wehl ir weens̄ eemeŖŖs̄, kas̄ trãuzē walsts usnehmumus̄, proti tas̄, fa pãŖchãš operãzijas̄ ir islais̄itas̄ pa dãŖchãdeem reŖoreem, pa dãŖchãdãm ministrijãm, winãš naw apweenotãš weenãš rokãš, katrs̄ riħtojas̄ us̄ Ŗãwu galwu, bees̖chi ween nebuhdãms̄ pee-teekos̖chi orientets̄ par tirġus̄ apstahkleem. Ėche es̄ waretu peewest̄ tà pee-mehru kahdu gadijumu no nesenãš pagãhtnes̄, kur kahds̄ departaments̄, is-dãrot us̄ Ŗãwu galwu operãzijas̄ un eenemot par 100% mafãf, nekà pãŖch-reis̄ bij eespehjam̄s̄, tomeh̄r pãlizis̄ pãhrleeziãã, fa winŖch noslehdŖis̄ preeŖŖch

waldibas labu weikalu. Schai leetai ir ari sawa pikanta puze, pikanta preefch Satwersmes Sapulzes. Bet par to nerunasim. Ja grib taisit no walfis operazijam slehdseenu, tad tas war buht tikai tahds: blafus nepeeteefschai orientazijai par pasaules tirgu un konjunkturu, waldibai naw bijis neweena tahda tautsaimneeka, kursch saprastu, ka pehz ta posta, furu farsch Ciropai nodarijis, zenas pasaules tirgu, neluhfojotees us leelo wajadsibu pehz mantam saimneezistās dshwes atjaunoschanai, newares noturetees pirfshanas fpehjas frifshanas dehl. Bes tam waldiba rihfojusees, spekulajot us pahraf augstam zenam, pawirfchi. Tās ir kluhdas, kuras waldibai war mest preefchā atteezibā us operazijam, kas mums naw dewufshas gaiditos eenahfumuš. Bet waretu apmeerinatees, ka nekluhdas tikai tas, kas neko nedara, un laisi to wifu pahraf galwu, ja waldiba schis kluhdas buhtu atsinusi un rahdijusi mums nahkotnē labakas isredses. Schis labakās isredses us nahkotni Meijerowiza kungs mehginaja eegalwot mums ar to, ka ar muhsu fahrtejo budfchetu stahwot ahrfahртеji labi. Rahrtejee eenahfumi ne tikai fedot fahrtejos isdewumuš, bet pat pahrfneedsot toš. No budfcheta komifijas pehdejās sehdes Meijerowiza kungs tomehr sino, ka leelas starpibas starp ahrfahртеjeem budfcheteem preefch walfis saimneezibas naw. Ja grib spreesi pareisi, tad wajaga runat ne par fahrtejeem waj ahrfahртеjeem, bet gan par wairaf waj masaf wajadsigeem isdewumeem. Reali eedalit isdewumuš fahrtejos un ahrfahртеjos newar un ari naw wajadsigs. Waluhfojeet til, ko muhsu waldiba fkaita pee ahrfahртеjā budfcheta un juhs atradiseet tur i naturalijas eeredneem, i algas paaugstinafchanu u. t. t. See ir isdewumi, kuri atfahртеjas katru mehnesi, kuri ir japeefkaita pee fahrtejas algas eeredneem un tee radās tadehl, ka muhsu walutas kursf kritis. Soš fkaitit par ahrfahртеjeem isdewumeem naw eespehjamās, jo tad ar dauds leelatu teefibu pee ahrfahртеjeem eenahfumeem war list to, ko finansu ministrija us walutas nopelnijusi, tāpat toš nominelos eenahfumuš, kuri zehlfchees safarā ar walutas frifchanu un nodoklu paaugstinafchanu u. t. t. u. t. t. Tikai wisi fchee eenahfumi peefkaiitit pee fahrtejeem eenahfumeem, kadehl peefkaiitit pee ahrfahртеjeem isdewumeem tahda pascha rafhura no walutas frifshanas issauktu fahrtejo isdewumu paleelinafchanu naw ne masafā eemefla.

Bet es gribu eet tahlaf. Se Meijerowiza kungs apgalwoja, ka muhsu fahrtejais budfchets stahwot loti labi, bet es gribu apgalwot, ka tas, ko te Meijerowiza kungs mehgina mums eegalwot, ir absoluti nepareisi un ka fahrtejee eenahfumi tahli nefeds pat tā fāuzamos fahrtejos isdewumuš. Pehz nupat no budfcheta komifijas sabalansetā budfcheta fahrtejo isdewumu ir 1.281.000.000 un fahrtejo eenahfumu 1.422.000.000. Leefas, ka feds. Meijerowiza kungs pat apgalwo, ka ne tikai ka feds, bet paleefot wehl pahri ahrfahртеjam budfchetam. Tikai Meijerowiza kungs ir aismirfšis, ka budfcheta komifijā ir isrehkinats istrufkums 529 miljonu leels, turpretim waldiba ir to aprekinajusi us 1100 miljoneem, tas ir par apmehram 570 miljoneem wairaf. Atrahkinot to no 1442 miljoneem, rodas istrufkums radees zaur eenahfumu fāmasinafchanos. Ja, turpretim, nem wifu budfchetu, tad juhs atradiseet, ka mums eenahfumi feds apmehram tikai weenu zeturto dalu no wifa budfcheta. Ta ir ta „spihdoschā glesna“, par ko te runaja Meijerowiza kungs. Tahlaf winsch folija, ka nu fhogad fā hijis, tā hijis, bet nahkofchu gadu gan aprehkinafchot fahrtigi wifus fahrtejos un ahrfahртеjos isdewumuš un masafais

fahrtejo budſchetu mehginafchot ſabalanfet. Es labpraht gribu tizet, ka buhs eefpehjamš weena otra refora iſdemumus ſamaſinat un pee labas gribas par deefgan eewehrojamam ſumam, bet ja walddiba domā tahdā weidā ſabalanfet budſchetu, tad es gribu apgalwot, ka muhſu apſtahlloš pee muhſu ſabrukuma, kur jaſaht ſaimneezifkā laukā uſbuhweš darš, taš nebuhs eefpehjamš. Nebuhs eefpehjamš beš dauš maš ſahrtigaš walſtš ſaimneefoſchanaš ſamaſinat nahfoſchā gadā pat to realo budſchetu, ſahdš mumš jau ir, un es baidoš, ka wiſch wehl peeaugš un paleefot pee tagadejā budſcheta (realā) un lihdfſchinejam wina iſpildifchanaš. metodem, taš noſihmē ne wairat ne maſat kā 6 lihdf 7 miljardu jaunu emiſiju. Ja tagad pehz ſchiš emiſijaš buhs iſlaiſtš mehneſi apmehram par 200 miljonu walſtš ſafeš ſihmju, tad nemot wehrā, ka muhſu waluta jau tagad ir diwreif ſemata par zaurmehra walutu pagahjuſchā gadā un to paſchu atteezinot uš nahfoſchu gadu, war rehſinat, ka anglu mahrzina maſkās nahfoſchā budſcheta gadā zaurmehrā ne 500 un 1000, bet 1500 Latwijāš rublu un tamlihdf ſatrā mehneſi dabuſeet iſlaiſt ne wiš 200 miljonuš, bet 600 miljonuš, lai realiſetu tikpat leelu budſchetu kā ſchogad. Un ka ſchoreif teorija neaſchkiras dauš no praſkeš, to jumš warēš apleezinat tee walddibaš preeſchſtahwji, kuri wahz materialuš par nahfoſchā gada budſchetu. Preeſch Latwijāš ahrſahrtigi bihſtamo ſtahwofli Meijerowiza kungš, azimredſot, neapſinaš, ja wiſch mehgina eegalwot, ka neefot ſewiſchki to uſtrautteeš par nahfoſcho gadu, jo mumš paleefot lini, kuri atrodas Rigā un zitāš plſehtaš, lihdf 4000 tonnu par apmehram 400.000.000 rbl. Beš tam eſot ſahdi 10.000 ſtandartu ſofu, kuru wehrtiba ſneedſaš pee 221.000.000 rbl.; eſot ari wehl linſeſklaš. Teefa, par ſcho materialu waram dabuht deefgan leelaš ſumaš, un kaut tāš neſedš tagadejo emiſiju, bet mehneſchuš 2 lihdf 3 waretu wilkt. Bet... un te nu nahf taš leelaiš bet, proti — ka mumš minetee lini ſaktiſki wairš nepeeder, jo walddiba aiſmirkuſi peemetinat, ka beš lineem Rigā un Latwijā mumš ir lini wehl Londonā, par kureem ir ſanemtš 200 mahrzinaš awanſa par tonnu. Tagad linuš pahrdodot, war dabut tikai 100 mahrzinaš par tonnu, tā ka 100 mahrzinaš buhs jamaſkā atpaſat un taš iſtaifa tā pušlihdf to ſumu, to mehš par Rigāš lineem waretu eenemt. Tā tad mumš paleef tikai ſofu. Ja mehš parehſinaſim tahtat, tad redſeſim, ka nowelkot rihzibaš kapitalu nahfoſcham gadam noſt, ar to pelnu, kaš no lineem un ſofeem atleekas, nepeeteek, lai ſegtu atmaſſu par dabuteem awanſeem uš lineem. Taš wiš pateizoteeš ſpekulatiwai pawirſchibai tirgojoteeš ar lineem. Tā tad likwidejot lihdfſchinejāš operazijaš preeſch nahfoſchā gada mumš atliſkeš dauš maſakš operazijaš kapitalš, nekā taš mumš bija ſchogad, maſakš ne tikai reali, bet pat nominali, neluhfojoteeš uš Latwijāš rubla kurſa miſigo kriſchānu.

Tāš ir tāš realāš perſpektiweš, kaš aiš Meijerowiza kunga „ſpihdofchāš gleſnaš“, ſakarā ar tagadejo emiſiju un iho paſſaidrojumu mumš atlahjaš. Ra ſchiš perſpektiweš newar modinat uſtizibu uš ſaimneezifku atſelſchānu, taš ir ſkaidrš. Ja pehz tam nahf walddiba ar preeſchlikumu iſlaiſt jaunu emiſiju, tad wareja ſagaidit, ka wina doš pamatiguš paſſaidrojumuš, kā tefoſchā gadā iſtruhumuš zehlees; kā domā, kaut wišpahrigoš wilzeenoš, nahfoſcho gadu ſaimneefot, ziſ leeli apmehram buhs iſdewumi un kā 10š domā ſegt. To mehš gan warejam praſit, bet tomehr no ta neka nedſirdejām. Maſkawā, kur walddiba ari paſchlaif atrodas wiſleelakā ſabrukuma preeſchwakarā, nahza Leniſ un paſinoja: „Ja, mehš atrodameeš leela

fabrukuma preefſchâ — ne tikaſi preefſchâ, bet jau winâ eefſchâ un wainigi ir ne tikaſi ahrfahrtejee apſtahkli — lihds wainigi eſam ari mehſ paſchi. Mehſ eſam kluhdijufchees ahrejä politikâ — karâ ar Polju, eſam kluhdijufchees eefſchejä politikâ un ari ſaimneezifkâ politikâ.“ Pehz tahdas atſihschanâs war ſagaidit, ka, ja ſaimneezifko fabrukumu nowehrſt ari naw tiſ weegli eefpehjamſ, tad tomehr buhſ zenſchanâs kaut ko labot un nowehrſt. Bet ja tajâ weetâ nahſ mums ar eegalwojumeem par tiſ patihſtamu gleſnu walſts finanſeſ, ka mums atleek tiſ rihtotees täpat tahlaſ kâ lihds ſchim, tad, neatkarigi no muhſ politikâm atteezibam pret tagadejo waldbibu, pehz tahdeem wahrdeem mehſ winai nekahdu jaunu emiſſiju jau tadehl ween atwehlet newaram.

Preſidents J. T ſ c h a ſ t e: Wahrds Blodneekam.

U. Blodneekſ (demokratu ſaweeniba): Lotſi godatee deputatu lungi! Waldibas peepraſijums pehz teeſibas iſlaiſt no jauna papira naudu 1.100.000.000 rublu leelumâ pahrſteids ne tiſ ween toſ, kuri warbuht atrodas tahlu no finanſistu aprindam, bet ari daudsus no finanſu un budſcheta komiſſijas lozſkeem. Bij ſinamſ, ka ſchi gada budſchets newar tiſt ſabalansets, ka ir iſtruhkums, bet noſſaidroſchanâs, ka iſtruhkums ir tiſ leeſ, tqd, kad bij notizis taſ, ko wiſmaſak gribeja redſet, t. i., kad waldbiba eefneedſa peepraſijumu pehz wairak nekâ 1.000.000.000 rublu papira naudas iſlaiduma, taſ atwehra aziſ ari teem nelabojameem optimiſteem, kuri zereja un domaja, ka mehſ maſakais ſchi gada budſchetu noſlehgſim ar pehdejo naudas iſlaidumu, kuru mehſ atwehlejam ar labâm zeribam, ka ſchogad newajadses wairak papira naudas iſlaiſt; ari teem nahzâs pahrleezinatees, ka tur kaut kaſ naw labi. Ja ſkaidrs, ka naw ſabalansets budſchets, un naw ari nekahdi reſurſi ahrfahrtejo iſdewumu ſegſchanai, tad warejam maſakais ſchogad mehſ tiſt paſargati no deſizita ſegſchanas ar jaunu papira naudas iſlaidumu. Bet ſchis zeribas bija weltas. Tagad patlaban mehſ ſtahwam alternatiwes preefſchâ. Täpat kâ winreis muhſ noſtahda pilnigi nenowehrſchamâ, beſiſejas ſtahwolli, proti walſts kaſe jau ilgatu laiku neiſmaſâ pilnigi orderus un ſcho orderu ir ſafrahjees par wairak ſimteem miljonu rublu. Schoreis nelaima ir wehl leelaka zaur to, ka winreis ſedſa wehl orderus, uſ kureem nahzâs iſmaſkat karawihreem, walſts uſnehmumu darbineekeem, bet ſchoreis iſrahdas, ka pat pehdejeem alga neteek pilnigi iſmaſkata. Mehſ eſam nokluwufchi neapſtaufchamâ ſtahwolli, fur walſts aparats draud apſtahtees un mehſ eſam peefpeesti tâ pee ſeenas, ka ir jaatkauj jaunas kaſes ſihmes drukat, ja negribam, lai wiſſ walſts aparats apſtahjas.

Ja ſchi tekofchâ gada budſcheta iſtruhkums, kuſch aprehkinats jau iſpraſitâs ſumas leelumâ, ir tiſ leeſ, tad ir eemeſſis apſkatit, kâ wiſch ir zehlees, ka pehz daſchi reſori naw dewufchi zeretos eenahkumus. Iſrahdas, ka naw dewufchi eenehmumus taiſni tahdi reſori, no kureem walſts wareja wiſwairak gaidit. Taiſni tahdas weetas, tahdi poſteni, kuri iſtruhkumu nedrihtſteja dot, tee ir ſchos deſizitus dewufchi. Proti, meſchi, lini un ziti galwenee eenehmuma awoti ſchoreis bijufchi wainigee, tee dewufchi iſtruhkumus. Täpat ari muita kopâ ar daſcheem maſakeem poſteneem. Klacht nahſ wehl deſelzeli. kuru deſizitis ir ap 200.000.000 rublu. Scho 1920. lihds 1921. budſcheta gadâ radufchos iſtruhkumu tad nu ir paredſets ſegt ar emiſſijas palihdsibu. Kad pehdejo reiſi atwehleja emitet naudu, tad jau ſiſa norahditſ, kahdu ahrfahrtingi ſliktu eeſpaidu taſ atſtahſ uſ muhſu naudas

kursu, wehl wairaf tamdehl, ka muhsu papira rubliš naw garantetš ar feltu. Mehš finam, ka muhsu nauda neteef foteta ahršemes birščâ, wina tur naw pilnteešiga, winai naw stabila wehrtiba. Šcho apstahkli weikli ismanto dasčadu fugu špekulanti un ziti, kas mihl isleetot katru isdewibu, lai pazeltu zenas us prezem. Škaidri bija finams, ka zenas zelsees un lihds ar to buhs algas peeprafijums un atkal warbuht wajadsēs paredset ahrfahrtejâ budsčeta jaunās sumas, šcho jauno isdewumu šegšanai. Šchoreiš leeta ir draudoščata. Teef peeprafita dauds leelaka suma un nō šchis sumas atwehleščanas, pareisaki nō šchis naudas islaisšanas apgrošibâ leetas paliks wehl launakas. Mehš redsam, ka ta labâ glesna, par kuru runaja patreisejais finanšu ministrijas pahrwaldneeks, ka mehš waram nostahdit šew par labu peemehru Igauniju, ka Igaunijas marka lihdsinas tagad Latwijas rublim, šchis peemehrs ir deesgan neisdewees, jo šche teef peemiršta weena nō galwenâm leetam: Igaunija ir mahzejuši šaklanot jau gandrihs pilnigi eewedumu ar iswedumu. Igaunija iswed galwenâm fahrtam spiritu un labu daļu linus. Mums ir mešči un lini un pee tam deesgan prahws wairums. Šchos eebildumus, kuri lihds šchim te tika zelti, ka tās mantas newar eksportet aif ta eemesla, ka winas esot lehtas un neefot peeprafijumu, es gribetu atšpehkt tâ, ka labaf neislaišt papira naudas šihmes, bet ari par lehtakâm zenam mehš warejâm faut daku linu eksportet. Tad mums eenahktu ahršemju waluta un nebuhtu nō jauna jaislaisch papira nauda, jo islaišt papira naudu nosihmē muhsu kursu nošit, issaukt jaunās strahdneeku prasibas prehz algas paaugstinasšanas, issaukt jaunus streikus un tas preesch mums dauds launaki, nefa aisdot kahdu bagatibu prom faut ari par lehtaku zenu. Newaru eedomatees, ka šchi gada budsčeta newareja paredset šchi gada istruhkumus. Mehš redsam, ka istruhkums ir wairaf nekâ miljards rublu. Nesinu, waj tur wainigi pašchi rešori, kuri nerekhinas ar eepreesch usstahdito budsčetu, nahf ar dasčadeem papildu kreditu peeprafijumeem un tâ rodas jauni isdewumi, kuras nahkas šegt ahrfahrtejâ zelâ, jeb waj tur ir ziti eemesli. Bet weena pateestiba par wišâm leetam buhtu jaewehro. un to wareja ari eewehrot, wareja finamâ mehrâ ja nu ne pawisam regulet, tad tomehr šaklanot importu ar eksportu. Šo wareja panahkt un ja tas naw darits, tad te ir flahht warbuht beš teem eemesleem, kuri ir jau mineti, ka naw zenas un naw peeprafijumu, ziti aprehkni uskureem nahkas weenmehr un alasch aifrahdit, kad eet runa par muhsu ahrejeem aifnehmumeem. Weenmehr ar finamâm ilgam — warbuht pehdejâ laikâ winas ir masinajuschâs — ir štatijuschees us Metal and Chemical Bank. Mans preeschrunatajš isfmehla wišus datus pilnâ mehrâ, kas tika zelti preeschâ nō waldbibas un nostahdroti komišijâ par fahrtigeem un ahrfahrtigeem eenahumeem un isdewumeem. Tadehl es pee ta ilgal nepafaweschos, bet gribu uswehrt wehl daschus zitus eemeslus, ari psichologiskus eemeslus.

Mums patlaban ir ostâ leelaks frahjums linu, un domaju, ka winus faut waj daku, tur eeruna newar buht, waretu šuhit projam, lai eeguhtu ahršemes walutu un mums pee emišijas nemas nebuhtu jateras. Wehl israhdas, ka ir eespehjams uspirkt Latwijâ epmehram 5000 tonnu linu. Ja mehš šchos linus patlaban newaram eepirkt, ja mums truhsit naudas, ja walšis kase ir ismaksas pahtraukusi, waj tad newaretu pahrdot tos linus, kas mums jau ir, dabut walutu un tad mums buhtu nauda preesch to linu eepirkscha-

naš, kaš gul spihferoš un warbuht tur pat maitajas. Bes tam mums ir deesgan dauds foku Rigas ostâ, apmehram 10.000 standartu, bet mešchu eksploatazijas walde ir šagatawojuši daschadâš Latwijas malâš pee 20.000 standartu. Daku no šcheem kokeem kaut ari par dauds lehtaku zenu, nekâ mehs to waretu un gribetu darit, waretu suhtit projam un tâ mehs buhtu tikufchi pee walutaš un tiftu pee lihdsfleem. Ta atkal buhtu weena eespehjamiba, kaš mums buhtu dewuši isredsēs istifti bes šchiš emisijas. Wehl ir dauds zitadu lihdsfeku un daudsas leetas, par kurâm eš gribu runat tahlak, kaš buhtu warejuschas nowehrst šcho emisiju. Bet galwenee zehloni un eemešli ir meklejami dauds dsilak, nekâ warbuht šche wini tifa mums no finansu ministrijas pahrwaldneeka tehloti preekščâ un kâ wini warbuht ujmešti no mana preekšrunataja.

Birmaiš, us ko eš gribu ašrahdit, ir taš, ka Latwijâ naw eewehrota peeteekofchi taipiba. Warbuht šchi leelâ pateesiba isleekas deesgan pawiršča, bet ja to waram atgahdinat katram no mums atsewischki, tad walstij taš jaeewehro galwenâ kahrtâ, jo ari Brišeles finansistu konferenzê šcho pamata domu uswehra. Wina tur atrada dsihwu atbalsu un, man leekas, mehs warbuht ari nelo dauds gudraku nešdomašim un buhs japeenem šchiš taipibas prinzipš un šaprotams wehlaq ari raschofšanas — darba prinzipš. Runajot par taipibu, newar neašihmet to, ko par mums šaka ahrsemneeki, ka mehs dsihwojot pahri saweem lihdsfleem, ešot stipri išschkehrdigi. Par išschkehrdibu eš negribu šazit, ka wina wišur ir noseedsiga, ka wina darita ar laumu gribu, bet warbuht ta ir neapdomibas, newihschibas šekas. Sinamâ mehrâ eemešli meklejami eekšč tam, ka wišu laiku i waldiba, i Satweršmes Sapulze ir nodarbojuščâš ne ar šaimneezisku jautajumu išschkiršchanu, naw fehruščâš pee ta, pee ka winâm bija jakeras jau labu laiku atpatal. Satweršmes Sapulzei wjadseja fen jau agrat šahkt runat par šaimneeziskeem jautajumeem, un ja taš naw darits, tad dala wainas par tagadejo emisiju kriht ari us mums. Eš loti labi waretu norahdit us daschadeem likumprojekteem, waj peenemteem likymeem, furi wareja wehl ispalift, us kureem wareja wehl pagaidit. Tahds ir laulibas likums un wehl weens otrš, kurfch man azumirkli neeekriht prahtâ; tahdi, par kureem mehs ilgi debatejušchi, patehrejufchi laiku, kur warejam turpretim labak isteiktees par šaimneeziskeem jautajumeem. Man nahf prahtâ anekdote, kuru eš negribetu launâ noluhkâ teift us teem, kuri eesneeds loti dauds interpelaziju, jo dasčas no winâm pateesi ir bijuščas loti nošimigas un pamatotas. Šchi anekdote ir apmehram šchahda: Waretu eesneegt ministru prezidentam peeprasijumu, waj winam ir sinams, ka jau otro un trescho fehdi naw eesneegtas interpelazijas un ja winam taš ir sinams, tad kahduš folus winufch ir nodomajis šperit, lai interpelazija tiftu eesneegta? Pateesiba ari israhdas, ka neweenam newareja buht ta eespehja šchahdu interpelaziju eesneegt, jo katrâ fehde kahds nebuht peeprasijums ir eesneegts. Eš jau eepreekšč faziju, ka dauds interpelazijas ir bijuščas pamatotas, bet daschas ari ir bijuščas tahdas, kaš weli tišai ir ašnehmuščas laiku. Pehz pagaidu konstituzijas, agrarâš reformas peenemšchanas wjadseja nahkt šaimneezisko jautajumu apšpreešchanai. Tâ tad dala wainas kriht ari us Satweršmes Sapulzi.

Runajot tahlak par waldibas šaimneezisko politiku jaašrahda kâ daschi ministri domâ nowehrst šaimneezisko šabrukumu. Peemehram, daschi no wineem šaprot to loti weentahrfchi un domâ panahkt ar rotas mahjeenu, kâ eš to lašiju „Šaunatâš Sinâš“. Rahdâ partijâš apšpreede ir išfazijees ministrš

Behrsina kungs ka kabinetš esot ahrkachtigi nodarbinats; Zelms un Blodneeks finansu un budsčeta komisija esot apnehmuschees fastahdit walsis fainneezibas planu, kursch, laikā eefneegts, buhtu nowehršis fainneezisfo fabrukumu. Es gribetu aifrahdit, ka mehš abi diwi loti labpraht eefneegtu šcho fainneezibas planu, ja mehš buhtu pahrleezinati, ka ar to war nowehrst muhfu fainneezisfo fabrukumu. Ja ta leeta ir tik weenfahrscha, tad šhis plans war tift eefneegts pat šhiniš deenās, dadeet tikai pahrleezibu, ka tas lihdsēs. Šafarā ar to es gribu norahdit, ka wispahri, ar fainneezibas planu, kas us papira usmests, nekās naw lihdsēs, un ja wina naw, tad to newar usstatit par leelu launumu, jo usrakstīt us papira projektū, un ispildit šcho prbgramu ir diwas pilnigi pretejas leetas, jo mehš redjam, ka neispilda pat to, kas ir paredsets budsčeta, un tamdehl ir maš zeribas, ka warēs ispildit to, kas rakstīts fainneezisfā programā. Bet es jau teizu, ka muhfu neweifsmju un defizita zehloni mellejami dšlaki. Šsejot no taupibas, man jaaisrahda us tō, ka us preefšchu leetas labosees, ja eewehrosim wišos muhfu walsis daščados resoros taupibu, pašchus winus šamasinot, šamasinot paralelās eestahdes un eerednu šchtatus un wispahri, šaraujotees wisur, kur tas eespehjams. Newar eedomatees, ka wiši tee šolijumi tiks ispilditi tā, kā to waldiba šche šolija, jo lihds šchim tahdā wiršeenā maš darits. Mehš šinam, ka mums ir loti dauds leeku eestahschu. Šr daščadas ministrijas, kuras tagad teef likwidetas un daščām wehl jateef likwidetām. Wafareiro-pas walsis ir tahdas 7 waj 8 ministrijas, bet pee mums Latwijā ministriju škaitis ir wefels 12. Pee mums ir šchofeju, kara ehku, wiršsemes un gandrihs jau apafššemes daščadas waldeš. Tad mums ir juhras pahrwaldeš, pee ta mums nemaš nekahdas flotes naw. „M 68“, mašais drednauts, kas teef taišits, buhs preefšch robeschfargeem, kuri tad winu ismantos krasu apšardstibas wajadsibam, bet to tatschu neweens negribēs usstatit kā juhras pahrwaldei padoto un kā kahdu kaujas weenibu. Mums wehl ir kahdi 7 bugfeeri, bet ari šchos newar usstatit par kaujas fugeem, tā tad pati juhras walde — leeka. Wehl war usstatit wefelu rindu leeku un pahrat leeku eestahschu, un aprehkinot šchos leekos isdewumuš, janahl pee flehdseena, tā pawiršchi rehkinot, ka tas ismaksā wairakus šintus leeku miljonu.

Tad kad wehl nebija apgahdibas ministrijas likwideschana isfludinata, man bij aprehkinati leekte isdewumi, kuri waretu tift šamasinati. Šee šneedsās apmehram pee 600.000.000. Tagad israhdas, ka wehl dauds leetas eestahdes waretu nahkt pee ta klah, kuras waretu šamasinat, tā ka šchi suma ir wehl leelaka. Mums ir dauds — beš gala dauds eerednu. Pehž 1897. gada štatistikas, kura jausstata par weenu no pilnigatām, war redjet, ka pee mums šawā laikā ir bijis apmehram 14.000 eerednu us Latgales, Kursemes, Widse-mes un Semgales teefu. Tagad, kā israhdas, mums ir wairak par 31.000 eerednu. Tas ir leels škaitis. (Šauzeens no weetas: Wajaga peefšaitit ari zentralās eestahdes Peterpili!). Tas ir teefa. Mums tagad pašcheem ir šawas zentralās eestahdes, bet tanis, man leekas, juhs nefastaitifet wairak kā 3.000 lihds 4.000, warbuht 5.000 eerednu. Šomehr mums paliks ta leelā pateefiba, ka mums ir dauds wairak eerednu nekā zara laikā. Ja šcho škaitu waretu šamasinat kaut waj par weenu trescho daku, tad dauds isdewumu zaur to atrisnu. Tas nahktu muhfu walsis isdewumu budsčetaš tikai par labu.

Bet mums ir ari wehl zitas leetas, kur mehš tehrejam nauđu. Es šche negribetu minet wišu wahrdā, jo es negribu runat preefšch plasčām tautas

mafam, kuras tad ušwertu un iſneſtu wiſaſ tās nebuhſchanas, ka hdaſ mums ir. Eſ gribu tiſai aiſrahdi, ka warbuht wiſi tee rauti, weena otra „flaber-jaſte“ un automobilu iſbrauzeeni, kuri jau pagahjuſchā wafarā uſ Rigas juhrmalu maſſaja 900 rbl. katrs iſbrauzeens — tee waretu tiſt ja ne pawiſam iſnihdeti, tad ſtipri ſamaſinati. Eſ nerunaju tahtla par wiſeem teem daudſeem ziteem iſdewumeem, kuruſ waretu uſſſaiti tā leetuſ, bet wiſuſ ſchoſ maſumūſ ſawellſot kopā, buhtu leelſ eetaupiſumūſ walſiſ kaſei. Toſ dſehſſhot, eſ eſmu pahrlēzinatſ, budſchetſ buhtu ſabalantſetſ. Tā tad gandrihſ wiſa ſchi emiſſija, ja kaut ziſ buhtu eewehrotſ taupibaſ prinziſ, ſchoreiſ buhtu iſpalikuſi un warbuht buhtu pat newajadſiga.

Tahtla, pahrejot pee zitam muhſu neweiſmem, man jaaiſrahda galwe-nam kahtam uſ muhſu finanſu miniſtrijaſ nebuhſchanam nodoklu leetāſ un tāpat daudſo rihojumu iſdoſchanā, kuri nahluſchi tā eſperimenti un eeneſuſchi leeluſ pahrbau diſumūſ, bijuſchi ſtipri neiſdewigi preeſch muhſu walutaſ. Winuſ wiſuſ uſſſaiti nebuhſtu wajadſigſ, jo daudſi no wineem ir jau atzelti un ar to peerahdiſ, ka wini bijuſchi tiſai tā eſperimenti un newajadſigi. Gribetu plaſchaki iſteikteeſ par nodokleem. Nodoklu leetāſ mums wehl kahtibaſ nepawiſam naw. Lihdiſ ſchim muhſu nodoklu ſiſtema, uſ kureem mums jabaſe muhſu eenahkumu awoti, naw iſſmelti pilnā mehra, bet ſewiſchi peh-dejā lai tā finanſu miniſtrija ir iſrahdijuſi nerwoſitati, iſdodama jaunūſ no-doklu liſumūſ, kuri ſazel tiſai ruhgtumu un gandrihſ neka neeeneſ walſiſ kaſe. Pee ta hdeem eſ gribetu peeſſaiti ari jau no dokli no traſteereem, kaſejniſam un zitam tamlihdſigam weetam. Leeta ir ta, ka ja mehſ gribam leelakuſ eenahkumūſ, tad, pirmsahrt, ja iſſmel lihdiſ diſinam jau paſta hwoſchee. Ja iſmanto wiſa eephejamiba, lai nodokluſ, kuri jau paſta hwo, iſmantotu pil-nigi, bet newajaga lehtat no weena uſ otu, iſdodot jaunūſ nodoklu liſumūſ, ſazelot ar to newajadſigu troſſni, reſultatā neka neeeguhſſot. Peeme hram waru aiſrahdi uſ ſtempelnodokli. Taiſni teem, kureem wiſweſglat eephejamūſ no-dokli ſamaſſat, tee ſcho no dokli maſſā. Eſhiſ nodokliſ budſchetā aprehkinatſ uſ 15 miljonem, kaſtiſki pareiſi iſweſtſ dewa apme hram 70 miljonūſ. No-doklu iſſpektorū apſpreedē iſrahdiſ, ka ſcho ſtempelnodokliſ paaugſtinot un iſwedot winu konſekwenti un neapſchaubami ſtingrak neka lihdiſ ſchim, waretu eekafet wairaf neka 200 miljonūſ; tāpat ari muhſu tirdſneeziſbaſ un ruhpnē-zibaſ nodokliſ un progreſſiwaiſ eenahkuma nodokliſ un daudſi ziti. Tā tad, iſmantojot paſta hwoſchoſ nodokluſ labaf neka lihdiſ ſchim un peegreeſhot leelakuſ wehribu wezajeem nodokleem, wareja, ſagaidit leelakuſ eenahkumūſ un taſ ari tiſa uſſwehrtſ neſen atpaſal notikuſchā nodoklu iſſpektorū apſpreedē, kur wini ſuhdſejaſ, ka nahf arweenu klahſt jauni nodokli, bet wezoſ wini newar eewahft, wineem truhſt ſchtata un laiſa un reſultatā wiſi nodokli teel tiſai pa dalai eewahfti, ne pilnigi. Nodoklu iſſpektorū apſpreedē tiſa uſſta h-ditſ, ka eewahfto nodoklu pehſ winu aprehkineem iſrahdaſ ap 500 miljonu. Ta ir atfal ſuma, kura mums daudſi ko ſata, ka pareiſaf iſmantojot nodoklu ſiſtemu, noſta hdot winu uſ droſchakeem pamateem, mehſ waretu guht eeneh-mumūſ un ari taſ ſawukahrt palihdſetu iſſargateeſ no ſchiſ jaunāſ emiſſijaſ.

Runajot par daſcheem rihojumeem, eſ gribu aiſrahdi ari uſ weemu leetu — tur beſ ſchaubam domu ſtaſpibaſ war buht —, uſ pehdejeem riho-jumeem, kuri nahf no tirdſneeziſbaſ un ruhpnēziſbaſ miniſtrijaſ puſeſ. Ir griba uſreiſ eeweft brihwo tirdſneeziſbu. Eſ ari ſta hwo par to, ka maſ pa-maſam mums japahreet uſ normalu diſi hwi. Walutaſ reguleſchanā ar liſumeem

ween, furi naw droščakee lihdsekti, lai waretu beidsot walutas jautajumâ eewest fahrtibu un lai waretu pahreet us normalu dšihwi, tahlu neteek, tas parasti dos tikai eespehju wisadi schoz rihkojumus apeet, peefukulojot un zitadi dabujot tomehr wisas wajadfigâs atlaujas. Bet tomehr kâ tagad notika, kad us reisi pahtraukta lizenzes sistema, fur eeweschanaî atlauto pretšchu šaraktis naw isdeweēs, tâpat ka ari aisleegto pretšchu šarakti naw pilnigi, tad schoreis par panahfumeem ir stipri jafchaubâs. Lizenzes wehl nedrihšsteja atzelt. Seeschas felas no lizentschu atzelschanas bija tâs, ka muhsu rubla kursu stipri frita un peeprafijumi pehz ahrsemes walutas auga. Leeta pati par sewi šaprotama, ja ir atlauts uspirkt walutu, kad, fur un fahdeem noluhkeem grib un zif leelâ daudsumâ un kad scho walutu war isleetot wisadeem mehrkeem warbuht pat pretwalstiskeem, tad rodas leels peeprafijums pehz schis šweschâs walutas un tas noteek us muhsu Latwijâs rubla kursa rehkina. Gaischato leezibu tomehr dod pehdejâ laikâ fewiškki pehz lizenzes atzelschanas muhsu Ralku eela, fur juhs eedami gar frahschneem wisadu gardumu un fkaistumu leetu pilditeem logeem, redseet wisas luffus mantas, bes furâm waram istikt un bes furâm jamahf istikt ari us preekschu, bet kuru nu ir papilnam. Es domaju, ka lizenzes patureschana buhtu daudš ko atturejusi no tam mantam, kas tagad Latwijâ ir eewestas. Beidsot, ja tikt pahrlabots eewedamo pretšchu šaraktis un aisleegto pretšchu šaraktâ nebuhtu eekschâ mantas, kas lihdš schim wehl atrodas atlauto pretšchu šaraktâ, waj ari tâs nemas naw minetas, tad tahdâ weidâ weenfahrtšchi ar noteiktu šaraktâ palihdšibu waretu warbuht aisturet walutas aishpluhšchanu. Bet ja šarakti neteek pahrlaboti, tad esmu pahrlleezinats, ka schis apstahklis stipri speedis us leju muhsu rubla kursu. Bet wisgalwenais ir un paleek tas, ka pee jaunâs emisijas atwehleschanas mums ir jadabû fkaidra glesna par to, kâ tiks fainneefots us preekschu.

Sinamus folijumus mehš sche dabujâm no finansu ministrijâs pahrwaldneeka, ka tas, ko es jau mineju kâ launumu, tas wisš tikschtot sinamâ mehrâ labots, bet zif leelâ mehrâ, to es stipri apšchaubu. Es faziju, ka ja neteek eewehroti wišî taupibas un ziti peemintee pamatnoteikumi, waj ja wini neteek eewehroti peeteekofchi, tad us preekschu ta pahrlleeziba, ka fautfas strauji tiks labots, daudseem nebuhs un newar buht. Runajot par nahfamâ gada budščetu, mehš jau sinam, ka budščeta projektš bija fastahdits tahdš, ka istruhkums fneedsâs pee 6.000.000.000, tas bija pirmais budščeta projekta usmetums. Tagad pehdejâ laikâ ir mehginats ar stingru roku isdewumu budščetu famafinat un fabalanset isdewumus ar eenahfumeem. Eenahktumi paredseti 3½ miljardi. Us tahdu sumu grib famafinat ari isdewumus. Zif leelâ mehrâ tas isdosees, tas ir stipri apšchaubams, jo resori atfakas, waj nešaprot, kâ war famafinat isdewumus un ja to ari dara, tad atfal ir sinams no weenas ministrijâs puses, ka wini to grib isdarit ehromotâ fahrtâ, isdarot mums it kâ lahtšcha pakalpojumu, t. i. grib dšehst isdewumus operai, nazionalam teatrim un zitâm kulturelâm, pilnigi neatleekamâm wajadšibam, fur naudai ir jabuht, bet tam leetam, kuras es usfkaitiju, tam, warbuht, wini toš isdewumus famafinat nespehs waj negribes:

Tamdeht, lai iswestu nahkofschâ gadâ weenu no galweneem noteikumeem, bes kureem mehš nahkofcho budščeta gadu pawisam nedrihštam eekahkt, es domaju ir neapšchaubami wajadšigs apweenot weenâs rokâs wisas tâs eespehjamibas un lihdseklus, kas dod eespehju wispahrigi kursu noteikt, kas dod eespehju Latwijâs rubli noturet us sinamas paritates un dod eespehju winu

stabilisjet. Nerunajot dauds par to, kas bijis pagahtnê, bet mahzotees no pagahtnes kluhdam, es gribu it ka norahdit bes teem solijumeem, furus mums dewa Meierowiza fungs, wehl us dascham leetam, kuras jaiswed nahfoschâ gadâ un warbuht tad, ja to pateesi daris, buhs sinama tiziba, ka muhsu finansielâs leetâs rasees fahrtiba un winas pateesi eeses fahdreis normalâ gultnê, bet es jau teizu, ka ir masa tiziba, ka tas, kas tika soltis no ministra funga, un ari tas, ko es sche uffkaltiju un wehl gribu usrahdit, tiks eewehrots un iwestis dsihwê. Un taisni tas, ka naw tizibas, ka nahfoschâ gadâ mehš faimneefosim labati, taisni ta netiziba ir ta, kas wiswairaf un wisšmagaf gulltas us to apstau, kureem schodeen nahkas isschirtees par smago un wisai grubto jautajumu — balsot waj nebalot par emisiju. Ja buhtu schi tiziba, ka nahkamâ gadâ leetas labosees, ka nahfoschâ gadâ fahks rihfotees tâ, ka tas ir nepezeeschami, tad buhtu dauds weeglafi isschirtees par schodeen apspreechamo emisijas jautajumu.

Nekritisefot ween, bet runajot par positiwo, es ka labu wehleščanos wehl waru issazit daschas leetas, kuras nahfoschâ budschetâ buhtu eewedamas: Wispirms, ka jau teizu, ir jamehgina, kaut ari preefch ta buhtu nepezeeschami eewest faimneezisku diktaturu, waj kahdu faimneezisku kolektiwu, waj zitu organu, kas ar stingru roku faskano isdewumus ar eenahkumeem. Ir japroto fawest galus ar galeem un ja to newar, tad nahkamâs emisijas nahks weena pehz otras. Mehš newarefim no tam isbeht: winas augs pat geometriski progresiwi un ne wairs aritmetiski. Tâ tad jafaskano eenahkumi ar isdewumeem un tas ari bija weens no solijumeem, kas nahza no Meierowiza funga un es domaju, ka tas sinamâ mehrâ tiks iswests kaut gan pilnigas tizibas un palahwibas man tomehr naw. Tad wehl ir nepezeeschami apweenot weenâs rofâs wisus lihdselkus, kas dod eespehju regulet wifu faimneezisko dsihwi no augščas lihds apafschai. Es biju domajis to tâ, ka ja lihds schim finansu ministrim ir tikai naudas drukajamâ maschina, nodofku aparats un wehl teesiba isdot daschadus rihfolumus, tad naudas furšs ar scheem 3 lihdsfelkeem newar tikt uslabots un ar teem tahlu nefur, kaut ari labakais finansists, netiks un newar tikt. Ir jaatrod pawisam ziti nepezeeschami lihdselki, proti, winam jadod rofâs muitas tariffs un jadod rofâs plaschas teesibas dsehst wisus leefos isdewumus, lai tahdâ fahrtâ waretu sabalanfet budschetu. Bes tam ir jaatfahrto ta muhschigâ pateesiba, ka stahwolli sinamâ mehrâ waretu glahbt naudas reformu isweščana un emisijas bankas nodibinaschana. Bes naudas reformas naw iswedama ari agrarreforma un, ja naudas weenibai naw noteikts efwiwalents, tad newar noteikt semeš maksas wehrtibu, ja to peenemtu Satwerfmes Sapulze un newar iswest ari dsihwê kadastru, bes ka newar iswest ari paschu agrarreformu.

Runajot par emisijas banku, man jaaisrahda, ka sawâ laika no finansu ministrijas tika norahdits, ka preefch tam, lai nodibinatu emisijas banku, ir wajadfigas 500.000 angļu mahrzinas. Tas istaisa 45 miljonu selta franfus, jeb 45 miljonus latu. Schi suna ir peeteefoscha, lai ar to eesahktu emisijas bankas darbibu, bet peeweenojot wehl llaht tâs isredses, kas ir us ahrejo aifnehmumu, pateescham wareja scho banku jau fen apakal nodibinat un sahkt stabilitet muhsu kursu, bet preefch tam ir wajadfigi preefchnoteikumi un tos es jau mehginaju norahdit, t. i., wajaga mehginat eksportet wairaf, nekâ importet, radit aktiwu tirdsneezisku bilanzi. Uri tas eespehjamš, bet ir wajadfiga laba griba to darit, tad ari panahkumu netruhs. Minot schis

pilnigi nepeezeefchamās reformas, kahdas jaisdara wistuwakā nahkotnē, es gribēju norahdit, ka eespehja uslabot muhsu naudas kursu ir, wajaga tikai strahdat. Dauds ko wareja jau agrak isdarit un mehš warbuht schodeen nespreestu par emisiju. Wajadseja ismantot wifas eespehjas, wifus refursus, kas tomehr lihds schim naw darits un buhtu bijis dauds labaki ar muhsu rubli, nekā tas ir schodeen.

Beidsot man scho ihso aistradhijumu (Sahlē smeekli un jautriba)... Es saziju to tadehl, ka ja nebuhtu tik wehls laiks, tad es zeltu preefshā wifus muhsu kahrtejos un ahrkahrtejos, pareisaki sakot, nefahrtigos isdewumus un eenahkumus. Pateesibā to wajadseja darit, lai jums buhtu pilniga aina par to, kā ir fainneefots, un ko mehš waram sagaidit us preefshu. Sinamā mehrā scho robu ispildija Buschewiza funks, nemdams datus, kas tita ispausti finansu un budschetu komisijā. Tamdehl es ari runaju tikai wispahrejos wilzeenos. Beidsot man jaaisrahda, ka atkal mehš esam nostahditi pilnigi besisejas stahwokli, kur strahdneefoem, fara wihreem un eeredneem jau neteef kahrtigi ismaksata alga, kur peedraudets, ka ja emisijas nebuhschot, tad algas nepawifam neismaksaschot. Atkal nekās neatleek, kā atwehlet scho emisiju. (Trofknis sahlē. Sauzeeni pa kreisi: Par wolti runajāt!). Es pilnigi paredseju, ka no kreisās puses man taisis pahrmatumus, ka es eesahfschot „за упокой“ и кончу „за здравие“. Bet man jaaisrahda, ka juhs pret scho argumentu, ka tuwakās nedelās waj nahkoshā maksaschanas laikā nedrihft neismakfat algu eeredneem un strahdneefoem, kuras juhs tā aistahwat, un karawihreem, neko nespehjat eebilft un neefat preti teikuschi. (Walfis pa kreisi: „Nahks zita waldiba! Taisisim klaberjakti!“) Par to zitu waldibu atkaujāt pasazit, ka jums naw ihstas gribas to radit. Ja juhs to grihu buhtu peeradhijuschi, tad laikam leeta buhtu zitada un es sawu runu beigtu ar to, ka mehš scho emisiju atwehlam, bet atwehlam zitai waldibai, kurai mehš tizam. Bet pateizotees tai negribai warbuht schobrihdi ir jaatwehl tagadejat waldibai. (Smeekli). Warbuht isdariseet asprahstigu leetu: tagad, kad wezā waldiba dabūs scho emisiju un usliks nastu us saweem kameescheem, juhs atradiseet jaunu waldibu, bet laikam us to wolti ko gaidit, lai gan ta buhtu skaisa leeta. Tad juhs ari waretu ismaksat teem, kuras juhs arweenu tik skaisi aistahwat, tad juhs raditu to stabilitati, no kuras juhs itkā arweenu mehGINEET issfargatees.

Presidents J. Tschakste: Wahrds peeder Taubem.

J. Taube (bepartejislo grupa): Tautas weetneeki un tautas weetneeze! Katra jauna emisija issauz rubla kursa krischanu un rubla kursa krischana issauz dsihwes dahrdfibas pawairofchanos, algas paangstinaschanu un atkal jaunu emisiju. Tas ir tas burwju rinkis, kurā greeschas tagad muhsu fainneezisfā politikā. Tikt ahrā no schi rinka naw weegli, un drihs war peenahft tas azumirklis, tad scho walfis kafes sijnju isgatawofchana war ismaksat wairat, nekā winu pirfchanas spehjas. Tamdehl katrā sinā muhsu fainneezisfai politikai ir jarauga istift ahrā no schi rinka un jaewirfas zitās fleadēs. Es pilnigi peekrihtu ahrleetu ministra aistradhijumam par tau-pibu, par likwidejamām eestahdem u. t. t. Bet tomehr es neefmu ar winu woenis prahstis, ka tikai tad, kad mehš tau-pibu eewehroftim, mehš warefim budschetu noslehgt bes saudejumeem un bes jaunās emisijas. Se mums buhs jadara leelakas pahrgrosibas fainneezisfā politikā, lai safneegtu to, ka war beidsot budschetu fegt bes jaunās emisijas. Pirmā weetā mehš nedrihtstam

wairaf isdot ne preefsch ahrfahrtejeem, ne preefsch fahrtejeem isdewumeem, nekä mums ir eenahumu. Upluhfojot schodeen tos motiwejumus pee schis deenas emissijas, redsam, ka wiswairaf istruhkums radees zaur walsts monopoleem un walsts usnehmumeem. Schi weeta ir ta, pee kuras es gribu tuwat peeet un teift, ja grib walsts budschetu noskanot, waldibai jaatfakas no wiseem monopoleem, isnemot degwihna monopolu, un tapat no walsts tirdsneeziabas un ruhpneeziabas usnehmumeem, darbnizas kara un satiksmes ministrijam wehl peelaischot. Es gribu to motiwet, nekritisefot to, ka apstahksu speesta, waldiba eewedusi monopolus. Pee tam bij muhsu ispostitads walsts dsihwes pamati un priwatas inziatiwes truhkums wainigi. Ra tee buhtu nesufchi mums kahdu labumu, to es konstetet newaru. (Sauzeens no freifas puses: „Tad juhs nemahkat wehrot!“). Lai kahda waldiba buhtu, nekad wina til intensiwi newaretu ismantot, ka priwata inziatiwe. (Starvsauzeens no P. Kalnina).

Presidentis J. Tschakste: „Es luhgtu nesarunatees pa weenam. Runatajs, luhdsu!“

J. T a u b e (turpina): Par wisam leetam skaidrs, ka tik isdewigi ismantot monopolus, ka to dara priwata inziatiwe us brihwads konkurenzes pamata, neweena walsts naw spehjiga. No wiseem teem usnehmumeem teef maksati nodokli, no kureem walsts dabu sawu dalu. Sche tika aifrahdits, ka foku eksploatazija strahdajusi schini gada ar istruhkumu, nerunajot nemas, ka fokus dabuja par brihwu no walsts mescheem. Tapat imports un eksports nododams priwateem usnehmejeem, sabeedribam un kooperatiweem, jo wisisdewigaki ahrsemes eepehrf un pahrdod zilweli, kas teefchi eeinterefeti tai leeta, spezialisti un kas pahrwalda ahrsemes tirgu. Taisni tas ir swarigakais preefsch muhsu walsts dsihwes, jo katrs leeks rublis, fo mehs newajadsiigi saudejam ahrsemes, ir saudetis us wiseem laiteem, to mehs atpakal dabut newaram. Bet no otras puses, ja ari weens — otrs usnehmums buhtu dewis leelaku pelnu, bet tas palizis eefsheene, tas arween mums dabujams nodokli zela, waj masakais dos mums spehku nofahrtot muhsu fainneezisko dsihwi. Tahlak mums ir loti mas iswedamo' pretschu, un kamehr muhsu walsts tahda stahwolli, mums jabuht fewischi usmanigeem. Jo neisdewigaki mehs likwidejam un lihgumus noslehdsam un pahrdodam us ahrsemem tas mantas, kas mums ir, jo masak mehs waram eewest, kas mums ir wajadsiigs. Lai tiktu pee fahrtigas bilanzes, tad reis par wisam reisem ir jafaka, ka mehs newaram wairaf eewest ka iswest un ta radit aktiwi tirdsneeziabas bilanzi, bes kuras mehs newaram runat par emissijas bankas dibinaschanu. Ja mehs aktiwo bilanzi nenodibinasm, tad muhsu labaka nauda pasudis un mehs pasaudesim to, kas mums jau ir; tahlak, ja mums buhs aktiwa tirdsneeziabas bilanze, mehs warefim noslehgt ahrsemes aifnehmumus, isleetojamus tikai preefsch produktiweem mehrkeem. Kas atteezas us importu un eksportu, tad gribetu aifrahdit, ka, eewedot muhsu dsihwe iswedu un eewedu muitas, waldiba to pelnas teefu, fo wina grib eegubt no iswedu prezem, war nodroschinat atkaidjt ismantot ahrsemes tirgus un ahrsemes firmas priwatai inziatiwei. Waluta ari war tift no waldibas patureta pehz zeeta kursa preefsch importa un eksporta wajadsiibam. Resori nedrihkt fainneezisko politiku wesi katrs atfewischi, bet wisa fainneeziska politika janoflano finansu resoram, kursch ari ir par wisam dalam atbildigs. Bepartejisfo grupa balsos par emissiju.

Prezidents J. Tšakste: Wahrds Knopam.

E. Knops (wahzu weenibas partija — runa wahzisti): Muhsu preefšā ir likumprojekts, pehz kura finansu ministrim atļaujama emisija 11 simtu miljonu Latwijas rublu leelumā. Dala Satwerfmes Sapulzes lozeklu grib balsot par, otra dala pret to.

Bet pat tee, kuri grib balsot pret to, newar noleegt, ka emisija pati par ņewi ir nepeezeefšama. Walstis kafe ir gandrihs tufšcha, bet walstis mašhina bes lihdsleekem newar tahlak strahdat. Walstis eerednu armija, strahdneeki wišos walstis usnehmumos, dselszela, pasta u. t. t. bes algas newar pastahwet un katastrofa buhtu neisbehgama, ja walstis kafe ari tikai dasčas nedelas naudas mašaschanaš apturetu. Latwijas galigs politiskais un ņaimneeziskais fabrukums buhtu neisbehgams. Šchi likumprojekta nepee-nemšchanaš ņeķas, protams, wišeem Satwerfmes Sapulzes lozekleem, ari teem, kuri grib balsot pret šcho likumu, ir ņinamaš. Ja tomehr dala Satwerfmes Sapulzes lozeklu balso pret emisiju, tad tas nošhme tikai, ka ņchai waldbai, t. i., Ulmana waldbai negrib ustižet toš 11 simtu miljonuš, bet buhtu ar meeru žitai waldbai, kura opozijai buhtu pa prahtam, toš 11 simtuš miljonu peefškir. Žiteem wahrdeem: ar emisijas atraidischanu nodomats peefpeest waldbibu atfahptees.

Ramehr agraf waldbai pahrmeta reakzionaras teefšmes un politisku nešpehhibu un winu apdraudeja ar wišadam interpelazijam, tad tagad apgalwo, ka waldbai neefot neķahda ņaimneeziska plana un ta strahdajot bes sistemās. Pehdejo pahrmetumu es gribetu tuwaki aplušt.

1. Ja ņem „ņaimneeziska plana“ ņaprot isdewumu un eenahkumu ņada-lischanas weidu, tad newar apgalwot, ka tahds plans nebuhtu — tahds atrodams budšcheta. No budšcheta redšams, ka waldbi ņaimneeko, preefšch ka wina naudu isdod un ķahduš usnehmumus wina paķahkusi.

2. Tahlak no waldbi šis trahdateem likumeem un riħkojumeem redšams, pee ķahdam ņaimneezibas linijam waldbi peeturās.

3. Pehdejā laikā nomanama ķahda pahrgrošiba. Lihds ņchim mehginaja tirdšneezibu un ruhpnenezibu wadit pee ņalā galda. Žaunakā laikā gan tikai nedrošchi pahreet us briħwtirdšneezibas un priwatas iniziatiwes nodibinašchanu. Pehdigi, leekas, atšinušchi, ka waldbi ween ņaimneeziskā laukā wišu newar paķahdat, bet ka winas usdewums pastahw eefšch tam, radit apstahklus, kuros ņaimneeziskā dsihwe war briħwi attihstitees. Agraf domaja, aš ķatra usnehmuma stahwot walstij naidigus ņpekulantus, kuri eewehro tikai ņawas paščas ņchaurširdigās interešes. Žaunakā laikā grib dsirdet padšihwojušchu wiħru padomus. Uri žitadā ņinā nowehrojama pahrgrošiba. Agraf ņagaidija wišu glahhimu no laukņaimneezibas. Pehdejā laikā leekas ņapratu-šchi, ka Latwija, pateizotees ņawam geografiskam stahwošlim, ka transiņeme, ka tilts starp Wakar- un Keetumeiropu tikai tad war pastahwet un attihstitees, ja nostiprinās tirdšneezibu un ruhpnenezibu. Likums par ruhpnenezibas atjaunošchanu, nodomatā lizenzes sistemās atšelšchana, briħwoštu ļautajuma positifwā iščķiršchana norahda us šcho ļauno wirseenu.

Agraf isturejās pret ahršemes kapitalu noraidošchi un nedarija neķa, lai to peewilktu. Žaunakā laikā nahkusi pee pahrlenezibas, ka bes ahršemes kapitala muhsu ņaimneezibas dsihwe naw atjaunojama, grib eeguht ahršemes ustižibu un radit isdewigus apstahklus.

Deemschehl agratās sistemas peefriteji mehgina strahdat preti ūchim jaunajam wirseenam. Tā isdod rihkojumus, furi fatru ahrsemes kapitalu atbaida.

1. Es atgahdinu agratā finatū ministra rihkojumu, pehz fura wiūam ahrsemes konzeūionetām apdroūchinatūanas beedribam Latwijā 14 deenu laifā jaisbeids ūawa darbiba.

2. Lizenzes sistema gan atzelta, bet joprojam aisleegta tiū nepeezeūschamu pahrtikas lihdsektu, tū zufura, ūweeschu miltu u. t. t. eeweschana.

3. Ugrafee likumi, furi runā preti fatram taisnibas un teesibas flehdseenam, tū peemehram 1920. g. 18. marta likums, pehz fura wezee paradi dūehūchami, aprehkinot weenu freewu selta rubli par 66¹/₃ Latwijās kapeikam, neteeū atzelti.

4. Birms agrarlikuma peenemūchanas noslehgtee toku tirdūneezibas lihgumi neteeū atsihti.

Jaunais brihwakais wirseens ari tapehz newar pilnigi nostipriatees, tū nazionalas neezeetibas ūajuhta aishween dara stipru eespaidu us muhsu likumdoschānu. Negrib eewehrot peedsihwojuschu wihru padomus tirdūneezibas un ruhpneezibas jautajumos tapehz ween, tū wineem tū zittautibneeteem neurstizās, pee kam aismirst, tū muhsu semeū plauūschana nahū par labu ne tiūai nazionaleem latweescheem, bet wiūeem walstū peederigeem, tū wiūi pee tam ir eeintereseti. Kreewu rihdiūchanas preūes gars arween wehl pee mums ūpoko.

Deemschehl iafaka, tū ūchi wezā strahwa parlamentā ir wehl stipraka nekā walpibā, zaur to isskaidrojams, kapehz jaunais wirseens newar pilnigi nostipriatees.

Jaunā sistema buhtu issakama apmehram ūchahdos pamata noteikumos:

1. Saimneezibas jautajumi isschirami no tihri ūaimneeziska, bet ne no ūchowinistiska weedokla. 2. Nowirūschanās no walstistās eedomibas un birokratiskas wiūgudribas. 3. Radit teesistu droūchibu. 4. Modinat priwato inizatiwu. 5. Nazionalā eezeetiba.

Mehū netizam, tū oposizija, fura nosoda lihdsūchinejo ūaimneezisko politiku, peefops labaku ūaimneezibas politiku.

1. Agrarlikums ūawā tagadejā weidā galwenā kahrtā pabalstis no oposizijas (Buschewlza kungs). Schis likums runā preti wiūeem augūschejem pamatnoteikumeem. Buhtu peenemts minoritatu preeschā liktais projekts, tad wiūi semeū gribetāji semtopji buhtu dabujuschi semi, bet leelgruntneezibas nebuhtu peepeschi isnihzinatas. Sewiūski zaur pehdejo apstahkli isskaidrojams, tū weena nerascha ūeko otrai un tū milsiūs daudsums pahrtikas buhs jaeewed. Sekas tam ir muhsu waluias pastahwiga kriūchana.

2. Muhsu ūaimneezibas nazionalisechana pehz sozjalistiskā parauga muhsu gruhribas padaritu desmitkahrt leelakas, to peerahda Kreewijas paraugs.

3. Amnestijas likums isdewees partejiski un netaisns taisni pateizotees kreisajam ūpahram.

4. Walstū nodewibas leetu ismekleschanas komisija, fura wiūur meklē nodewejus, ustrauz muhsu ūabeedribu.

Ir skaidrs, tū oposizija patlaban nespehz dot waldbibu, fura peeturetos pee labakas ūaimneezibas sistemas. Tahda waldbiba ūahwetu wehl us wahjakām kahjamu, nekā tagadejā, un mehū kluptu no weenas kriūes otrā.

Ja nu es ūanemu wiūu kopā, tad wehl reis gribu isskaidrot, tū mani politiske draugi emisijas likumu neisleetos tagadejās waldbibas gahūchāni.

Presidents J. Ščakste: Wārds Bihlmanim.

R. Bihlmanis (sozialdemokrāts): Es juhsu usmanibu zentischoš pehž eespehjas masaf šaitit. Atlaujat man eet pee šči jautajuma no formelās pušes. Šchis ihšais likumprojekts, kas stahw muhsu preeščā, ir failš bes ta pamata, us kura winam wajašetu stahwet. Ja mehš atzeraameš pirmo emišiju, kas te Satwerfmes Sapulžē tika apšpešta, tā wina tika debateta komišijā, kas no waldibas tika prašits un tā waldiba pret to isturejās, tad juhs redsešet, ka tad bij leela starpiba. Tad Satwerfmes Sapulže prašija, lai tās sumas, par kurām tika lemts, papira naudas emišijas eesšejais aishnumums, tiktu šaitits ar noteikteem mehrkeem. Satwerfmes Sapulže tad sinaja, preešč ka wina lemj un par ko wina balso. Un weenbalsigi balsoja par likumprojekta peenemšanu. Nahza otra emišija, fasteigta, negaidita, bes pamatojumeem, bes paslaidrojumeem un Satwerfmes Sapulzes wairakums weenbalsigi, bes tuwakas jautajumu istirsaschanas, to peenehma, neras nedomadams par tam šekam, kahdas tam buhs. Tagad, šcho jautajumu apškatot, gribas plaschat runat, jo šchai emišijai tik ahtri newar garam paet. Apšpreešot šcho emišiju, jajautā, kurp ta wed un pee ka mehš nonahšim? To waldibas paslaidrojuma mehš neredsam. Mehš dširdejām paslaidrojumu no waldibas pušes, bet tas nedewa atbildi us teem jautajumeem, kas dšihwi šagrauj un nerahda isejas us šposchatu nahkotni. Tapehž no formelās pušes šchis eesneegums noraidams pehž šawas eetehrpas un steidsamibas, jo tik šwarigu jautajumu tik steidsigā kahrtā peenemt newar.

Atlaujat man pakaweteež pee emišijas buhtibas. Tee kungi, kuri no waldibas tika delegeti us Briseli, waj darbojās lihdsi Bulduru konferencē; pahrweda šcho konferentschu atsinas, bet glabaja šawās šechās, nodrukaja „Eonomistā“ un tahtak netika. Wisu laiku, kamehr juhs, Kihwes kungs, pahrbrauzāt no Briseles, nekās naw darits, lai realisetu to atsinumu, kuru jums dewa ahšemju leekapitalisti un tagad juhs nahlat ar šcho kailo emišiju. Tas ir tikai šaudejums walstij. Juhs islaisheet eesšejo aishnumumu, juhs garantejeet, ka juhs šawus dotos wefelus šamašafeet, bet šamašafeet dauts dahrgaf, nekā us wineem rakstits, jo katrs emitetais rublits pahrwehtisees par pušrubli, waj par 20 kapeikam. Ne tirgotaji, ne ruhpneeki, ne tās personas, kurām ir materialas wehrtibas, šaudēs, bet šaudēs tee, kas rihlojas ar papira naudu, un šhini šinā tikai walsts. Tapehž pehž buhtibas šči emišija nekahdi naw peelaischama. Tahtak, nerunajot teoretiski par to eespaidu, kahdu emišija atstahš us muhsu turpmako šaimneezibu, es atlauschos ihšumā atgreestees pee dascheem zehloneem, kapehž šči emišija nahza tik steidsami un nebija zitadi nowehrschama. Waldiba neustrahda šchos zehlonus un šaka tikai tā, ka ir šagatawoti materialai, bet naw pahrdoti; bet waj tee ir wisi zehloni? Ir wehl ziti zehloni un pirmais ir muhsu pašchu budšchets. Ja budšcheta jautajums buhtu tizis atrišnats likumdošchanas kahrtibā pagahjuschā gada junija waj julija mehnesi, tad bes šchaubam 30 waj 50 proz. no emišijas buhtu akritušči. Juhs šinat it labi, ka lihdsi Satwerfmes Sapulzes šanašschanai pagaidu waldiba bija špeesta eeturet stingri noteiktu kursu un lihdsi Satwerfmes Sapulzes šanašschanai wina weda deesgan šapratigu šaimneezisku politiku loti gruhtos apstahkos. Bet šanašcha Satwerfmes Sapulže, dahwaja waldibai teesibas — waldiba aishmirša šawus peenahlumus, šaimneekoja

bes plana, bes mehra, radija bes wjadfibas departamentu pee departamenta un augustâ, budsçeta komiſijai darbibu uffahkot, ifrahdijs, ka tâ wairs newar tahlaf eet. Waldiba ſaſka departamentus likwidet: dasços referos no 4 lihds 5 departamenteem palika tikai 2. Ja tas buhtu agraf darits, tad bes ſchaubam buhtu nowehrſis dauds leeku ifdewumu. Ta bija kluhda ar paſchu budsçetu un ja budsçeta jautajums buhtu tizis agrafi atrifinats, tas nebuhtu notizis. Man nahzâs kahdâ agrakâ fehdê norahdit, ka muhſu naudas ſtabilitate atkarajas no ta un, ziſ droſcha buhs muhſu ahrejâ robescha, ziſ tahlu mehſ wareſim ſtahtees materialos ſaimneezifos ſafaros ar muhſu ſaiminu walſtim, ziſ tahlu mehſ wareſim apmainitees ar muhſu ſaiminu walſtim ne ar naudu, bet ar zitâm kulturelâm wehrtibam. Tas ir jautajums par tirdſneezibas bilanzes aktiwitati. Pagahjuſchâ waſarâ teefçham weenu laifu muhſu tirdſneezibas bilanze bija aktiwa, bet nahza laifmetz, tad wina neaturami palika paſiwa. Ja apluhkojam, kâ waldiba waſarâ ir riſkojuſees, ko wina ir darijuſi, lai importu ſamaſinatu, tad redſam, ka katru mehneſi wareja eerobesçot eewedumu no 40 lihds 50.000.000 rublu. Utlaujat man iſeet no tautas darba weedokla. Cedomajatees laufſtrahdneeku ſtahwakli un waj wini naw weenis prahtis par to, ka ſçai ſinâ mehſ eſam nepareiſi riſkojuſchees un ka tas dſihwes weids, kaſ tagad Rigâ paſtahw, naw wiſai teizams. Man, kungi, jaſaka, ka taupibu juhs newarat eewest, bet taupibu eewedis tikai tas, kaſ dſihwo nabadſibâ. (Rihwe no weetas: „Tâ kâ Leepajâ“). Ja, tâ kâ Leepajâ, bet juhs taupibu newarat eewest. Ja ſçhe taupiba buhtu eewehrota, tad, man ſçheet, tirdſneezibas bilanze nebuhtu tiſ ſlihta. Man ſçheet, ka ſçhis apſtahlis ir loti ſwarigs un ja tas nebuhtu biſis, tad ari muhſu naudas kurſs buhtu dauds augſtaks. Neweens ſçhejeenes tirgotajs neka newar nopirkt ahrſemês, ja juhs winam nedodat materialas wehrtibas un waldiba ir ſtipra tiſ tahlu, ziſ tahlu walſts materialas wehrtibas atrodas winas rokâs. Man jakonſtatê, ka Bermonta uſbrukuma laikâ un weenu laifu ari pat pehz ta tifa eetureta no ſemneeku ſaweenibas deesgan walſtiſta ſaimneezifka politiſka. Wehlaſ runaſchu par dasçâm zentra partijam, kuru ſaimneezifkâ politiſka pehdejâ laikâ walſtiſki apſchaubama. Waldibai jabalſtas—eſ nerunaju par leelâm walſtim, bet par muhſu maſo Latwiju, kura no wiſâm puſem eerobesçota ar plaſçâm iſejam—uſ tâm bagatibam, kuras uſ pirkſteem faſſaitomas. Waldibai ir walſts wehrtibas jatur ſawâs rokâs. Ja tas nebuhs, tad mums nebuhs ne ſtipras ſpehzigas walſts, ne waldibas, bet wina kluhs kâ peedehllis pee zitas walſts, kaſ agri waj wehlu kritis par upuri kaut kam zitam. Sewiſçki tapehz, ka mums ar apfahrtejâm walſtim naw noſlehtu robeschu, ka mehſ waram iſpluhſt, tam japeegreeſch wiſleelakâ wehriba. Tas lihds ſçhim naw darits un naw paredſams, ka ari uſ preekſchu tiſ darits. Juhs ſineet, ar kahdeem lihdsſleem lihds ſçhim ahrſemju walutu mums wjadſeja glabat, jo tas bija weenigais lihdsſellis, ar kuru mehſ biâm ziſ nezif ſpehjigi kaut ko nopirkt ahrſemês. Bet walutas operazijas pee mums tifa tâ waditas, ka winas, jaſaka, neka wairaf kauna nekâ laba. Pehdejâ laikâ pirms ſeemas ſwehtkeem finanſu miniſtrija bija ſpeesta iſmeſt birſçhâ ſawus ahrſemju walutas krahjumus. Ahrſemju waluta tifa plaſçi jo plaſçi iſdota. Surpretim janwara un februara mehneſi ta pati finanſu miniſtrija pirla birſçhâ anglu mahrzinas, ko ſuhitit konſulu algam uſ Angliju, jo no Fortingtona bonu awanſeem wairs nebij ko pahwest. Tâ nu finanſu miniſtrija maſaja par anglu

mahrzinu newis 300 rublus, tā bija budžetā kalkulets, bet 700 lihd 800 rublus. Tā ahrleetu ministrija ismaksā newis 25 miljonus tā budžetā paredsets, bet gan 50 miljonus, aprehkinot pehz birščas kursa. Ta naw ihsta, bet sittiwa kalkulazija. Ja finansu ministrija naw warejusti istiti ar tām angļu mahrzinām, kuras winai eenahza par lineem, bet ir gahjusti pirkt tās no spekulanteem us birschu, tad, bes schaubam, ta ir spekulazija kwadratā. Man schkeet, ka schai sinā ir dauds grehtots.

Utkaujāt man atgreestees pee muhsu wispahrejās šaimneeziskās politikas, pee tās dalas, kuru apshme par taupibu. Ar kahdeem lihdsekleem, ar kahdām pilnwaram waldiba ir rishtojsees? Ja juhs paskatatees budžetā, tad tur atradifat tahdus postenus, kuri us preekschu domajams wairs netiks usnemti. Walsis nau-das tipografijai isfneegti 20 miljoni, taifni tikpat dauds, zit walsis semes bankai. Naudas nodrukafchanai ir wjadadfigs tik pat dauds, tā agrarās reformas iswe-schanai. Tad wehl privatām krediteestahdem juhs atwehleet 20 miljonus, bet ja Sautas Banka prasa no jums aisdewumu, tad juhs prafeet no winas 12 procentus, bet paschi maksajeet par noguldijumeem tikai 4 1/2 procentes. Ta ari ir spekulazija. Waj tahdā weidā juhs domajeet pabalstit tās eestahdes, kurām buhtu šabeedrihts raksturs, kurām ir walsis pamats. Ar tahdeem procentēem weizineet spekulaziju us tihri finansielām operazijām. Juhsu ispalihdsiba teem, kam ta ir wjadadfiga, paleet pilnigi neeepshjama un neismantojama. Kredit-eestahdem juhs weegli atwehleet 20 miljonus rublu, bet ja eet runa par Sautas Banku, tad tās šaiftits ar leelām gruhtibām. Waldiba pee mums ir ehrtos apstahlos. Juhs sineet, ka eefschleetu ministrijas rihzibā ir 300.000 rublu agenturas wjadadfibām. Pee tās paschas eefschleetu ministrijas ir ari politiskās aissardhibas nodala, kura pahrgahjusti tur no kara ministrijas un kura tetofchā gadā prasa 2 1/2 miljonu rublus. Winas rihzibā ir 750.000 rbl. bes norehtinu leela suma. Scho beskontroles sumu isleetofchana un eefschējā politika wispahrigi jau eesagufsees augstfcolas šeenās un draud augstfcolas audseknus pahrwehrst ne par pilšoneem, bet par šo zitu. Juhs ar krediteem šamaitajeet jaunatni, bet newis to audsineet. Es eju tahlaf. 45 miljonus ihdod polizijai, peestaitot wehl zitus eefschleetu ministrijas un daschu zitu resoru, peemehram, zeetuma pahrwaldes neproduktiwos budžetus, kuri kopā ar armiju istaiša wairaf par 1 miljardu, jo pagahjustchā gadā armijai ween paredseti apmehram 900 miljonu, eefschleetu ministrija ari prasa wairaf par 100 milšoneem un teefleetu ministrija 36 miljoni, t. i. wairaf nekā weenu miljardu kopā. Ja juhs kara resoru buhtu weenu zeturfni gada agraf kah-fuschji reorganiset, ja juhs šchos neproduktiwos isdewumus, kuri isheet us walsis apgruhtinafchanu, buhtu pehz eepshjas agraf šamasinajuschji, bes schaubam buhtu panahkti leelaf eetaupijumi.

Rahdu eespaidu atstahj muhsu eefschējā politika us walsis radoscho darbu? Juhs redseet, ka muhsu eefschējā politika, jo stingraka ta buhs, jo wairaf buhs tai darba, jo wairaf buhs isdewumu. Nemšim no pascha šahkuma, tā eefschleetu ministrija attihstijās? Juhs redseet, ka arween wairaf peeauga polizistu škaitis, bet waj tika panahkta ideala kahrtiba? (N. Bergs no weetas: „Naw taifniba!“). Ja Berga kungs! Šit tahlu taifniba, ka Jelgawā us 150 peeaugu-šheem zilwekeem ir weens polizijas eerednis. Waj polizija ir produktiwa eestahde? Man schkeet, ka nē. Ja juhs wareet tik dauds postenus, tik leelus šhtatus atstahj nerashigam darbam, kas ismanto to, šo ziti rasho, tad

ari ņhini leetâ ir daudņ ko wehletees, lai apņardņiba tiftu nowesta uņ weetam, lai reiņe ņtrahdatu darbu un reiņe nestu apņardņibu.

Eņot tahtak un greeņhotees pee jautajuma, ko te pazehla Taubes funkc, par monopoleem un apgahdibas ministrijas likwidņchanu, tad, funkci, manas domas ir tas, ka apgahdibas ministrijas likwidazija jau ir faks, bet ar gandarjumu apgahdibas leetâ bij jadsird no Meijerowiza funga, ka pati apgahdibas politika netiks likwideta. Upgahdibas ministrija ņawâ darbiba, apgroņidama wairak nekâ 8 miljardus gadâ, ar ņawam operazijam isdarijusi wairak nekâ 340 miljonu ahrsemju eepirkumu. Peeweenojot pee ta dselszeli wirņwaldes, kara un ņempopibas ministrijas eepirkumus ahrsemes, redņam ka walsts ahrjâs tirdņneezibas operazijas pagahjuņchâ gadâ ir bijuņchas stipri leelas, tuwu pee 50% no wiņa importa un eksporta, kas ņneedsas pee 2 miljardeem. Juhs teiņteet, ka warbuht ir ņlitti darits. Pehz ņuhdņibu komiņijas ņinojumeem ir ņlitti darits un nepeelaiņchamas leetas ir daritas. Bet tad juhs paskatitatees tuwak, tad redņeņteet, ka apgahdibas ministrijai ir bijusi ņawa noņihme, jo ne wiņs, kas pirktis, ir bijis dahrgs, turpretim waram buht droņchi, ja ahrsemes waluta buhtu gahjuņi zaur weetejo tirgotaju roņam, tad wiņs pee mums buhtu maksajis trihņstahrtigi. Tad muhu naudas kurss, ja nebuhtu bijis ņhi regulejoņchâ ņpehta, buhtu gahjis stipri uņ leju. Upgahdibas ministrijai ir ņawa noņihme, tâpat ari wiņai apgahdibas politikai, un ja wina buhtu atradusees nopeetnâņas roņas un ja buhtu bijis ņinams plans, tad tai politikai buhtu bijusi daudņ ņwehtigaka noņihme.

Wehl gribetu aņtrahdit uņ to, ka Latwijs, kas it kâ no debesim ir no-kritusi, grib itin kâ toni peeņņi leelo Wakareiropas walstu politikai. Mums grib taiņt wiņas robeschas walâ, kamehr Wahzijâ un Danijâ par to wehl nemas nedomâ. Juhs ņineet no „Ekonomista“ pehdejs numura, ka Wahzijâ kweeņchu miltus war tika lizenzes zelâ eewest. Ja nu masas walstis gribetu peeņņi toni un pirmas pahreet uņ pirmņkara ņaimneezibas politiku, tad jaska, ka tas nowedis pee wehl daudņ behdigaka ņnakhuma. Taubes funkc zentâs peerahdit monopolu nederigumu. Bet ja Taubes funkc grib tik ihņi to leetu nemt, tad war wiņu iņstaidrot. Wiņņ azim redņot aņmirņis, ka pee mums pastahw ņpirta monopols. Raut gan tas ir iņņmeeklis par monopolu, bet tomehr wiņņ par tahdu ņkails ar enes walstij 106 miljonus tihra eenakhuma. Uhrsemes eepirktais ņpirts teet isdots likeru ņabrikanteem, kas dsirda pilsonus ar likeereem. Spirta monopols, ja tâ war teit, atrodas faktiski ne waldbas, bet Wolņņmidta un ari zitu usnehmeju roņas, kuri rascho dahrgaku ņpirtu, nekâ to Jgaunija peewed ar wiņu transportu. Tas tâ ir. (Protesti no labâs puņes). Tad luhdsu pajautajeet neteescho nodoklu departamenta direktoram Kalnina fungam, kursch ņinoja to komiņiju ņehdes. Ja juhs wehlatees, es waru tos datus jums peewest, jo tagad kabinetis nolehmis akzisi uņ ņpirta paaugstinat. Tas ir weens no monopoleem, bet waj par monopolu to war ņaukt? Taubes funkc, runadams par linu monopolu, aņmirņa usņkaitit tos linu trahjumus, kuri wehl palikuschu nepahrdoti. Ja ņhos nepahrdotos linus aprehņinam par ņemako zenu, tad deņizita nebuhtu.

Tahlak — par ahdu monopolu. Weņ ņchaubam, tas naw monopolis, tas ir iņmeeklis par monopolu. Taubes funkc ņaka, katrs walstis pasahkums ir ņlitts. Weņ ņchaubam neņdewigs, ja wiņņ ir ņlittas roņas.

Es beigschu, bet norahdischu, ka ihņtu leezibu par lihdsņhinejo ņaimnezisņko politiku dod glesna, kahdâ mehņ dsihwojam Rigâ un tâ ari wiņâ Latwijs.

Wina neleezina par labu tam, ka muhsu fabeedribā buhtu moschs spehzigš garš, ka buhtu muhsu fabeedribā preekš, griba us raschigu darbu. Gan redsam wafaros pee Schwarzā automobilus rindā stahwam. Privatām personam naw automobili, tee ir waldibas eerednu automobili. Pee Frankfurtes weefnizas taturu wafaru stahw 30, 40 ormanu. Tee tatschu nerascho. Wini wadā tos spekulantus, kuru Rigā ir wairaf nekā wajaga. Ta ir ta brihwā tirdsneeziiba, tas juhs glahbs. Ne, tirdsneeziibas kapitali walsti neglahbs, bet glahbs ruhpnneeziibas kapitali. Ir leela ischkiriba starp ruhpnneeziibas un tirdsneeziibas kapitaleem. Tirdsneeziibas kapitalš brehz pehz brihwās tirdsneeziibas, kurschu zitu nesin, ka nopirkt un pahrdot ar wisleelako pelnu, kuram naw ne walstisku, ne kulturrelu pasihmju. Ja juhs us to gribeet atballitees, winam paschfirt zeku un eet ar to, tad, ministru fungi un eeredni, juhs, warbuht, eeseet pee Schwarzā un, nebudami spehjigi sawus rehkinus samafsat, lifseet tos samafsat privatam kapitalam us naudas kursa rehkina. Tadehl pahreet no lihdschinejās fainneeziibas us brihwitirdsneeziibu pee tagadejeem apstahfleem wehl ir pahraf rifikanti. Tas pagurums, kas wald: muhsu dsihwē, par ko nes atbildibu wispahrejā muhsu politika, kā eefschējā, tā ari fainneeziiskā, buhtu nowehršts, ja walstš eefschējā dsihwe buhtu zitadi notahrtojusēes. Lihdschim to mehš wehl neefam pratuschi.

Tad wehl man jaatbild Blodneeka fungam, itkā Satwerfmes Sapulze ari buhtu pee ta wainiga. Ja, Satwerfmes Sapulze ir wainiga, bet wina ir wainiga tikai tik dauds, par zif winas fastahws eet sinamā wirseenā, jo prasit no mafakuma, lai tas dod jums fainneeziisku programu un tahdu, ko juhs neatfihsteet un atraideet us katra sola, ir neweetā, un pahrmest, ka ir oposizija, kas trauzē juhsu swehrto meeru, eedomibu, paschapsinu un paschpalahwibu, kas ir eeradusees pahraf agri, ir nepamatoti. Blodneeka kungs pahrmēt par interpelazijam. Blodneeka kungs, ja interpelazijas nebuhtu bijuschas, tad Satwerfmes Sapulzei buhtu bijis weenu otru deenu jaaisēt us mahju, tapehz pahrmest, ka interpelazijas ir aifnehmuschas laiku, ir pilnigi neweetā un tās juhsu darba laiku naw trauzejuschas.

Sahlaf, atlaueet man wehl atgreestees un nenemeet launā, ka es teifschu jums pahris wahrdu, ka juhsu fainneeziiskās dsihwes ispratne naw tahda, tahdai tai wjadseja buht. Blodneeka kungs, juhs sakeet, ka juhs ari eeseet bijuschu kooperators un gribeet tahds buht. Juhs sineet, ka Satwerfmes Sapulzei tagad ir sawš kooperatiws, tas ir indeeschu kastu garš, kurā mehš dsihwojam. Mums, Satwerfmes Sapulzei, ir sawš krodhsinsch, waj tas ir walstisks pasahfums? Ja juhs gribeet buht walstiski, waj tad juhs domajeet, ka ar to „krodhsinu“ un „kooperatiwu“ peeteek? Jums wiseem jau sen wjadseja sapluhst kopā ar ziteem kooperatiweem. Ta ir defadentisma pasihme, ka juhs no fabeedribas behdseet. Tapat schi likumprojekta warbuht ihfais teksts jums semneeku saweenibai ir epitasija par juhsu fainneeziisko politiku, par kuru juhs atbildeet lihdschim un ari epitasija muhsu demofratiskai fratizijai, jo wina par emisiju teefchi atbild, un ari darba partijai, kas lihdschim pahraf dauds runā par ahrsemju kapitalu un brihwo tirdsneeziibu.

Presidentš J. Tschakste: Wahrds peeder Rlihwem.

U. Rlihwe (semneeku saweeniba): Zeenijamee Satwerfmes Sapulzes lozekli un damas! Rattrēif, ja mums ir runa par emisiju, tad iswirsas jautajums ari par fainneeziisko politiku. Somehr schini leetā ir weena wahjā puse un ta ir ta, ka godateem deputatu fungeem naw preefchā budscheta.

Ja katram preeščâ buhtu budščetš, tad buhtu weegli iščkirtees, fam ir taišniba, bet ja ta naw, tad weens tiz wairaf weenam un otrs atkal zitam beš peeteefošča pamata. Eš negribu ušlawetees pee šaimneeziškâs politikâs. Daudsam no jau minetâ buhtu japeekriht šaimneeziškâ sinâ, bet ar to naw teiktš, ka wišam buhtu japeekriht. Naw šazits, ka tee aišrahdišumi, kaš tika ištekti, buhtu bijuščhi tahdi, kaš mušhu walsti war glahbt. See paščhi fungi, kaš te uštahjâs, darbojâš paščwaldibâš un tur ir daudš wairaf truškumu, nekâ walstš šaimneezišâ.

Tahlaf lai man atklautš peegreestees teeščhi emišijai un šaimneeziškai politikai wišpahri. Wišpirmš ir jauštahda jautajums, waj wišpahri lihdselki ir wajadšigi. Veerahdit ņhai sinâ kaut ko, buhtu gandriš lauščanâš walejâš durwiš. Ja waldiba ir luhguši emišiju, tad, ņaprotamš, pehz winâš waja-dšiba ari ir. (Šmeekli pa kreiši). Veerahdit, ka ņhai waldibai emišiju newar atwehlet, bet zitai waldibai to war atwehlet, ir politikš, bet ne šaimneeziškš jautajums... Juhs, fungi, wareet ņmeetees un taš nošihmē ņmeetees paščheem par ņawu iħšo ņaprašchanu. (Šmeekli).

Peegreestimees leetai nopeetni. Ja nu mums leef preeščâ jautajumu par to, ka ir wajadšigi lihdselki, tad ir dabigi, ka teef uštahditš jautajums par to, ka ir išteetoti tee lihdselki, kaš lihds ņhira waldibai ir bijuščhi pee-ščkirti. Taš ir weens. Otrs ir taš, ja emišija ir wajadšiga, tad kašdâ apmehrâ. Trefčhaiš jautajums ir, kaš attaišno emišiju, waj kamdehl wal-diba lihdselklus wehlaš ņagahdat taišni tahdâ zelâ un ne zitadi.

Virmaiš jautajums, ka ir išteetoti tee lihdselki, kaš lihds ņchim atwehleti. Virmâ emišija pagahjuščâ pawafari, par kuru te ņajušņminajâš kašdš funks, bija atwehleta weenbašigi. Tad ešot bijiš atteezigs norahdišums, kašdeem noluhņeem ta išteetojama. Pilnigi pareiši! Taš bij jadara, jo toreiš mums budščeta nebij. Mehš ņinam no wehlakeem norahdišumeem ņinânšu un budščeta komišijâ, ņa ņhi emišija išteetota tâ, ka no Satwerņmes Šapulzes taš bij preeščâ rakšits. Tâ tad eerunu zelt te newar. Ja tur ir kašdi 70 miljoni, kuru išteetoščanâš noteikumi grošiti, tad taš notizis uš juħhu preeščliškumu. Kaš atteezas uš nahkoņheem 500 miljoneem, tad tur wairš nebija norahdišuma, preešč kam tee iņlaišti. Atkal ņaprotamš. Taš nebij wajadšigs tamdehl, ka budščetš toreiš bij eeņneegts un atwehletos lihdselklus wajadņeja išteetot budščetâ paredņetâm wajadšibam. Par to, ka ņhiš emišijas lihdselki no waldibâš išteetoti, nemeet un paščkiršteet ņinânšu un budščeta komišijas protokolus un iņlaņeet atteezīgâ weetâ. Tagad mehš ņtahwam pee trefčhâš — un eš neņchaubos — pee pehdejâš emišijas rublos, bet eš to nepeerakņtu par kaut kaħdu nopelnu waldibai. Pehz manâš domam taš naw nekahdš nopelnš. Pehz manâš paħreezibas walstš banka tišš tuwatâ nahkotnē nodibinata, tapehz ka wišâš tautâš un walstš intereņes to diklē. Tad newarēš wairš runat par rubli, tad buħš jarunâ par zitu naudaš weenibu. Tâ tad mehš nonaħtam pee ta, ka muħšu budščetâ ir ņinamš defizits un tagad waldiba nahk luhgt lihdselklus iņdewumu ņegņchanai tâ preešč aħrafahriejâm, tâ preešč ņahrejejâm wajadšibam.

Nu pazelas jautajums, ka ņawahkt lihdselklus, lai ņegtu ņhiš waja-dšibas. Ir 3 zeli. Virmais ir aiņdewumu zeliš, otrâis aiņnehmuma zeliš, tâ aħrejeiš, tâ eeņņejeiš un, beidsot, emišijas zeliš. Râ ņtahw ar ņheem zeleem. Waldiba ir mehginajuši eei ka weenu, tâ otru no ņheem zeleem un ja tagad wina muħš apgruħtiina ar emišiju, tad ari ņhiš augštâis namš

nes par to finamu atbildibu. Lai nepaliktu fails sawos apgalwojumos, es peewedifchu peemehru. Waldiba mehginajuſi nokahrtot ari ahrejos aifnehmumuſ. Waldiba ir mehginajuſi flehgt ahrejo aifnehmumu ar Tildenu-Smitu un nodewuſi lihguma projektu dehl atfaukfmes Satwerfmes Sapulzes ſtarpfrakziju birojam jau pagahjuſcho gadu. Tomehr ſchi augſta eestahde, Satwerfmes Sapulzes ſtarpfrakziju birojs, lihds ſchim laifam naw dewuſi waldibai atbildi. Ja ari peenentu mehſ, ka ſchis projektſ ir ahrfahrtigi ſlitſtſ, tad tomehr wajadſeja nahſt finamai atbildei, wajadſeja pateikt, waj frakzijas wehlas ſchahdu aifnehmumu iſdarit, waj nē. Tā tad ſche waldiba naw til dauds wainojama. Schi atbildiba, kungi, guſtias ari uſ jumſ. Tahlat nahſ eefſchejais aifnehmumuſ. Rā ſtahw ar eefſchejā aifnehmuma realifeſchanu? No budſcheta juhſ redſeet, ka finamās nerealifeſtās ſumas paleet uſ nahſoſcho gadu, tā kā ari pa to ſehu, lai ſagahdatu lihdselkſ eefſchejā aifnehmuma zela, ir eetſ. Waldiba ir to darijuſi, un ja naw no ſchim diwām operazijam eenahziſ, ziſ wajadſigſ preeſch walſtſ, tad atleef wehl treſchais zelſch — emiſijas zelſch un to waldiba grib eet. Wina noteikti ſtahda mumſ preeſchā datuſ, kur wina toſ lihdselkſ, kaſ lihds ſchim atwehleti, ir iſleetojuſi. Wina ir iſleetojuſi pawifam apmehram 1200 milj. rublu. No ſchis ſumas aifdewumu lauffaimneeziſas atjaunoſchanai, paſchwaldibas eestahdem, krediteeſtahdem, ruhpneeziſas un tirdſneeziſas eestahdem un wiſpahrigi aifdewumos eewetota leelakā dala. Otrſ poſtenis ir rihzibas kapitalſ un treſchais — zihna ar paſtahwoſcho dahrdſibu, galwenām kahrtam naturalijas eeredneem. Preeſch ſcheem trim poſteneem iſdots 1280 miljonu rublu, bet nodrukātſ tikai 1 miljardſ 200 miljonu rublu, tā tad 100 miljonu wairaf ir eegulditſ rihzibas kapitaloſ un zihnā ar dahrdſibu, nekā pawifam nodrukātſ. Rungi, waj tahdu politiku war ſaukt par nepareifu, waj beſ finamās noteiktibas, waj beſ plana? Waj tad newajadſeja muhſu dſihwi atjaunot, par ko til ſkaifti runaja Biſlmana kungſ? Waj tad newajadſeja weſt zihnu ar dahrdſibu un kalpotajuſ pabalſit? Rungi, juhſ tam pretim tatiſchu nerunaſeet, ja aifdewumi ir eegulditi, wini naw eegulditi neleetderigi un par to waldibai war til iſteikt atfinibu. Zelſch, pa kuru wina gahjuſi, ir bijis pareiſſ un mehſ par to pahmetumuſ taiſit newaram. (Sauzeenſ no ſozialdemokrateem: Loti ſchehl, ka Rihwe naw tizis par finanſu miniſtri!). Ja, man ari loti ſchehl, ka Rihwe naw tizis par finanſu miniſtri, jo mana zenſchandaſ ir tilt par miniſtri.

Te tika taiſiti aifrahdijumi no eepreeſchejeem runatajeem, waj uſ waldibas dateem war palaiſtees. Rungi, es jumſ nolaiſt-Hu, kā iſleetoti ſchee miljoni lihds 14. martam. Ja juhſ tam netizeet, juhſ wareet kurā katra laika aifeet uſ walſtſ kaſi un pahrlleezinatees par winu pateeſibu. Buſchewiza kungſ komiſija nemeſ mehginaja ſchos datuſ apſchaubit. Ja juhſ toſ peepraſiſeet, es waru winuſ nolaiſit, bet eekamſ juhſ to nedareet, es augſto ſapulzi neapgruhtinaſchu. Tahlat te tika aifrahditſ, ka paſtahw ſtarpiba ſtarp budſcheta komiſijas aprehkinato deſizitu un waldibas aprehkinateem dateem. Ja mehſ nemſim leetu pamatigaki, tad redſeſim, ka ne kahdas ſtarpibas te naw. Budſcheta komiſija aprehkina, ziſ ir eenahkumu un ziſ iſdewumu, nerehkinotees ar to, ka iſdoti leelaki rihzibas kapitali. Peeſkaiteet klahſ, kaſ ir jaunā likumprojekta 2. puſē, tad juhſ dabuſeet to ſkaidribu par ſtarpibu ſchinis datuſ. Ja atnahſ kahds departamenta direktorſ un ſaka, ka walſtſ kaſē ir eemalfataſ finamās ſumas un ka pehz wina ap-

rehkina, šalīhdsinot ar kursu, isnahk tīf un tīf dauds reises wairak ismaksats, tad jafaka, ka war daschadi rehkinat. Mehš waram schodeem usstahdit sinamas sumas un rihtā, kursam mainotees, schis sumas buhs atkal zitadas. Leetu pehz kodola tas negroša.

Tad wehl teef aisrahdits, ka eeredni esot leeki, eestahdes esot leekas un ka dauds kas buhtu likwidejams un šaschaurinams. Peenemsim, ka tas tā ir. Bet budschets ir eesneegts 4 mehneschus atpafak, budscheta komisija to ir laimigi statijusi zauri un ja tur ir palizis tas eerednu skaitis, un tas eestahschu skaitis, tad tur naw waldbiba ween wainiga, bet ir wainiga wisa Satwerfmes Sapulze, fewischki budscheta komisija. Un ir jafaka, ari oposizija budscheta komisija stipri turejās ar semneeku saweenibu kopā. Es atwainojos, ka es to konstateju, bet zerams, ka awise to nerakstis.

Tad wehl weens aisrahdijums par Briseles zelojumu. Radehl es esot pahrwedis resoluzijas no Briseles, bet ne naudas maisu. Es jau ari to buhtu wehlejees, bet apstahkli bij tahdi, ka naudu man tur nedewa. Kad isbrauz us laukeem un runā par agraro jautajumu un kad kahds nahk un faka: „Dodeet man semi“, tad no kabatas newar pagrahbt to un dot. Tā ari tur. Ar naudas maisu neweens nebij atbrauzis. Tas, ko isstrahdaja Briseles konferenze, tika peenemts bes kahdeem pahrgrofsjumeem Tautu Ligas pilnā sehde Schenewā, un schinis deenās eeradisees atteezigi preekschstahwi un komisija, kas stahsees pee Latwijas bagatibu nowehrieschanas un aisdewumu realiseschanas. Ta leeta ir noskaidrota un lungi, kas par to interesejas, war dabut tuwakas sinas atteezīgā komisijā, kur schis jautajums tika pahrrunats.

Tu paleek jautajums pahri par to, kas attaisno emisiju. Waj wispahrigi ir attaisnojams waldbibai, ka wina zaur emisiju mehgina sawahkt to, kas ir wajadsigs preeksch walsts aparata kahrtigas darbibas. Preeksch tam te friht swarā realās wehrtibas, kahdas mums ir, kas emisiju sedf. Tās ir wairakahrt usskaititas un to kopejā suma istaisa ne masaku sumu, kā tagad teef prasita emisija (Peefihme no sozjaldemokrateem: Ar nenozirsteem fokem wehl wairak). To es nesinu. Es sinu, zif ir fagatatwots un fagatawoti ir 10.000 standarti Rigā un 20.000 us weetam. Par linu daudsumu un linsehflu daudsumu juhs wareet pahrleezinatees us weetas. Tā tad, ja mehš nemam to reaso stahwokli, tad jaatsihst, ka realās wehrtibas aif schis emisijas stahw. To prinzipā apstrijhet neweens naw mehginajis. Ir mehginats apgalwot, ka dala no schis sumas jadod preeksch to sumu dsehshanas, kahdas ir Anglijā. Warbuht. Tas ir zits jautajums, kā scho sumu isleetot.

Wehl otrs jautajums. Waj war attaisnot emisiju kursa jautajuma dehl. Ta ir ta sahpigakā leeta. Rā stahw ar muhsu kursu un kahdu eespaidu atstahs emisija us kursu. Mana pahrleeziba ir, ka tas skittais eespaids, kahdu emisija atstahj us kursu, ir jau lizis fewi manit. Pehdejās deenās ir peenehmusees noseedsigā spekulazija ar muhsu walutu, sakarā ar to, ka bija sinams, ka stahw preekschā emisija. Es domaju, ka kursa trischana ir jau notikusi un ja ees us preekschu, tad aif ziteem eemesleem, bet ne aif teem eemesleem, ka nauda teef emiteta. Realisejot tās mantas, kurās atrodam waldbibas rihzibā, ir eespehjams ispirkt wifas lihds schim islaisās kredibiletes. Ja notiks turpmata kursa trischana, tad te ir wainiga spekulazija ar Latwijas rubli. Mehš to warefim nowehrst ar to, ka paredsamā nahkotnē kersimees pee walsts bankas eerihfoshanas. Tas weenigais rea-

lais lihdseklis, lai walsts waretu darit eespaaidu us naudas kursu un naudas zirkulaziju semē.

Bet tas naw wisz. Buhtu pawisam naiwi domat, ka tikai aif launprahtibas muhsu naudas kursz flidh semē. Ir wehl kas dsilaks. Tika runats par importu un eksportu, ka waretu pehz eespehjas maf eewest no ahrsemem un pehz eespehjas wairaf iwest. Sesim wehl weenu foli tahlatu un runasim wehl flaidraki, kas mums ir wajadsigs un tad mehš nonahksim pee ta, ka mums wiswairaf wajadsigs radoschs darbs un kamehr mums naw nopeetnas gribas us to, tif ilgi naudas kursz flidhes un newar neslihdet. Ja mehš gribesim patehret wairaf, nefa mehš raschojam, weenalga waj ar automobili, kas stahw pee Schwarzga, waj ar ormaneem, kas stahw pee „Frankfurt am Main“; waj tas buhtu lahds gahjejs, kas warbuht tur eeeetu ar speeki rokā un warbuht patehre wairaf, nefa tas, kas atbrauz ar automobili, tas ir weenalga. Ja tā turpinasees, tad kursz kritis. Lihds schim mums naw bijusi schahda griba, bet mums ir bijusi griba wisadi aprobešot darba laiku, radit pehz dabas labus sozialis likumus, bet mums naw bijusi griba raschot. Un newar buht diwu domu par to, ka tagadejo ispostito Latviju newar uszelt strahdajot 8 stundas darba deenu. Ro raschaja pirmš kara 2^{1/2} miljonu daudsums ar 12 stundam, waj mafakais ar 10 darba stundam, to newar raschot 8 stundās 1^{1/2} miljona zilweku. Ja juhs wehl nemseet flah, ka leela data inventara ir ewakueta us Krewiju un tas inwentars, kas ir atlizis, ir wisz nodilis, tad newar buht diwu domu, ka ar tahdeem lihdsekleem, ka mehš rihojamees, isejot us darba deenas schaurinaschanu un tahdu, waretu teift, idealu apstahllu radischanu, kas buhtu peemehroti normaleem apstahkleem, ar to mehš muhsu rubli nezelsim. Tikai darbs, raschigs darbs war glahht muhs, no fainneeziška fabrukuma un lihds ar to no stiprinat ari muhsu walutu.

Presidents J. Tschakste: Tirdsneezibas un ruhpnenezibas ministrim wahrds.

Tirdsneezibas un ruhpnenezibas ministrs A. Behrfinšch: Augstā sapulze! Gandrihs wisi runataji nodarbojās ar waldibas fainneeziško politiku un spezieli ar tirdsneezibas un ruhpnenezibas politiku. Tas mani peespeesch juhsu usmanibu uslawet, neskatotees us wehlo laiku. Par skaitleem runajot, furi zelti preeščā no finausu ministrijas pahrwaldneeka, jafaka, ka runataji naw mehginjuschi atspekhot skaitku gala sawilkumus, bet skaitku sastahdijumus. Es domaju, ka tee diwi runataji, furi no finausu ministrijas pahrwaldneeka preeščā zeltoš skaitlus apstarihdeja us budscheta pamata, paschi wareja buht tais domās, ka winu mehginajumi wareja muhs pahrleezinat. Finausu ministrijas pahrwaldneeks mineja walsts kafes patešo stahwolkli, stahitija to, kas faktiski isdots un kas faktiski eenemts. Tika runats ari par lineem. Weens runatajs teiza, ka ja lini buhtu pahrdoti par kaut ari lehtām zenam, tad emisija buhtu nowehrsta. Wes schaubam tas tā buhtu bijis, bet zeenijamais runatajs neatrada un nemineja pirzeju. Ir meklets pehz pirzejem un ir atrasts weens pirzejs, kas nopehrf 100 tonnas. Ir runats par fokeem un teftis, ka ja winus pahrdotu, tad eenahstu leels kapitalis. Nu tikai wajadsetu wehletees, lai pee Rolkas raga nebuhtu ledus uu lai fugi waretu eenahht ostā. Bet par noscheloschanu tas tā naw, un tamdehl kōli palikuschi wehl Rigā. Runaja par budschetu un aisrahdija, ka schis budschets par wehlu eesneegts. Ja winsch buhtu eesneegts tif un tif agraf, tad winsch

buhu kaut ko warejis rahdit, pee kam pat mehneschi bija norahditi. Bet schajos mehneschu apskatos ir tif diwas leetas aismirstas. Weenkahrt, aismirsts tas, ka 5 nedelas pehz Satwerfmes Sapulzes sanahschanas nebij waldbas, kas budschetu waretu eesneegt, un tad, kad wina radas, tad winai tas papreckschu bija jausstahda, jo isfratit no peedurfnes budschetu newareja. Tahlat — mehš jau waram nodotees sinamam idealismam un fazit, ka schim budschetam wajaga buht tahdam un tahdam. Bet buhs loti maldigi eedomatees, ka tahda jauna walsts, ka muhsu Latwija, spehj radit jau pirmos pastahweschanas gados budschetus, kas wifos sikhumos muhs spehj apmeerinat un pret kureem eebildumu nebuhtu. Bes wehstures mehš neko nespehjam un ari pareisu budschetu bes wehstures nespehsim ustahdit. Nenodosimees ilusijam. Uri nahfoschu un pehznahfoschu gadu mums nebuhs tahda budscheta, pret kuru nebuhtu nefas ko eebilst. Tas muhs neatwabina no veenahkuma ruhpetees par to, lai budschets buhtu muhsu preekschâ un lai winsch buhtu pehz eespehjas pilnigs. Es sinu, jo ari es pats esmu peedaliiees pee scheem lehmumeem, ari man pascham ir ta zeeschâ griba, lai budschets, ja schi waldbiba paliks, jau no wina fastahdischanas apmeerinalu augsto sapulzi, tiftu fastahdits ar leelako taipibu, lai tiftu winâ eewesti tika tahdi isdewumi, kahdi mums ir eenahkumi un, bes schauban, lai winâ buhtu nemti wehrâ wisi Satwerfmes Sapulzes aisrahdijs, kahdi sche tika zelti. Tikai daschi X buhs ari tajâ jaunâ budschetâ. Weens tahds X, us kuru ir aisrahdijs jau kahds runatajs, buhs tas, ka mehš nesinam, zil mehš nahfoschâ gadâ labibas raschosim. Es nepeederu pee optimisteem, es peederu pee teem pesimisteem, kas domâ, ka mehš nahfoschâ gadâ raschosim wehl masak, nekâ mehš pehrn raschojam. Scho X waldbiba nekahdâ sinâ nespehs eekalkulet, un, es domaju, wina ari nenodosees pee budscheta fastahdischanas weltigam puhlem.

Ir loti dauds runats par importa politiku, un diwi runataji, it fewischki Bihlmana kungs, loti karsti karoja pret brihwirtidsneezibu, kahdu waldbiba eewedot. Us to man jafaka, ka waldbiai ir zeescha griba pahreet us brihwirtidsneezibu, bet ka waldbiba tikpat zeeschi pahrlleezinata, ka wina to nemas nespehj un tadehl wina to nemas nemehgina. Tas ir ahrfahrtigi pahrsphlets, ja pee mums runâ par brihwirtidsneezibu. Paleek arweenu aisleegto pretschu faraksts, tagad tas pat dubultots. Juhš redseet, ka aisleegts eewest weselu rindu daschahdas prezes un tâs buhs aisleegtas tif ilgi eewest, kamehr Satwerfmes Sapulze nebuhs peekritusi, waj aisrahdijs, ka kahdas no prezem ir jastrihpo, waj jaleek wehl faraksta eekschâ. Un te nu tagad rund par brihwu tirdsneezibu. Schai leetai ir ari sawa komiska puse. Es nesen biju tirdsneezibas un ruhpnenezibas komisija, kur Bihlmana kungs ir preekschfehdetajs, un man bij jadod paskaidrojums, ka waldbiba nahf us tam domam, aisleegt eewest prezes. Tahdas teefibas waldbiai neefot. Schowakar atkal pahrmetus, ka waldbiba ir leetu palaidusi is rokam — peelaisch brihwirtidsneezibu. Es pateesi nesinu, kam nu tizet, waj Bihlmana kungam ka deputatam, waj Bihlmana kungam ka preekschfehdetajam tirdsneezibas un ruhpnenezibas komisija; es esmu neweikla stahwokli.

Se ir runats par importa politiku ar tahdu nodomu, ka imports jafaschaurina lihds tam apmehram, kahds ir eksports. Es waru apgalwot, ka waldbiba, ka juhš redseet no pretschu faraksta, ir aisleegusi weselu rindu prezes, un ta to grib darit. Es nenodoschos ilusijam un pateikschu, ka mehš

tomeht to nespehšim panahkt un nespehšim tamdehl, ka mums naw maisēs un ka mums ņawa no kara ispostitā dšihwe ir jaatjauno. Ja mehš grīdam atstahkt no kara ispostito ņaimneezisfko dšihwi neatjaunotu, ja mehš negribam stahtees pee winas jaunradishanas un ja mums maisēs buhtu deefgan, tad, beš ņhaubam, mehš ņho usdewumu waretu weikt un tad buhtu noseedsiba bilanzi nesastanot. Tamdehl runa war eet tīfai par to, lai mehš atradinatos no tahdām prezem, beš kurām mehš tomeht waram istitt. Un ja Satwerfmes Sapulze issazitos kaut ari ne plenarfehde, bet komisijās, ka aisleegto pretņchu ņarakstis ir papildinams, juhs wareet buht drofchi pahrlēezinati, ka waldiba beš ņahdeem eebildumeem aisleegumu eewedis; juhs wareet buht pahrlēezinati, ka nekahdi mehginajumi no ta atturetees, nekahdas wilzinahšanas nebuhs.

Tīfa ņazitē, ka waldibai waja mehginat tīfdaus iswest, zif wina eewed. Beš ņhaubam, ta buhtu wehlama parahdiba, bet nopeetni to tatschu newar runat, jo iswedumus newar radit pehz eegribas, bet tīfai pehz doteem ņaimneezisfeem apstahfleem. Juhs sineet, ka dotee ņaimneezisfee apstahkli naw bijuņchi tahdi, ka waretu effportu tā pazelt, zif leels bijis imports. Sakarā ar to iszehlās stihds par priwato inziatiwi un apgahdibas ministrijas waja dšibu. Juhs sineet, ka ne beš ņabeedribas ņpeedeena waldiba ir nolehmufi apgahdibas ministriju likwidet; winai tas bija jadara ari tadehl, ka winai jamehgina budschets ņastanot, jamehgina likwidet to, kas radees karā ņaimneezistās dšihwes notahrtoshanai. Ar ņho likwidaziju tiks panahktis tas, uš fo jau weens runatajs aishahdija, ka waja ņaimneezistās nosares apweenot. Tīfa wairakahrt aishahdits, ka neefot ņastanas waldibas eeffhejā politikā. Buhtu ņawadi, ja ministri, kuri eeet no atņewiņņkām partijam, wifit domati un ņpreestu weenadi. (Menders no weetas: Blahkis domā, tīf newar ņastanot). Beš ņhaubam, Mendera kungs, tā ir, tamdehl tatschu pastahw kabinets, kurfch ņchis ņawadibas un atņewiņņkās domas ņastano. Lai waldiba ņewi kontroletu, lai wina ņchis atņewiņņkās domas un ufftatus, kuri no ministreem kabinetā teef ispausti, pateesi vareisi aptwertu, tad waldiba radis organu, pehz kura wairakahrt no ņchi katedra praņits, kas ņaimneezisfko politiku kritiņēs.

Runajot par emisiju, ir parasts ņahahas debates west, bet ja pareisi bij Blodneeka kunga ufflati par psihologisfeem elementeem, kuri peemihkt emisijai, tad, man ņcheet, ir newifai leetderigi muhsu walstis ņaimneezisfko stahwolli sakarā ar emisiju nostahdit melnaku, nekā paschi weens otrs pateesiba domā. Man buhtu jaishahda sakarā ar to uš Buschewiza kunga uffstateem, kurfch ņazija, ka newar kahrtigi ņaimneefot pee muhsu ņabrukuma un ka winsch waretu emisiju atwehlet ar meerigaku firdi, ja nahkoschu gadu eefahktu ar labakām isredsem. Buschewiza kungs to war runat, bet pamata tam naw, jo nahkoschā gada budscheta mums wehl naw. To winsch warēs ņazit tīfai tad, kad buhs redsejis nahkoscha gada budschetu. Ja weens no runatajeem ņazija, ka nahkoschā gada budscheta ir istruchkums 6 miljardu, tad tas ir nepamatoli, jo nahkoschā gada budscheta mums wehl naw. To Satwerfmes Sapulze atradis preefschā, kad wina ņanahks pehz Leeldeenu pahtraukuma. Iņschkiroschais jautajums ir, waj walstis kasē ir nanda waj naw? No ta ir weena iņeja: Satwerfmes Sapulzei ņhowakar ņho emisiju peenemt.

Presidents J. Šchakste: Wahrds Buschewizam.

A. Buschewizs (sozialdemokrats): Newaru neatbildet Klišwes fun-

gam, kurfch apgalwoja fche, ka mehš ar ſawu ſobofchanos par wina runu apleezinot tif ſawu ihfo ſaprafchanu. Kaut gen Klihweš kungam ſkala balkš un ta tahlu ſkan, bet, uſmanigi noklaufoteeš ſhajâš ſkanâš, dabuju eeſpaidu, ka winâš ſtipri ween lihđinaš ſkanam, kaš jo tahlu iſplataš, peeſlauwejot kađdam preekſchmetam, kađ winſch ir beš ſatura. Paſklaufateeš tif: pehz Klihweš wahrdeem runat pee ſchis emiſijaš par walſiš ſaimneezi buht ir pilnigi leeki, jo kađda dała gan warot buht 1.100.000.000. rublu jaunaš naudaš iſlaiſchanai ar walſiš ſaimneezi buht? Iſſchirami eſot fche tifai trihš jautajumi: 1) Waj walđibai nauda wajadſiga? Reiš walđiba naht ar peepraſijumu pehz naudaš, tad taſſchu winai wajaga, ko tur par to wairš tahlaſ runat, leeta ſkaidra kâ uš delnaš. 2) Waj agrakâš emiſijaš iſleetotoš pee emiſijaš paredſetâm wajadſibam? Maija emiſija eſot iſleetota emiſijaš liſumâ paredſeteem noluhſteem, iſnemot kađduš 70 miłjonuš, kuri ari ar opoſizijaš peeſriſchanu iſleetoti pahrtikaš wajadſibam. Še Klihweš kungš ſkaitloš druſku miſejeeš. Ar muhfu peeſriſchanu tika atwehleti apmehram 40 miłjoni ihſtermina aiſdewuma weidâ apgađdibaš miniſtrijai preekſch pahrtikaš. Šchim aiſdewumâm wajadſeja ſen buht atpaſal, bet taš naw notiziš. Tâpat zelu miniſtrija rakſta, ka ta ſuma, kura winai bija atwehleta, naw dabuta, bet aiſgađjuſi uš Ameriku, pahrwehrſta tur dolaroš preekſch materialaem, kuri wehl naw ſanemti un laikam ſanemti netiſš. Odra emiſija ari eſot iſleetota tâm wajadſibam, preekſch kurâm wina atwehleta, t. i. preekſch iſdewumeem. Kâ warot wiſpahri naht ar pahrmeteem, it kâ walđiba nebuhtu iſleetujuſi emiſiju preekſch tâm wajadſibam, kaš buđſcheta paredſeti, fur walđiba no 1.167.000.000 eegulđijuſi pat weſeluš 100 miłjonuš riħzibaš kapitala eerednu algam, naturolijam u. t. l. „uſnehmumeem“! Uzimredſot Klihweš kungš, peeſkaitot pee riħzibaš kapitala eerednu algâš u. t. l. leetaš, paš nemâš nenojauſch ſawâ godprahtibâ, kađdu fundamentalu jaunatſlahjumu winſch ar to taiſijis. 3) Treſchais jautajumuš eſot, waj tagadejâ emiſija wajadſiga? Še Klihweš kungš pawifaem uſtrauzâš: kâ warot walđibai pahrmest, ka wina neeſot mellejuſi zitu iſeju! Opoſizija taſſchu bijuſi ta, kaš iſjaukuſi ſarunaš ar Tilden Smitu, un tagad paſchlaik nauda neeſot dabujama (neluhkojoteeš uš Meijerowiza kunga apgalwojumu, ka ar de jure mumš aiſnehmumuš droſchš). Materiali (lini un ſoki) gan eſot, bet toš pahrdot tagad newarot, tâ tad atleekot tifai emiſija. Wiſâ ſchaj tiradê par opoſizijaš uſtaſchchanoš pret Tilden Smitu pagahjuſchâ gada pawafari Klihweš kungam notiziš tifai weenš maš miſeklitis — winſch ſajauziš opoſiziju ar poſiziju: pirmâš ſarunâš ar Tilden Smitu waldoſchâ pilſoniba bija ta, kaš kâ weenš wiħrš ſazehlâš pret ſchim ſarunam un weenigi ſozialdemokrati nehma tâš nopeetni, nehma tâš nopeetni tif ilgi, lihđš neradâš Latwijai eeſpehja dabuht wajadſigoš lihđſektuš ſem labwehligakeem noſazijumeem. Un ari tagad, ja Latwijâ wehl ir materialu preekſch ekſporta, tad aiſnehmumuš walſiš operazijam eeſpehjamš. Klihweš kungš tahlaſ uſtrauzâš, tâ warot apgalwot, ka neeſot bijuſi ſaſtana ſtarp walđibaš doteem dateem un buđſcheta komiſijaš dateem. Paſſaidrojumâ, ko walđiba fche peelikuſi ſlaht, eſot taſſchu teiktis, ziſ leelš iſtruhumuš eenehmumuš bijis. Un kađ walđiba ſaka, kaš tad wehl war ſchaubiteeš? Buđſcheta komiſija ſozialdemokrati balſojot beeſchi ween kopâ ar ſemneeku ſaweenuibu, kađehl tur tee nezelot proteſtu un neſtrihpojojot iſdewumuš? Tifai kađduš? Jau iſdotoš? Jo buđſcheta gadam beidſoteeš, zitu tur naw un atmalkat iſdotâš ſumaš

Rlihwes kungs gan laikam neatmaksās. Ja te naht Rlihwes kungs un apgalwo tablak, ka ahrleetu ministrs esot pasneedsis sinas finansu komisijai, it ka ahrejais aishnumis Latwijai jau esot nodroschinats, tad es komisija biju klast un schis sinas bija tās, ka mehš esam de jure atsihti un us de jure pamata esot zeribas dabut aishnumu, bet ka aishnumus buhtu nodroschinats, to nedzirdeju. Teefa, tas bija watardeen, warbuht, ka schodeen Rlihwes rihziba ir jaunakas sinas.

Un tad nu naht beidsot tas uniwersalats lihdselks, kas isglahbs muhs pehz Rlihwes domam no sabrukuma, kas pazels un nodroschinds, muhsu walsti un wisu walsts budschetu, t. i. — atzelt 8 stundu darba deenu un balsot par 9 un 10 stundam. Ves schaubam, mums ir wajadsigs raschigs darbš, itai preesch tam ir wajadsihi lihdselki, bet waldiba ar sawu politiku ir isfchkeedusi ne itai miljonus, bet desmitteem un simteem miljonu. Bet ka nu war buht no Rlihwes weedokla waldiba wainiga!

Beidsot wehl daschus wahrduš par Behrsina kunga domam, ka Buschewizs newarot spreest par walsts nahkoshā gada isredsem, jo wehl neesot budscheta. Beeteek ar teem dateem, kas jau ir pee rotas, lai apgalwotu, ka, turpinot fainneezibu lihdsfchinejā gaitā, teoretiskeem aprehkineem par walsts bankrotu jafastan ar prakti, jafastan ar teem skaitleem, kas no reforeem jau teek mineti, un es baidos, ka gada beigās praktē wehl pahrsneegš teoriju. Wehl reis atgreeschotees pee Rlihwes kunga, war beigt ar to, ar ko fahtu: ne wifš, kas tahlu stan, leezina par šaturu.

Presidents J. Šchakste: Runataju faraksts isfmetš. Waj referents newehlas wahrdu? Referentam wahrds.

Referents A. Šchērs: Runajot par likumprojektu par walsts kafes sijnju islaischanu, par paschu likumprojektu ka tahdu un par emisijas leelumu un wajadsibu, jafaka, ka par to ir runats ahrfahrtigi maf. Es gribeju aishrahdit itai us runatajeem, kas ir usstahjuschees pret emisiju. Tahdi bij: Buschewizs, Bihlmanis un pa dalai Blodneekš. Buschewiza kungs aishrahdija, ka budscheta komisijas dati nesaejotees ar waldibas skaitleem. Šche leeta tahda, ka Buschewiza kungs weenmehr turas pee skaitleem, kuri usstahditi budschetā, bet waldibas preeschstahwji rehšinajas ar faktisko kafes stahwofli, ar tām sumam, turas kafē eenahkuschas, bet ne ar tām, kas budschetā usstahditas. Tas weens. Otrs ir pats emisijas leelums. Neds Buschewizs, neds ziti netureja par wajadsigu par to runat, bet komisijas sehde gan schis jautajums tifa eekustinats. Tamdehl es usuru finansu un budscheta komisijas preeschklimumu atkaut finansu ministrijai islaist walsts kafes sijnmes par 1.100.000.000 rbl. Schis lehmums taifits komisija ar 13 pret 7 balsim.

Presidents J. Šchakste: Wispahrejas debates flehgtaš un es litfchu us balsofchanu pahreju us pantu lasifchanu. Luhdsu pazeltees toš, kas pret pahreju us pantu lasifchanu. Kas ir par pahreju us pantu lasifchanu? Tagad luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsofchanas. Naw. Par pahreju us pantu lasifchanu isteifuschees 88, pret 52. Tā tad pahreja us pantu lasifchanu peenemta. Seel atklastas debates. Wirsraksts.

(Eikums par walsts kafes sijnju islaischanu).

Cebildumu naw? Peenemts. Pats teksts.

(Finansu ministrijai atkauts islaist walsts kafes sijnmes par 1100 miljoneem rublu — [weenš tuhstots weens simts miljoneem rublu]).

Es luhgšchu pazeltees toš, kas ir par šcho tekstu, kahds tas listis preekščhā. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir pret to tekstu. Luhdsu pazeltees toš, kas atturejās no balsfoschanas. Balsfoschanas isnahkums ir: par šcho tekstu nodotas 78 balsis, pret to 52, atturejees naw neweens. **P e e n e m t s.** Ves tam wehl eefneegts preekschlikums:

„Leeku preekščhā likumu papildinat ar pantu: „Litums stahjas spehtā no peenemšchanas deenas“.“

Šcho preekschlikumu es newaru list us balsfoschanu, jo taš runā pret wiseem noteikumeem. Litums bes isfludinaschanas newar stahtees spehtā. (Klihwe no weetas: Es luhdsu wahrdu). Es šchini leetā Jums wahrdu nedošchu. (Klihwe no weetas: Warbuht pee deenas kahrtibas?) Ari nē.

Redakzijas komišija ir eefneegusi preekschlikumu, atlaut sinamus likumus rediget winai bes Satwersmes Sapulzes, kopā ar presidiju. See buhtu: mitas likumu papildinajumi un pahrgrosijumi un likums par teesu isdewumeem, tā ari likums par tšhefu. Redakzijas komišija war sneegt sinojumu par emišju.

Referents D. Waldmanis: Redakzijas komišijas usdewumā pee likuma par walsts kafes sihmju islaischanu leeku preekščhā fefofchus islabojumus. Pehz wahrdeem „1100 miljoneem rublu“ ir strihpa, toš rublus pahrneest us pehdejo weetu un eekawas strihpot. Ves tam redakzijas komišija atlaujas eeneest pahrlabojumus pee minetā likumprojekta, ka likums stahjas spehtā no wina isfludinaschanas deenas, eewehrojot to, ka tahds prezedents ir jau bijis. Redakzijas komišija papildina šcho likumu pehz satura un tapehz mans preekschlikums ir peelikt 2. pantu: „Litums stahjas spehtā no isfludinaschanas deenas“. (Sauzeens no weetas: No kura laika juhs runajeet redakzijas komišijas wahrdā?).

Presidents J. Tšakste: Es šchim preekschlikumam pretojos un luhdsu isteiktees augsto šapulzi. Luhdsu pazeltees toš, kas ir par šcho preekschlikumu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šcho preekschlikumu. Veidsot luhdsu peezeltees toš, kas atturas no balsfoschanas. Par šcho pantu nodotas 58 balsis, pret to 57 un atturas 8, tā tad winsch atraidits. Lihds ar to šchis deenas sehde teef flehgta. Nahkofcho sehdi pašinos presidijš.

(Sehdi flehds pulksten 2.50 no rihta).

Satwersmes Sapulzes isdewums
Krahjumā pee A. Gulbja, Rigā.

81421

